

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198768

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀರಾಮ ಪಾದುಕಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ

— ಇದು —

ಜನೋದ್ಧಾರ, ಮಾತೃ ಬಂಧುವಿಮೋಚನ, ಕಬೀರದಾಸ,
ಶರಣ ಬಸವ, ವಿಷಮವಿನಾಹ, ವತ್ಸಲಾಹರಣ
ಇತ್ಯಾದಿ. ನಾಟಕಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತರಾದ

ಗ ದ ಗ

ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯು

ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ,

ಸದಾಶಿವರಾವ್ ಗುರುನಾಥ ಗರೂಡ

ಇವರಿಂದ ವಿರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಗ ದ ಗ,

“ ಮುನ್‌ಷಿ ” ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೧೯೨೯.

Copy-right Registered.

ಈ ಗ್ರಂಥವು ಗದಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುನ್‌ಷಿ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ವರ್ಕ್ಸ್‌ನ ಮ್ಯಾನೇಜರಾದ
“ ಎಸ್ ಎಮ್ ಮುನ್‌ಷಿ ” ಇವರಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಗ್ರಂಥಕರ್ತ
ರಾದ ಗದಗ ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಮಂಡಲಿಯ
ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಸದಾಶಿವರಾವ್ ಗುರುನಾಥ ಗರೂಡ ಇವರಿಂದ
ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಪ್ರಸ್ತಾವನಾ.

Checked 1989

ಭಗವಂತ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯು ದುಸ್ಥಿತಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತಾ ಉರ್ಜಿತವಸ್ಥೆಯ ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕವಲಯದ ಮೇಲೆ ಮೂಡುತ್ತಿ ಮುಲಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ನಾಟ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವುದು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೇ ಸರಿ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯಾ, ವಾಚಾ, ಮನಸಾ ಪರಿಶ್ರಮಪಡುತ್ತಿರುವ ಗದಗ ಶ್ರೀ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ನಾಟಕ ಮಂಡಲಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರ ಶ್ರೀಯುತ ಸದಾಶಿವರಾವ್ ಗುರುನಾಥ ಗರೂಡ, “ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆಸರಿ ” ಇವರಿದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣರೆಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗದು

ಇವರು ಅನೇಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಕೃತಿಯಿಂದ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತಂದು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಾಙ್ಮಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಾದುಕಾಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ನಾಟಕದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನನಗೆ ವಹಿಸಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ

ಈ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ನಾಟಕವು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ನಿರ್ದಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲು ತಕ್ಕಂತೆ ಬಹಳ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಕೈಕಯಾರಾಣೆಯು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದಶರಥನಂತಹ ಸಾಮ್ರಾಟನನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡುದೂ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪರಿವಾರಗಣದ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಜರ ಕೊರತೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸಹ ಮನಗೊಡದೆ ಧಿಕ್ಕಾರಮಾಡಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಂತಹ ಮಹಾಶುಭಾವನನ್ನು ಅಡವಿಗೆ ಕಳಿಸಿ, ಜನಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನೂ, ಪ್ರಜಾ ಅಹಿತವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೋಸಲದೇಶಕ್ಕೆ ಹಾನಿತಟ್ಟಿಸಿದ ವಿಚಾರವೂ ರಸಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ

ಮಂಥರೆಯ ಕುಶ್ಲಿತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಸಂತೋಷವೇ ಸಂತೋಷ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವು ಮತ್ತಾರ ಕೈಗೂ ಹೋಗಬಾರದೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸೀ ಮರುತ್ಸಾಹಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ ದೇಶಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಹಾನಿಯನ್ನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಅನುತಾಪಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಬಹಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಆರ್ಯಭೂಮಿಯ ಉದ್ಧಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಿತೃವಾಕ್ಯದಂತೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಶಾಂತಮಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಅನೇಕ ಮಹಾನುಭವರಿಗೆ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯನಾಗಿರುವ ಬಾಗವು ಬಹಳ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಈತನ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮಚಿಂತನೆಯೂ ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ

ಭರತನ ಬಂಧುಪ್ರೇಮ—ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ತೃಪ್ತಿತಳಾದ ತಾಯಿಯನ್ನು ತುಚ್ಛಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗಿಯಾಗಿ ಅವನಂತೆ ತಾನೂ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ತಾನೂ ಶಾಂತಿಮಯನಾಗಿ ರಾಮಚಂದ್ರನೇ ಕೋಸಲದೇಶದ ರಾಜನೆಂದು ನಿರ್ಧಾರಮಾಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಡೆಸಿದುದು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಬಂಧುಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ

ಗುಹಕನು ಅಂವಿಗನಾದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಭಕ್ತಿಯು ಅಧಿಕವಾದುದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಉಚ್ಚನೀಚಭಾವಗಳನ್ನು ನೋಡದೆ, ಆ ಗುಹಕನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದುದು ಬಹು ಉದಾರಮತವಾದಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣ, ಆನಂದರಾಮಾಯಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಸಂವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾಲದ ಭಾಷಾದಿಗಳಿಂದ ನಾಟಕವನ್ನು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ, ಮಾತೃಭಾವಿ ಯ ಸೇವೆಮಾದತಕ್ಕ ವಿಧಾನ, ಪಿತೃವಾಕ್ಯ, ಪರಿಪಾಲನಾ ಕ್ರಮ, ಬಂಧುಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲತೆ ಇವು ಒದಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಶ್ರೀರಾಮ ಪಾದುಕಾ ಸಹ್ಯಾಭಿಷೇಕ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತಂದು, ಕನ್ನಡಿಗರ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕಲೆಗೆ ನವಜೀವನವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಯುತ ಗರೂಡರವರಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದೆ

25-6-24 }
ಮುಕ್ತಾಂ ಬೆಂಗಳೂರು }

ಜಯರಾಮಾಚಾರ್ಯ

“ ಕೀರ್ತನಕೇಸರಿ ”

ಶ್ರೀ

ದತ್ತರಾಜ ಪ್ರಸನ್ನ.

ಶ್ರೀ ರಾಮ ಪಾದುಕಾ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ

ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಮಂದಿರ.

(ಕುಮಾರಿಯರು ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯನ್ನಾಡುವರು. ಅರ್ಚಕನು ಸಕಲರಿಗೂ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಕೊಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ)

ಮೂತ—ಬಾಲಕಿಯರೇ ಬಾಲಕಿಯರೇ, ಹಾದಿಬಿಡಿ, ಹಾದಿಬಿಡಿ, ಸುಮಂತ ಮಹಾರಾಜರ ಶುಭಾಗಮನವಾಗುತ್ತಲಿದೆ.

ಅರ್ಚಕ—ನಿಜವೇ ! ಯಾವಮೋ ಒಂದು ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ ಸುತ್ತಿರುವಿರಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ. ಉಳಿದ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವಾದರೂ ಸಂಗಡವೇ ಇದೆ ಹೂಂ! ಬಾಲಕಿಯರೇ, ತೀವ್ರ ತೆರೆಯಾಗಿ ತೆರೆಯಾಗಿ - ಅದೋ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟರು (ಒರುವರು.)

ಸುಮಂತ-ಶುಭದಿನವೆಂದರೆ ಇದೇ ರಾಜನಿಷ್ಕರಾದ ನನ್ನ ಸಹಕಾರಿಗಳೇ, ಭಗವಾನ್ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ಈ ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಅನಂದ ಸಂದೇಶವನ್ನರುಹಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿವೆಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ.

ಅರ್ಚಕ-ಮಹಾರಾಜರೇ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವುದೇ ?

ಸಕಲರೂ-ಅಹುದು ಸ್ವಾಮಿ

ಸುಮಂತ-ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀ ದತ್ತರಾಜನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಂಡು ಭಗವಾನ್ ವಶಿಷ್ಠಮಹಾನುಭಾವರನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾನೇ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು ಇದೋ ಅರ್ಚಕರೇ, ಶ್ರೀ ದತ್ತದೇವನ ತ್ರಿಕಾಲಪೂಜೆಯು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ಜರಗುತ್ತಿರಲಿ ಈತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗತಕ್ಕವಿವೆ.

ಸಕಲರೂ-ನಿಸ್ಸಂದೇಹ, ನಿಸ್ಸಂದೇಹ.

ಅರ್ಚಕ-ಸುಮಂತಮಹಾರಾಜರೇ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿನ್ನಾ ತ್ರವಾದರೂ ನ್ಯೂನತೆಯಾಗದು, ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ ಶ್ರೀದೇವರಿಗಾರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲೋ?

ಸುಮಂತ-ಅಹುದು, ಅರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಮಗೆ ಶುಭಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದಯಸಾಲಿಸಿರಿ.

ಅರ್ಚಕ-ತಥಾಸ್ತು, ತಥಾಸ್ತು (ಅರತಿ ಬೆಳಗಿ ಪ್ರಸಾದ ಕೊಡುವನು)

ಸಕಲರೂ-

(||ಚಾಲ್|| ಲಲನಾಲಂಕರಣವಸನಾ||)

ಸದಯಾಕಾಯೋಗುರುರಾಯಾ | ವಾಸವನುತಾಭೀಶು-ಭಕಾಯ ||

ಸದುಚ್ಚಕುತಾಳಿಗ | ಕಭಿಸಾನಿಯತಪ | ಪಾದಪೀಠತಿ ೨೨ ಪಾದಪರಿಯೇ ||

ಸುಮಂತ-ನೀನೆಲ್ಲರೂ ನಿಲ್ಲಿರಿ. ಸಾರಥಿಯೇ ಭಗವಾನ್ ವಶಿಷ್ಠಮಹಾಮುನಿಗಳ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸು.

ಎಲ್ಲರೂ-ಮಹದಾಜ್ಞಾ. (ಹೋಗುವರು)

ಅರ್ಚಕ-ನಾನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ಪ್ರಾತರಾರ್ಚನೆಯಂತೂ ಮುಗಿಯಿತು; ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾ. (ದೇವಾಲಯದ ಬಾಕಿಲವನ್ನಿಕ್ಕಿ ಬೀಗಹಾಕುವಾಗ್ಗೆ)

ಮಾಲತಿ-(ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಬಂದು) ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಪೂಜಾರ್ಯರೇ ನಿಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿ, ಬಾಕಿಲವನ್ನಿಕ್ಕಬೇಡಿ

ಅರ್ಚಕ-ಅದೇಕೆ ? ಪ್ರಾತರಾರ್ಚನೆಯಂತೂ ಮುಗಿದುಹೋಗಿದೆ.

ಮಾಲತಿ-ಮಂಥರಾಜಾಯಿಯವರು ಬರುತ್ತಿರುವರು.

ಅರ್ಚಕ-ಬಂದರೆ ಈ ಕಿಂಡಿಯೊಳಗಿನಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಬೇಕಾದರೆ.

ಮಾಲತಿ-ಏನು ? ಶ್ರೀಮತೀ ಕೈಕಯಾದೇವಿಯವರ ಪ್ರೀತಿಯ ದಾಸೀ ಜನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅನಾದರವೇ ?

ಅರ್ಚಕ-ನಿಮಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಆದರೋಪಚಾರಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತಿರುವವಲ್ಲವೇ ? ಒಳ್ಳೇ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ! ಇರಲಿ, ನನಗವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತರಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳನ್ನಾರೂ ಮಾಡಬೇಕು ! (ಆತುರದಿಂದ ಹೋಗುವನು, ಮಂಥರ ಬರುವಳು.)

ಮಂಥರ-ಮಾಲತೀ, ಅದೇನು, ಪೂಜಾರ್ಯನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು ? ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಮಾಲತಿ-ಹೇಳಿದೆನು; ಅವನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಮಂಥರ-ಹೀಗೋ ! ಸರವಿಲ್ಲ, ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಈ ರಾಮ ಪಕ್ಷದ

ಜನವು ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗುವುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಲೈ ಮೂರ್ಖಜನವೇ, ಅದು ನಿಮ್ಮ ಭ್ರಮವಿದೆ. ಈ ರಾಮನು ರಾಜನಾಗುವನೇ ? ನಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಬೊಂಬೆಯಾದ ದಶರಥರಾಜನು ಅವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪದವನ್ನು ಕೊಡುವನೇ ?

ಮಾಲತಿ-ಮಂಥರೇ, ದಶರಥರಾಜರು ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಸಲುವಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಟ್ಟಾಯಿತೆಂದು ಕಂಚುಕಿಯು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲವೇ ?

ಮಂಥರೇ-ಏನು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನೇ ?

ಮಾಲತಿ-ಅಹುದಹುದು ! ಮತ್ತು ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವದಲ್ಲದೆ ಆದಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜಗುರುಗಳಾದ ವಶಿಷ್ಠರನ್ನು ಕರೆತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಮಂತ ಪ್ರಧಾನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವರಂತೆ.

ಮಂಥರೇ-ಈಗ ಪ್ರಯಾಣ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಸುಮಂತನು ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದದ್ದು ವಶಿಷ್ಠರನ್ನು ಕರೆತರುವದಕ್ಕಾಗಿರಬಹುದೇನು ?

ಮಾಲತಿ-ಇದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು ನೋಡು. ಇರಲಿ ಮಂಥರೇ, ರಾಮಭದ್ರನು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿದ ಮೇಲೆ ಕೈಕಯಾರಾಣಿಯವರ ಕಾರಭಾರವು ಅಷ್ಟೇನೂ ನಡಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯವರಿಗೆ ಇವರು ತಲೆಬಾಗಿ ನಡಿಯಬೇಕಾದೀತು. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಕೂಡ ಆ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯವರ ದಾಸದಾಸಿಯರಿಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕಾದೀತು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ತನಕ ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿ ಅವರ ಮೇಲಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ನಾವು ತಿರುಗಿ ಅವರಿಗೇನೆ ಬಾಗಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲ. ಛೇ! ಛೇ!!

ಅಂಧ ಸಮಯವು ಬರತಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಈ ಸೇವೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು
ಕೊಡುವೆನು. ಹೊವು ಮಾರಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಮಾರುವ ಪ್ರಸಂಗ
ವನ್ನು ತಂದು ಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಡಾ !

ಮಂಧರೆ-ಇರಲಿ ಮಾಲತೀ, ಘಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ, ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿ
ಸುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಸಜೆವನಾದ ಸುಮಂತನು ಬೇಕಾದ ತಂತ್ರವನ್ನು
ನಡೆಸಿದ್ದರೂ, ಆ ದುಷ್ಟನಾದ ವತಿಷ್ಠನು ಬೇಕಾದ ಅಟ್ಟಿಹಾಸವನ್ನು
ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಅವರೀರ್ವರ ಬುದ್ಧಿಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜ
ರು ಅವರ ಸುಮತಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದು ನಿಮಿಷ
ಒಂದು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿ
ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮಂಧರೆಯ ತಂತ್ರವನ್ನಾದರೂ ನೋಡುತ್ತಿರು
ಹೇಗೆ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನ ಮಾಡಬಿಡ ವುದು ! ದುಷ್ಟರಾಮನೇ, ಪಟ್ಟಿ
ವನ್ನೇರಬಿಡೆನ್ನುವಿಯಾ ' ಆಗಲಾಗಲಿ, ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಪಟ್ಟಿವನ್ನೇ
ರುವಿಯೋ, ನಟ್ಟಿಡವಿಯನ್ನ ಸೇರುವಿಯೋ, ನೋಡುತ್ತೇನೆ.

॥ ಚಾಲ್ ಕ್ಷಮಿಸಿರಮಧವರಾಧವಾ ॥

ಭೂಮಿಯೊಳುವ ರೂರನು | ಈ ಮಂಧರೆಯಾ ತಂತ್ರಗಳಿಗೆ | ತಮಾ
ಕವು ಬಿಟ್ಟುಗಳಿಸು | ಭೀಮಸಾಯಸವ್ಯಯ್ಯವೆ | ಕಾಮಿತಾರ್ಥವಾಪದೆಯುವೆ |
ನೇಮದಿ ಪೇಳುವೆನು ॥ ಈ ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾ | ನೆರವೇರಿಸಲಾಗಿ ಹಲವು
ರಾದಿಗಳ್ | ಧಾರ್ಮಿಕಿಯೊಳು ಒಂದರೂ ಸುಗದು | ಬಾರ ಸಾಯಸವಧುಸು
ರವೆ ಮಂದಿರದೇ ॥೧॥

ಮಾಲತೀ-ಪಿತೃಸಾಹಸಿಯಾದ ನೀನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವದೇ ನಿಜ

ಮಂಧರೆ-ಇರಲಿ ಮಾಲತೀ, ಈ ದಿನವೇ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ನೀನು ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರಂತೆ ಪುರದಲ್ಲಿರು. ಆ ಸಮಯ
ಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ಅಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವಾ. (ಹೋಗುವರು)

ಜಂಗಲ್ ರಸ್ತಾ.

(ಇಬ್ಬರು ವಟುಗಳ ಪ್ರವೇಶ)

ದೇವದತ್ತ--ಸುವರ್ಶನಾ, ಭಗವಾನ್ ವಶಿಷ್ಠ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಈಚೀಚಿಗೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಕೇವಲ ಚಿಂತಾಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸುದರ್ಶನ--ದೇವದತ್ತನೇ, ಮಹಾತ್ಮರಿಗಿರುವ ಬೇರೆ ಚಿಂತೆಯೇನು? ಜಗದ ಕಲ್ಯಾಣವು ಹೇಗಾದೀತೆನ್ನುವುದೊಂದೇ ಚಿಂತೆಯು.

ದೇವದತ್ತ--ಇದೊಳ್ಳೆ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ! ಎಲೋ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಚಿಂತನೆಯ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ತಾವು ಸೊರಗಿಸೊರಗಿ ಸಣ್ಣಾಗುವದೇಕೆ ?

ಸುದರ್ಶನ--ಮಿತ್ರಾ, ಮಹತ್ಮರಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವರಿಗೂ ಇದೆಂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಸಾಮಾನ್ಯಮಾನವರು ಜಗದ್ವು ಹಾಳಾದರೂ ಚಿಂತೆ ಯಿಲ್ಲ, ತಮ್ಮದೊಂದು ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಲೆಂದು ಸತತವಾಗಿ ಒದ್ದಾಡು ತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮರು ತಾವು ಹಾಳಾಗುವದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ಅಹೋರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಜಗದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪೇಚಾಡುತ್ತಾರ ತಿಳಿಯಿತೇ ?

ದೇವದತ್ತ--ಹಾಗಿದ್ದರೇ ಜಗದ ಕಲ್ಯಾಣವೇನಾಗುತ್ತಿರುವದೆಂದವರು ಹೀಗೆ ಚಿಂತಾಮಗ್ನರಾಗಿರುವರು ?

ಸುದರ್ಶನ--ಅದು ಬರಬರುತ್ತ ತಾನೇ ಗೊತ್ತಾಗುವದು ಇರಲಿ ನಡೆ, ಮಹಾನುಭಾವರು ಯೋಗಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು.

ದೇವದತ್ತ--ಸುದರ್ಶನನೇ, ಅದೋ ನೋಡಿದಿಯಾ ? ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ಆಶ್ರಮವ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪಾದಚಾರಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವನು. ನಿಲ್ಲು, ಅವನು ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಲಿ

ದ್ವಾನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದೇಕೆ ? ಸಂಗಡವೇ ಕೆಲ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾ.

ಸುದರ್ಶನ-ಓಹೋ ದೇವದತ್ತನೇ, ಅತನು ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನ ಮಂತ್ರಿ
ವರ್ಯನಾದ ಸುಮಂತರಾಯನಲ್ಲವೇ ?

ಸುಮಂತ-ಮುನಿಕುಮಾರರಿಗಭಿವಂದಿಸುವೆನು

ಇಬ್ಬರು-ವಿಜಯಾಭವ ! ವಿಜಯಾಭವ !

ಸುಮಂತ-ಮಹಾತ್ಮರು ಅಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವರೇ ?

ದೇವದತ್ತ-ಇರುವರು. ಬಹುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಂತರಾಯರ ದರ್ಶನವಾಗು
ತ್ತಿರುವದೆಂದ ಬಳಿಕ ಅಲಭ್ಯಲಾಭವೆಂತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸುದರ್ಶನ-ನಡೆಯಿರಿ ಅಲಶ್ಯವಾಡುವುದೇಕೆ ? ಭಗವಾನ್‌ವಶಿಷ್ಠ ಮಹಾ
ಮುನಿಗಳಿರುವೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವಾ.

(ಅಶ್ರಮ - ಪರ್ಣಕುಟೀರ)

ವಶಿಷ್ಠ-(ಸಚಿಂತ) ರಾಮಭದ್ರನಿಗೆ ಪಟ್ಟವು ಹೇಗಾದೀತು ?

ಸ್ವಾಮಿರಾಮಚಂದ್ರಾ | ಭೋ ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಚಂದ್ರಾ || ಭೂಮಿಯುನಾಳುಪ
ದನ್ನೂ ನೋಡುವೆನೇನೂ || ಪರಮದಯಾಕರನವನೂ | ಪುಷ್ಪಾಲಿಕಪ್ರಜ
ರನ್ನೂ | ಪರಜನಕನತೆರದಿತಾನು | ಧರ್ಮವನುಬಿಡದೇ ||೧||

ಈ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಾದಾರ್ಯಾವರ್ತವು ಕೆಲವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ದುಃಖ
ದಾಯಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದೆಂದು ಅನುಮಾನವಾಗುತ್ತಲಿದೆ
ಯಾಕೆಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಸುರೀ ವಿಚಾರದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಹೆಚ್ಚಾಗು
ತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಗ್ರಗಣ್ಯನಾದ ರಾವಣನು ಕೇವಲ ಸವಿೂಪ

ದಲ್ಲಿರುವನು. ಅವನು ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಿ ಈ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾದಾಶ್ರಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೂ ಇರನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ದುರಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯು ನೆರವೇರಿತೆಂದರೆ ಈ ಆರ್ಯವರ್ತನ ಲಕ್ಷಣವೇ ನಾಶವಾಗುವದು ಇಲ್ಲಿಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಪತ್ತಿಯ ಉನ್ನತಿಯು ತಪ್ಪಿ ಅವನತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು ಅದರಿಂದ ನಿಜಲಜಗದಧಃಪಾತವಾಗುವದು ಅಂತಹ ಭಾವೀ ದುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡಿದಾಲೋಚನೆಯೇ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಭಾರವು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಸೇರಿದೆ

ವಟುಗಳು- ಪೂಜ್ಯರ ಪಾದಕ್ಕೆ ರಗುವೆವು

ವಶಿಷ್ಠ-ಶಿಷ್ಯರೇ, ಮತ್ತೇನು ವಿಶೇಷ ? ಬಹುತ್ವದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿ ಕಾಣುವಿರಿ !

ವಟುಗಳು-ಮಂತ್ರಿವರ್ಯರಾದ ಸುಮಂತರಾಯರು ಪೂಜ್ಯರ ಪಾದ ಸಂದ ಶ್ರದ್ಧಾಪೀಠಗಳಾಗಿ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ

ವಶಿಷ್ಠ-(ಆತುರದಿಂದೆದ್ದು) ಸುಮಂತರಾಯನು ಬಂದಿರುವನೇ ?

ವಟುಗಳು-ಅಹುದು, ಪೂಜ್ಯರೇ.

ವಶಿಷ್ಠ-(ಸುಮಂತನನ್ನು ಕರೆದುತಂದು ಯೋಗ್ಯವುತ್ಥಾಪನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು) ಮಂತ್ರಿವರ್ಯನೇ, ದಶರಥರಾಯನು ಕುಶಲವೇ ?

ಮಂತ್ರಿ-ಭಗವಾನ್, ಪುತ್ರಮಿತ್ರಕಳತಾದಿಗಳಿಂದ ಸುಖರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶುಭಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಶಿಷ್ಠ-ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ, ಯಾವ ಶುಭವಾರ್ತೆಯದು ?

ಆಗಲಿ, ಸುಮಂತನೇ, ಇದೇ ದಿನವೇ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತದೊಳಗಾಗಿ ಸಾಕೊ
ತ ನಗವನ್ನು ಸೇರುವಾ, ಮತ್ತು ಅದಷ್ಟು ಜಾಗೃತೆಗಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮ

ಭವ್ರನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವಾ ಯಾಕಂದರೆ ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಲಸ್ಯವು ತರವಲ್ಲ, ನೋಡಿ.

ಮಂತ್ರಿ-ಅಂತೇ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಭಗವಾನರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದೆನು

ವಶಿಷ್ಠ-ಶಿಷ್ಯರೇ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗುತ್ತ ಬಂತು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಸುಮಂತ ಮಹಾನುಭಾವನ ಅತಿಥ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿರಿ. ಸುಮಂತನೇ, ಶಿಷ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು

ಸುಮಂತ-ಮಹದಾಜ್ಞಾ (ಶಿಷ್ಯರೊಡಗೂಡಿ ಹೋಗುವನು)

ವಶಿಷ್ಠ-ಯದ್ಯಪಿ ದಶರಥರಾಯನು ಶ್ರೀರಾಮಧವ್ರನಿಗೆ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವ ಶುಭಾಲೋಚನೆಯ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಸಿಹ್ಮಾಸನವನ್ನೇರಿ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ತನಕ ನಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ,-

ಚಾಲ್ || ಮಯವಿರಚಿತದಿವ್ಯಸಭಾ

ಪರಿವೇಷ್ಟಿತನಾಗಿರುವಾ | ಆ ರವಿಕುಲಭೂಮಿಧವಾ | ಪರಮಹೀನ
ಪೂನಸಪರಿಪಾರದಿಂದ ಸದ್ಭಾವಾ || ಪರಿಪರಿಪಿಷ್ಟಗಳಜಾಲ | ವಿರಚಿಸಿ
ಸತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲ | ತಾರದಿರರುಷ್ಯಕೈಯವಾ | ಬರುವದುಸಂಶಯಸಚಿವಾ ||೧||

ಕೈಕಯಾ ಮಹಾಲ್

ಕೈಕಯಾ-(ದಾಸೀಜನರು ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು, ದಾಸಿಯರೇ ಮಂಥರೆಯಲ್ಲಿ ?

ದಾಸಿ-ದೇವಿಯವರೇ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನತನಕ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವಳು ಈಗಿಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಕೈಕಯಾ-ಇದೋ ದಾಸಿಯರೇ ಸ್ವಲ್ಪದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾ

ಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರಿಬ್ಬರೇ. ಆಗಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೇ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಕಂದರೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವು ಬಹು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಜರಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಂತ್ರಿತರಾದ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಮಹಿಷತಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬರತಕ್ಕವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರವರ ತಕ್ಕ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ದಕ್ಷರಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು; ಈ ರಾಮಭದ್ರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನೀವು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಶ್ರಮಪಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವು ಸಿಗಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು.

ಚಾಲ್ || ಪಾಂಡವಾ ಸಮ್ರಾಟ್ ಪದಾಲಾ

ಪಾರಿತೋಷಾನೀಹುನೇನಾ | ಸಲ್ಲುವದೇದಿವ್ಯಮಾದಾ || ಬಲ್ಲಿವಾಭೂ
ಷಣಗಳಿಂದಾ | ನಲ್ಲೆಯರೇತಾಳವೋದಾ || ಅಯೋಧ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಲಿನ್ನಯಾ |
ಸುಯಶಸಂತಾರಾಮಚಂದ್ರಾ || ೧ ||

ಮಂಥರಾ- (ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತ ಸ್ವಗತ) ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಯಾದ ಕೈಕಯಾರಾಣಿಯು ಹೇಗೆ ಆತ್ಮಘಾತದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಇವಳಿಗೆ ಅಂಜನವನ್ನು ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕಾಯ್ ಹಾನಿಯಾದೀತು.

ಚಾಲ್ || ಜಾ ಯೇಧುನಿ ಚಾಂಡಾಲಾನದಾವಿ

ಸಾಕಾಯಿತುಯೆನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯು ಸಾಕೇತಾಳಿಪರಾಣಿಯರೇ
ಸುಖವಿಪೋಗಲಾಜ್ಞೆಯಾನೀಡಲೇ | ಬೇಕು ಕೈಕಯಾದೇವಿಯರೇ || ಧರಾತಲ
ದೂಳೆತ್ತಲಾದರೂಜನಸೇರಿ ಕಾಲವಾಕಳಿಯುವೆನು | ಧರಣಿಪರಾಲಯದಿರು
ವುದಬೇಡಾ | ಮರಣವುಬಂದರು ಲೇಸೆಂದೂ | ನಿರ್ಧಾರವಗೈವಿರುಪಳುತನ ಕಿಂ |
ಕರಿಯೂಕೋಪವಮಾಪದಿರಿ || ೧ ||

ಕೈಕಯಾ- ಮಂಥರೇ ನಿನಗೇನಾಯಿತೇ ? ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನನ್ನಾಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವಿ !

ಮಂಥರೇ- ಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ, ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು ಕಾರಣ ಆ ಹೆವ್ಯಾಸವೇ ಬೇಡಾ ಸಾಕು, ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ತನಕ ತನ್ನಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕಾಲಹರಣಮಾಡಿದೆನು, ಅಷ್ಟೇಸಾಕು.

ಕೈಕಯಾ- ಇನ್ನು ಮುಂದಾದರೂ ಅವರಂತೆಯೇ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗಾತಂಕವೇನು ?

ಮಂಥರೇ- ಆತಂಕವಾಗುವವಂತೇ ಈಗ್ಗೆ ತನ್ನಾಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿರುವೆನು. ದೇವಿಯವರೇ, ಸಿಟ್ಟುಗಬೇಡಿ ತಾವು ಇಷ್ಟು ಸ್ವಾಭಿಮಾನಶೂನ್ಯರಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನೆಣಲಿಲ್ಲ.

ಕೈಕಯಾ- ಏನು ? ನಾನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯಳೇ ?

ಮಂಥರೇ- ಅಹುವಹುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯಂತರವೇ ಬೇಡಾ; ರಾಮನ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಹೋಗುವವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿರಿ. ಇಷ್ಟೇ ಕಾರಣವು ಸಾಕು.

ಕೈಕಯಾ- ಏನು ರಾಮನ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ಹೋಗಬಾರದೆಂದಾಲೋಚಿಸಲೇ ? ಛಿ ! ಹೀಗೇನು ಹೇಳುವೇ ? ರಾಮನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯನಲ್ಲವೇ ? ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೀಯವನಲ್ಲವೇ ? ಅವನು ಜನಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲವೇ ? ಅವನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ಸಕಲ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಲ್ಲವೇ ? ಬೇಡ, ಮಂಥರೇ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕುಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಡಾ. ನನ್ನ ರಾಮನು ಕೀರ್ತಿಮಂತನು, ಆತನ ತಾರುಣ್ಯವು ಸದ್ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಶೋಭಿಗೊಂಡಿದೆ, ಮುಖವು ಸತ್ಯ

ದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿದೆ, ರಾಜೀವ ಸಮಾನವಾದ ನಯನಗಳಲ್ಲಿ
ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿವೆ; ಬಾಹುಗಳು ವೀರಾಗ್ರೇ
ಸರತ್ವದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿವೆ, ಹೃದಯವು ಪ್ರಜಾವಾಂಛಲ್ಯ
ದಿಂದ ಆದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ನನ್ನ ರಾಮನ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ
ವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದೆಂದಾಲೋಚಿಸಿದರ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವನೇ ?

ಚಾಲ್-ಬೋಲಹೋಯಿಲಘೋ

ಬೇಡವೀತೆರವಾ | ಕಪ್ಪಿವಿಚಾರಾ || ಸಮಗುಣಧಾಮಾ | ಮಮತನು
ಜಂತರಾಮಾ | ಭರತನಂತೆನೋಳ್ವಿ ||೧||

ಮಾಲತಿ-ದೇವಿಯವರೇ, ಭಾವೀ ಅನರ್ಥಗಳ ಚಿತ್ರವನ್ನು ತಾವು ಕಲ್ಪ
ನಾಚಕ್ಷುಗಳಿಂದ ನೋಡಿಲ್ಲವಂತೇ ಹೀಗೆ ರಾಮಭದ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿದಿರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿ
ಸಿದರ ಈಗಿನ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳು ಘಾತಕ ವಿಚಾರಗಳಾಗಿ ಕಂಡಾವು

ಕೈಕಯಾ-ಏನು, ನನ್ನ ಈಗಿನ ವಿಚಾರಗಳು ಘಾತಕ ವಿಚಾರಗಳೇ ?

ಮಂಥರೆ-ಘಾತಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೇನು ? ರಾಣಿಯವರೇ, ಬೇಡಿರಿ;
ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾದರೆ
ನಿಮ್ಮ ತನುಜಾತನಾದ ಭರತನು ವನವಾಸಿಯಾಗದಿರುವನೇ ? ಇಂದಿನ
ತನಕ ನಿಮಗೆ ವಿಧೇಯಳಾಗಿದ್ದ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಮಗನಾದ ಆ
ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾದರೆ ಈಗಿನ ನಿಮ್ಮ ಗೌರವವು ಉಳಿಯುವುದೇ ?
ಸಾಕೇತನಾಥನಾದ ದಶರಥರಾಯನನ್ನು ಸಹಾ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡ ನೀವು ಆ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾವೀತ
ಲ್ಲವೇ ? ಅಯ್ಯೋ ! ಹೂ ಮಾರಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಮಾರಬೇಕೇ ?

ಮಾಲತಿ-ದೇವಿಯವರೇ, ದಯಮಾಡಿ ರಾಮನ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೋಗ

ಗೊಡಬೇಡಿ ಮಂಥರೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಇವಳು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯವಳಲ್ಲವೇ ? ಕೇವಲ ನಿಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ನೆನೆಯತಕ್ಕವಳಲ್ಲವೇ ?

ಮಂಥರೆ-(ದುಃಖಿಸುತ್ತ) ದೇವಿಯವರೇ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೇ ನು ಹೇಳಲಿ ? ಆ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಜನಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಸವಲ್ಲಿ ಗಣಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರ ಹೀಗಿರಲು ಅವನ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ಹೋದನಂತರದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗತಿಗಳೇನಾಗಬೇಕು ?

ಮಾಲತಿ-ನಮ್ಮ ಗತಿಗಳೇನಾಗುವದೆಂಬುದೂ ಇದೇ ದಿಸವೇ ಬೀಗಿನ ಝಾವದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಕೈಕಯಾ-ಅದು ಹೇಗೆ ?

ಮಂಥರೆ-ನಿಮ್ಮ ಚರಣಸೇವಕಳಾದ ಮಂಥರೆಯು ಶ್ರೀ ವಾದಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳಿರಿ. ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಡಿರೆಂದು ಮಾಲತಿಯು ಶ್ರೀದೇವನ ಪೂಜಾರ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದರೂ, “ಅವನು ನನಗವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಕಿಂಡಿಯೊಳಗಿಂದ ದರ್ಶನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ,, ಎಂದು ಫಕ್ಕನೆ ಬಾಗಿಲನಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಮಾಲತಿ-ಅದಾದರೂ ಎಸೂ ಮಹತ್ಪದ್ಧತಿ. ಅದರೆ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ಕೌಸಲ್ಯಾ ರಾಣಿಯವರ ದಾಸಿಯಾದ ಮಂದಾನಿಕಿಯು ಮಾಡಿದ ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ-ದೇವಿಯವರೇ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಿಚ್ಚು ಸುರಿಯಿತು

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಎನೆಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದಳು ?

ಮಾಲತಿ-“ ಎಲೆ ಮಾಲತಿ ? ಇಷ್ಟುದಿನಗಳ ತನಕ ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಸಕ್ಷದವರಾದ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ದಾಸತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿದೆವು. ಇನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾದನಂತರ ನೀವು ನಮ್ಮ ದಾಸತ್ವವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ,, ಎಂದು.

ಮಂಥರಿ-ಆ ಧೂರ್ತನಾದ ಸುಮಂತನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಾನಂತೆ ! ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗುವ ಹೊರತು ಸುಕೇತ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಸ್ಥೈರ್ಯವುಂಟಾಗಲಾರದ ಕಾರಣ ಅವನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕು,,

ಮಾಲತಿ-ಪ್ರಜಾಜನರ ಉಲ್ಬಣವಂತೂ ಮಿತಿಯಿರ ಹೋಗಿದೆ. ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗುವ ವಿಚಾರವು ಇನ್ನೂ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಅನಂದದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಮಂಥರಿ-ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ಮುಖ್ಯವೇನು ? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬಾಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಕಯ್ಯಾರಾಣಿಯವರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವರು ಈಗ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂದ ಬಳಿಕ ಇದಕ್ಕೂ ಹೀನ ಜೀವಿತವು ಮತ್ತಾವುದು ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಜನವು ಇಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುತ್ತಿರುವದೇ ?

ಮಂಥರಿ-ದೇವಿಯವರೇ, ವಿಶೇಷವೇನು ? ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ನಾವೆಂದರೆ ತಪದಾರ್ಥವು ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಹೀಗೆ ಮಾಡುವವರಿಂದವರ ಉದ್ದೇಶವು ಸಾಧ್ಯವಾದಂತಾಯಿತೇನು ?

ಮಂಥರಿ—ಅವರ ಸಾಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನು ಮಿಕ್ಕಿದೆ? ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜ ರಂತೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ ಆದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಶಿಷ್ಠರನ್ನು ಕೂಡಾ ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಮಂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೇನು ?

ಕೈಕಯಾ—ಇಷ್ಟಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಬಿಡಲೋ ? ನೋಡುವಿರಾ !

ಮಾಲತಿ—ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಅದೇನೂ ಬೇಡ! ಶಾಶ್ವತವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಆಗಲಿ.

ಮಂಥರಿ—ವಿಚಾರಮಾಡಿರಿ ಭರತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳೇತಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗದು ? ಅವನೇನು ದಶರಥರಾಯನ ಮಗನಲ್ಲವೇ ? ರಾಮನೇನು ಹೆಚ್ಚಿನವನು ? ಜನಗಳು ಅವನನ್ನೇತಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪೋಂದು ಕೊಂಡಾಡಬೇಕು ? ಇವರಿಗೇನವನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯ ಬಿಟ್ಟಿರುವನೇ ? ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ. ರಾಮನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಟೀಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ನಾವೇನವರ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವು ?

ಕೈಕಯಾ—ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿರುವದೇ ! ಆಗಲಿ ನೋಡುವಾ

ಮಾಲತಿ—ಅಮ್ಮನವರೇ, ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿರುವ ತಮಗೆ ಯಾವದೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯು ಇದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟೋ ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕೈಕಯಾ—ಆಗಲಾಗಲಿ ನೋಡುವಾ.

ಮಂಥರಿ-ನೋಡುವುದೇಬೇಡ, ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಾಗಾಗದಿದ್ದರೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಗೋವುಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಸುಮಂತ ವಶಿಷ್ಠಾದಿ ರಾಮಪಕ್ಷದ ಜನಗಳು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಘ್ರಗಳಂತಿರುವರು ಸಾಕೇತ ರಾಜ್ಯದ ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ವಿಪರೀತ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿರುವರಂತೆ.

ಕೈಕಯಾ-ಏನು? ಸಾಕೇತರಾಜ್ಯದ ನಮ್ಮ ಸಮ್ಮಂಧವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವರೇ? ದುರ್ಬಲರಾದವರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷ -ಒಂದೇ ನಿಮಿಷ ಮಾತ್ರ ಸಾಕು

ಮಂಥರಿ-ಆ ವಶಿಷ್ಠನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಿರುವನಂತೆ-ದಶರಥಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮನ್ನೊಡಗೂಡಿ ಅವನಾರ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಗಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಗಡ್ಡದ ಕಪಿಗಳ ಕೂಡ ಕಾಲಕ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕಂತೆ ರಾಜ್ಯವೈಭವದಲ್ಲಿ ಕಾಲ ಕಳೆದವರನ್ನು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ವನವಾಸದ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡುವ ಆ ದುರಾಲೋಚನೆಯ ಜನಗಳನ್ನೇನುಮಾಡಿವರೂ ಸಿಟ್ಟು ತೀರದು.

ಕೈಕಯಾ-ಅಯಿತು ಇದೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ಅವರು ಮಾಡಿದಾಲೋಕನೆಗಳನ್ನು ವಿಧ್ವಂಸಮಾಡುವುದೇ ನಿಜ. ಏನು, ನಮಗೆ ವನವಾಸವನ್ನು ತರುವರೇ? ನೋಡುವಾ ನಾವು ವನವಾಸಿಗಳಾಗುವವೋ, ಏನು ರಾಮನು ವನವಾಸಿಯಾಗುವನೋ ನೋಡುವಾ. ಮಂಥರೇ, ರಾಮನ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ಹೋಗುವುದೆಂದು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಸೇವಕ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವಸ್ಥ ಚಿತ್ತರಾಗಿರಂದು ಹೇಳು, ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ-ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು

ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ವಶಿಷ್ಠ ಸುಮಂ
ತಾದಿ ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಈ ಕೈಕಯಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಷ್ಟಿರುವುದೆಂಬು
ದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಂಥರೆ-ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೇನೇ ದೇವಿಯವರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಜಗ
ತ್ತಿಗೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದಂತಾಗುವುದು

ಕೈಕಯಾ-ನೋಡುವಾ, ನನ್ನ ವಿಚಾರಗಳಿಗಾರಾರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ವಿಫಲವನ್ನು
ಕಲ್ಪಿಸುವರೋ ? ನೋಡುವಾ

ಮಂಥರೆ-ಯಾರೇನು ವಿಫಲವನ್ನು ನೆನೆದರೂ ಏನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ? ರಾಮ
ನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜರನ್ನುವ ಪ್ರಬಲ
ಶಕ್ತಿಯೇ ತಮ್ಮಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವದಲ್ಲವೇ ?

ಕೈಕಯಾ-ಇರಲಿ ನೀವಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ಈ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು.

ಜಾಲ್ || ಉಗ್ರಮುಖಬಹುವಿಕಟ

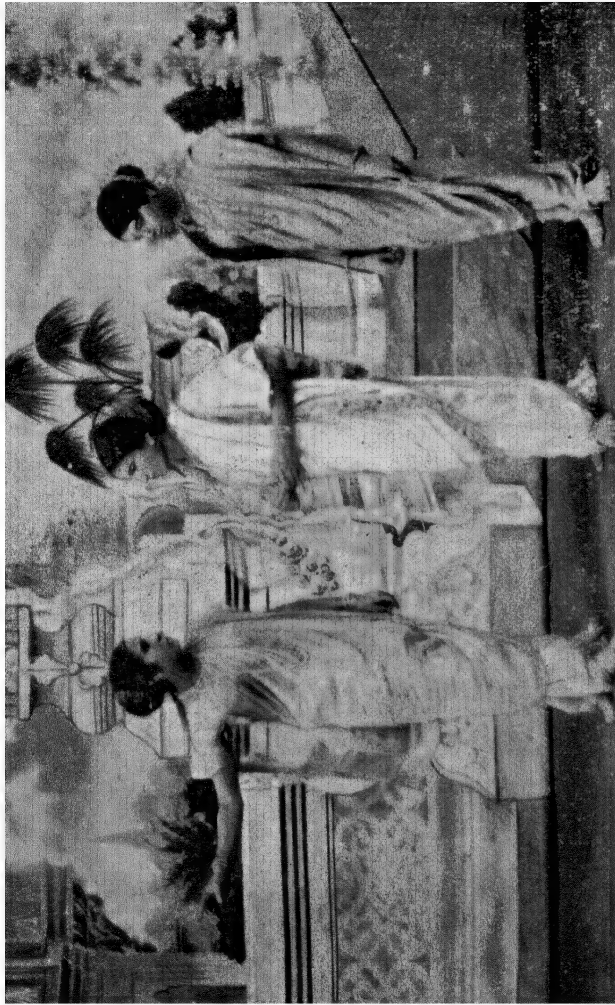
ಸಾಧಿಸಲಿಯೆನಿತು ಮನವಾಂಭಿತಪ ನಾನೂ | ಅಥಮಜನಸಂಕಲ್ಪ ವಿಫ
ಲಗೈವಿನ್ಯೂ || ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸಾ | ತರಿಸಬೇ ಮನವು
ತಾಳಮು ಶಾಂತಿಯನ್ಯೂ || ೧ ||

ಪ್ರಥಮಾಂಕ ಸಮಾಪ್ತ

ದ್ವಿತೀಯಾಂಕವು

ಸುಮಂತ-ಶ್ರೀ ರಾಮಭದ್ರ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗಬಾರದೆನ್ನುವ
ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕೈಕಯಾ ಮಹಾಥಾಣಿಯವರ ಪರಿವಾರ

శ్రీశయా- ఇరవి నిస్సై నిస్సై నిస్సై కలకగళగే హేగిరి

ಗಣವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವದೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ ವ್ಯಾಕುಲವುಂಟಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕೌಸಲ್ಯಾ ದೇವಿಯವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಕಯಾರಾಣಿಯವರೇ ರಾಮಹಿತವಿಘಾತಕಿಯರಾಗುವರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲಾ ಏನುಮಾಡಲಿ ? ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕೈಕಯಾಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ ಹೀಗೆ ವಿಷ ಮಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಶುಭಸಮಯವೇ ಸರಿ. ನೋಡುವಾ ದೇವಂದ್ವಾನೆ

ವಶಿಷ್ಠ-ಏನು ಸುಮಂತನೇ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ವಾಮದೇವ, ವಾಲ್ಮೀಕಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಬಂದರೇ ?

ಸುಮಂತ-ಭಗವಾನ್, ಸಕಲರೂ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಶಿಷ್ಠ--

ಚಾಲ್ || ಸುಚತುರ್ದೈರ್ಯ

ಸುಗುಣಿಯೆಬೇಗನೆಯಾದರಿಸೈ | ಸಕಲ ಮಹಾಶಯರನುಪಚರಿಸಿ
ಘನತರಮಾಪಾಜ್ಞಾನಪಂತರು | ಮುನಿಯಾದಿರುವತೆರದೇ || ೧ ||

ಸುಮಂತ- ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನರಿಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಬೀಡ.

ವಶಿಷ್ಠ- ಸರಿ, ಹಾಗಾದರೆ ಮತ್ತೇನು ವಿಶೇಷಾ ?

ಸುಮಂತ- ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಗವಾನರ ಕಿವಿಗೆ ಒಂದು
ಸಂಗತಿ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ !

ವಶಿಷ್ಠ- ಯಾವ ಸಂಗತಿಯದು ?

ಸುಮಂತ-

ಚಾಲ್ || ಲಂಗರಧೀಟಮದ

ದುರುಳಧೂರ್ತವರಿವಾರಾ | ನಿರುತದಲಿಗೈಯುತಲಿಹರು | ಫೋರವಿ
ಚಾರವನೂ ಗುರುನೇ | ಬರೆಸೆಸಮಾಚಾರಾ || ಶ್ರೀರಾಮನವಶ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರವು |
ಸೇರಲುಬಾರದು ಯೆಂದವರೀಗಾ | ಮೀರಿದಸಾಹಸವನು ನಡೆಸಿಹರು | ಭೂರ
ಮಣನಮನ ತಿರುಗಿಸಲೀಗಾ | ಯೇಚಿಸಲೇನುಲೇಚನೆಯಾ || ೧ ||

ವಶಿಷ್ಠ - ಹೀಗಾಗಬಹುದೆಂದು ನಾನು ನೋದಲಿಲ್ಲಯೇ ತರ್ಕಿಸಿದ್ದೆನು.
ಇರಲಿ, ನಮ್ಮ ಮನೋವಾಂಛಿತವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರುವ
ಯಾವಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಿ?

ಸುಮಂತ - ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗಬಾರದೆನ್ನುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರೇನಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ದಶರಥ ಮಹಾ
ರಾಜರು ತಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಲಾರರು. ಆದರೂ
ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವರೆಂದು
ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಮಾನವಾಗುತ್ತಿರುವದು

ದೂತ - ಮಹಾರಾಜರೇ, ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಮಂಥರೆಯೆ
ನ್ನುವ ದಾಸಿಯು “ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ
ಭಾರವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಡಿ; ಬಲ
ವಾಗಿ “ನಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ” ಎಂದು ಪ್ರಜಾಜನರಿಗುಪದೇಶ
ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿಯಂತೆ ಸಂಚರಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿಗಳಾದ ನಾರಾಯಣ
ದಾಸರು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ಅವಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿಸಿ
ತನುಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು

ಸುಮಂತ-ಇದೋ ಈಗಲೇ ಬಂದೆನು ನಡೆ ಭಗವಾನ್ ಯುವರಾಜ
ರಾಮಧದ್ರ ಮಹಾರಾಜರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹಮಾಡುವ ಪಾತಕಿ
ಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ

ವಶಿಷ್ಠ-ಅದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರ ನೋಡಿ, ಅವಳು ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿ
ಯವರ ದಾಸಿಯಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು
ಮಾಡಿ.

ಸುಮಂತ-ಅಜ್ಞಾನಿ ಜನಗಳ ಅಲ್ಪವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಗೊಡಬಾರದು;
ಅದರಿಂದಾಡಳಿತವೇ ಕೆಟ್ಟುಹೋದೀತು ಆದಕಾರಣ ತೀವ್ರವೇ ಅವರ
ಇತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಬರುವೆನು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಲಿ.

ವಶಿಷ್ಠ-ಆಗಲಿ, ಹೋಗಿಬನ್ನಿರಿ ಇಂದಿನತನಕ ಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದ
ದಶರಥ ಸಮ್ರಾಟನ ಸಂಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯು ತಲೆದೋರಿದನೇ?
ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ

ಆಲಿಂದಲೋಕಮೋಹಿನಿಯೇ

ಆಲಿಂದಲಾಗದೂ ವಿಫಲಿತವಿರುವದು | ಬರದಿರುವುದೇ ಬರುವ
ದುರ್ಭರಪ್ರಸಂಗಗಳ || ಪುನಾದಮನದೀ | ನೆನೆದೂ | ಭವದಭಾವೆ | ಗಳ
ನೂ ಸಹಿಸದೇಕು ||೧||

ಮಂಥರೆ-(ಅತ್ಯಂತ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ)

ಕಾಪಿರಾಗ-ಪೂಜಾಬಿ

ಬಡಿಸುಬೀಗಬಂಧನದಿಂದೆನ್ನನು | ಮೂಢಾತ್ಮನೆನೀನು ಮಾತನಾಡೆ ತಡ
ವನ್ನು || ವಡೆಸದಿರೆನ್ನಯನುಡಿಗಳನೀನೂ | ದೃಢವಾಗಿಯೆ ಹಾಳಾಗುವನೋ
ಡಲೋ || ಅಲೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡೀಗೂಲಿನೀನೂ || ಅಶಿಯಾದಿವಿಷಯಂಢ

రియమనానూ । పరమభోగరవాదిః మంత్రరీయా సుమధ్యపనినూ ।
 సరసాదాతంత్రవన్న ॥౧॥

నారాయణదాస-అన్ సుమంతమారాజ, దేవీ యే శూళీ
 మగళూ “రామగే రాజ్య ఆగనే నహిదేనా, బహూత్ హుశారా
 అవను బాళా కేడకా మనశా అదావా, పట్నాభిషేక ఆదవ్యాల్
 నినుగే భాళ సతాసతావా, ఏసా మాడతావ వ్యేసామాడతావ
 కరేకే హుజ్జ్యపకడిరొం కుత్తి వ్యేరాయే హుజరాండ వుకారత
 తిరగతావా.

మంత్ర-ఎ మర్కటా, ఏకే బహళ బోగళువి ? హల్లుగళన్న దరిసేను
 జోరికే.

నారాయణదాస-జుబ్బీటా, కాగలిరాండ. నమదు రామా బడా
 దోడ మనశా అదావ. ఆతన నిసబత జుపకే జువా బదలామి
 మాడతావ జోట్టరాండ.

సుమంత-ఇరలి శేట్టరే, అవళ మాతినకడేగి తిత్తవన్న కేడబేడి.

నారాయణదాస-నహి సుమంతమారాజ, హమారే రామచంద్రజీ
 వ్యేసా దయాలుమనశ్చా యే దునియామే కేంనదావ ? ఓ
 దశరథ మారాజజీకా బడా బేటా అదావ. గాదికా హక్కు
 దార అదావ. హమారా ప్యారా అదావ టుతీకా రాజ్య
 హోనా హమారా మనశా అదావ.

మంత్ర-ఎలొం అదావ్యా, అవనిగే రాజ్యవాగువదన్న నిఘ కనసి
 నల్లియే నోడువియంతే-కఫసిన్ల !

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ದೆಖೊ ದೆಖೊ, ಕೈಶೀ ಕಹತಿ, ಉಲ್ಲಾರಾಂಡ.

ಮಂಥರೆ-ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾತಾಡಬೇಡ. ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಸುಡಿಸೇನು, ಕೋತಿಯೇ.

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಅರೆಜಾ ಶೋದಿರಾಂಡ ಅಂಜಕಿ ತೋರಸತಾವ ಅಂಜಿಕೀ ? ೨ ಕೈಕಯಾರಾಣೀಕಾಜ್ ನಮಗೇನ ಮಾಡತಾವ ? ತೋಹಮಸಜ್ ಪರಜಾಜನ್ ಮನಿಬಿಡತಾವ್ ಜಿಂದಗಾನಿ ಬಿಡತಾವ್ ಬದುತ್ ಕ್ಯಾ ಪ್ರಾಣಬಿ ವಿಡತಾವ್. ನೀನೇನ್ ತಿಳಿದಾವ್ ಚೊಟ್ಟಿರಾಂಡ ? ಕಹಾಕಿ ಕಾಗಲಿ.

ಸುಮಂತ-ಸೈ ಸೈ ! ರಾಜನಿಸ್ತಪುರುಷನೇ, ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಹೇಳುವಿ

ಮಂಥರೆ-ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಮಾಲಿಕೆಯೊಳಗಿನ ಮಣಿಗಳು ! ನಿಮ್ಮ ಕಪಟತಂತ್ರಗಳನ್ನು ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಲ್ಲೆನು. ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜರನ್ನೂ, ಭರತಯುವರಾಜರನ್ನೂ, ಮತ್ತೂ ಕೈಕಯಾಮಹಾರಾಣಿಯವರನ್ನೂ ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿ ಮಾಡಲೆತ್ನಿಸುವಿರಾ ?

ಸುಮಂತ-ಎಲೇ, ನೀಚಮನೋವೃತ್ತಿಯ ಪರಿಚಾರಿಕೇ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮೂಲೆ ಗುಂಪಾಗುವದಿಲ್ಲ ಇದು ನಿನ್ನ ಸದಸದ್ವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿಗಾದರೂ ಗೊತ್ತುಂಟು. ಆದರ ರಾಮನ ವಶಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವು ಹೋದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥ ಕುಟಲ ಸೇವಕರು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗುವಿರೆಂದು ನಿಮ್ಮಗಳಿಗೆ ತಲೆಶಾಲೆಯು ಎದ್ದಿರುವದು. ರಾಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥ ಸೇವಕರು ಆತನ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಈಗ ನೀನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಎದುರುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ತಕ್ಷ

ಣವೇ ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು ರಾಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥ
 ರಾಕ್ಷಸೀ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಸೇವಕರು ರಾಜಮನೆತನವ ಧರ್ಮ
 ವಂತ ಮತ್ತು ಸರಲವೃತ್ತಿಯ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಪಟ
 ಜಾಲದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಗ
 ತಿಯು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೇ ಶಿರೋಮುಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿಸ
 ಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ಗಾರ್ಧಪದಮೇಲೆ ಕುಳಿರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮೆರೆಸಲ್ಪಟ್ಟರು.
 ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದನಾದ ರಾಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದಿಂದ
 ನಡೆಯುವ ಪ್ರಜಾಜನರ ಮನೋಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿ
 ಗಳಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಮನಸೋಕ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡೆ
 ಸುವ ನಿಮ್ಮಂಥ ಮದೋನ್ಮತ್ತರಾದ ಸೇವಕಾಧಮರು ಸಾಕೇತ
 ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಹೀಗೆಲ್ಲವಾಗಿ ರಾಜ
 ಪ್ರಜರಲ್ಲಿ ಪಿತಾಪುತ್ರಸಮ್ಮಂಥವು ಉಳಿದು, ನಿಮ್ಮಗಳ ಚಲ್ಲಾಟವು
 ಕುಗ್ಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ನಡೆಸುವವರು ಪ್ರಜರ ಸೇವಕರಾಗಿ ವರ್ತಿಸ
 ಬೇಕಾಗುವದೆಂಬುದರ ಚಿತ್ರವು ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನಾಚಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಭೀಕರ
 ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವದಂತೆ ನಿಮಗೆ ಇಂತಹ ಘನ
 ವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಬೇನೆಯು ಎದ್ದಿರುವದು. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಚಿಂತಕ
 ತ್ವದ ಅವರಣವನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಹಿತ
 ವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಿಮ್ಮಂಥ ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳು ಬೇರುಂಟಿ ? ಏಚ
 ಕ್ಷಣರು ನಿಮ್ಮ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅಗಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.
 ಅತಃಪರ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಾರಭಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ
 ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೂ ಮರ್ಯಾದೆಯು ದೊರೆಯದು ಬಿಡಿರಿ, ಇನ್ನು
 ಮೇಲೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ದುರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿರಿ.

ಮಂಥರಿ-ಅದಿರಲಿ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಹವಾರೆ ರಾಮಚಂದ್ರಜೀಕಾ ಬವನಾಮಿ ನಹಿಮಾಡ
ತಾವ್, ತೋ ಬಿಡತಾವ್.

ಮಂಥರೆ-ಸುಮ್ಮನಿರು ಪಶೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು
ನಾನೆಂದಿಗೂ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ

ಸುಮಂತ-ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ.

ಮಂಥರೆ-ನೋಡಿ, ಹೀಗೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ನೀವು ನಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟ
ಹೋದೀರಿ. ಜೋಕೆ

ಸುಮಂತ-ಹೀಗೆ ದರ್ಪೋಕ್ತಿವಳನ್ನಾಡಿ ನೀನು ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿೂರು
ತ್ತಾ ನಡೆದಿರುವೆ.

ಮಂಥರೆ-ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸಿ ನೀವಾದರೂ ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ನಡೆವಿರುವಿರಿ.

ಸುಮಂತ-ಎಲೇ ದೂತನೇ, ಇವಳನ್ನು ರಾಮಪಟ್ಟಾಭೀಷೇಕವಾಗುವ ಪರಿ
ಯಂತರ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹಾಧಿಕಾರಿಗೆ ನನ್ನ ಜ್ಞೆ
ಯನ್ನು ತಿಳುಹು

ಮಂಥರೆ-ಎಲೋ ಸುಮಂತಾ ?

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಚುಚ್ಚಿಟ್ ರೂಟೀರಾಂಡ್, ಸುಮಂತಮಹಾರಾಜಕು
ಎಲೋ ಎಲೋ ಅಂತಾವ್ ? ಸುಮಂತಮಹಾರಾಜಜೀ, ನಾನು
ನನ್ನದೋ ಚಾರ್ ಆದಮಿ ಕೊಡತಾವ್, ಯೇ ಚೊಟ್ಟರಾಂಡಕು
ಜೇಲಖಾನೆ ತಕ್ ಖೀಂಚಕೇ ಲೇಜಾನೇಕೇಲಿಯೇ.

ಸುಮಂತ-ಅಗಲಿ, ಹಾಗೇಮಾಡಿ

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಅರೇ ಯೇ ಗಪಾಲೀ, ಶಿದ್ದೂ, ಶಿಂಬಾಜೀ, ತಮಾಮು

ಆವರೇ ಏ ಕಾಗಲಿರಾಂಡಾಕು ಲೇಜಾಕರ್ ಜೇಲತಕ್ ಭೋಡಕೇ
ಆಜಾವ್ (ನಾಲ್ಕಾರು ಸೇವಕರು ಬರುವರು)

ಸುಮಂತ-ಹೂಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ.

ಮಂಥರೆ-

ಜಾಲ-ರಣಗಗನವದನನಮಅಮರಾ

ಮಿಲಜನನೆ ಮನದಿಸಿರ್ಧರಿಸಿ | ಹಲವತನ ತುಳಸುವೆ ಕರಿಚರಿಸಿ |
ಕೆಲವರಚರ್ಚು ಸುಲಿಸುವೆನೂ || ರಾಮನು ಹನಕೆಳುಸುವೆನು |
ಮಿಲಮತಿಭರನಾನಂತರದೇ | ಸ್ವಾಮಿಯಾಗದಿರುವೆನು ಧರಣಿ ತಾಸು ||೧||

ಕೈಕಯಿ ಮಹಾಲ್

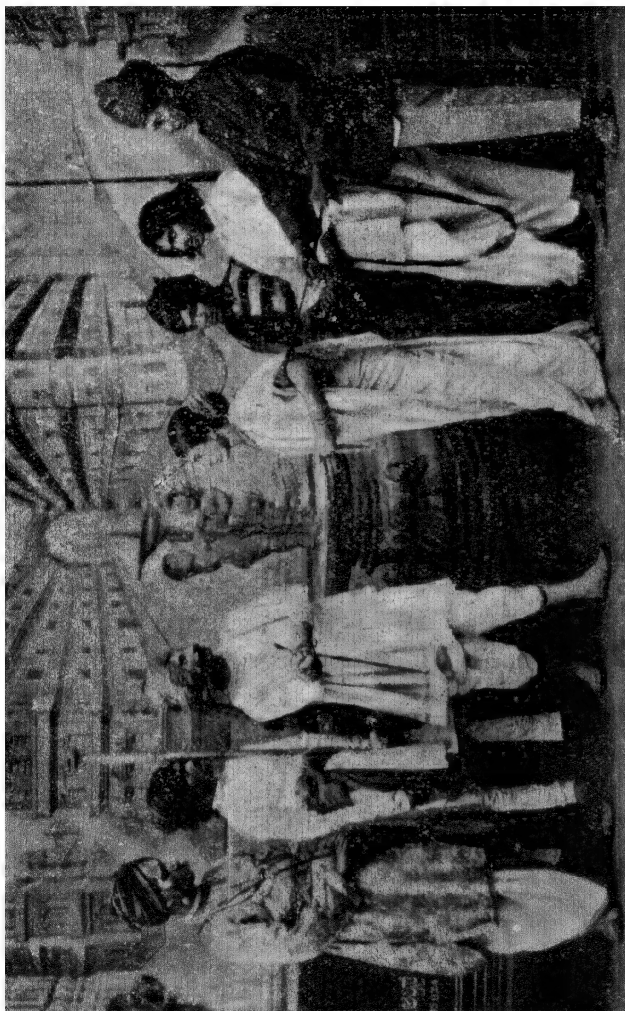
ವಶರಥ--(ಬರಬರುತ್ತ)

ಜಾಲ-ಧಾಟಿನಮರಿಚಾದುವಿನಟ

ಕಾಂತೆಯುಮಮ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ತಾ | ನಂತು ಸಿಂಗರಿಸಿದಳುಮಂಟಿ
ರವಾ | ತ್ಯಂತಪ್ರಪಾದಿದಾ || ಪ್ರಸನ್ನತೇ ಬಹುಸದಾಸುತೇ | ಭಾಮರಮಾ
ಪಾ ಯಿಸೂಬಗನುನೋ | ಡೀಸಕುಂದೋಳು ಬೇಸಂದಿನಗೆ ಭಾಸವು ತ್ರಿಪ
ತಾ | ವಾಸದಾಯಿತ್ಯೆ ||೧||

ಕೈಕಯಿ--(ಹಾರವನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ) ಪ್ರಿಯಕರಾ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ,
ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದ ಏರ್ಪಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ವಿಶೇಷ
ಶ್ರಮವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಅದರ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಂತಿಷ್ಟು ಏರ್ಪಾ
ಟುಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ವಶರಥ--ಇಂತಹ ಕುಶಲಮತಿಯಂತೇ ಮಿಕ್ಕವಾಣಿಯರಿಗಿಂತಲೂ ನಿನ್ನ
ಮೇಲೆ ನನ್ನ ದತ್ತಿಯವಾದ ಪ್ರೇಮವಿದೆ ಇರಲಿ ಪ್ರಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಈ
ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನೇನು ಕೊಡಲಿ ಹೇಳು.

ಗುಂಫರಿ- ಖಜಾನೆ ಮನೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ।

ಕೈಕಯಾ- ಪಾರಿತೋಷಕದ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಶ್ರಮಪಟ್ಟೆಲ್ಲವಲ್ಲಾ.
ತಮ್ಮ ಶೀವೆಯನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವದೇ ನನ್ನ ಪವಿತ್ರ
ವಾದ ವ್ರತವು. ಇರಲಿ, ಮನೋಹರಾ, ತಮ್ಮ ಮನೋಭಂಗವನ್ನಾ
ದರೂ ಏತಕ್ಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನೇ ಕೊಡುವದಾದರ
ಮೊದಲೊಂದುಸಾರಿ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಪೂರ್ಣ
ಮಾಡಿಬಿಡಿ.

ದಶರಥ-ಮೊದಲೊಂದು ಸಾರಿ ನಿನಗೇನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆನು ?

ಕೈಕಯಾ-ಆ ಸಂಗತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ಮರೆತು ಹೋಯಿತೆ ?

ದಶರಥ-ನಿಜವಾಗಿ ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ ಹೇಳು ಹೇಳು, ಎಂದು ಏನು
ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆನು ?

ಕೈಕಯಾ- ಚಾಲ್-ರೂಪಭಲೀನರಶಾರ್ದೂಲಸಾಚಾ

ಅದಿನದೀಯೆನಗೆ ಕ್ಷಿತಿಪಾಲಾ | ಮುದದಿನೀಡಿದೀವರಯುಗ್ಮವಿಮಲಾ |
ರಘುಂಗವನ್ನೊ | ನಾತವೆಯುಅದಿತಿ | ವಿಶಿಸುತರಕದನಾದೀಳಿ ತಾನಿರಲು ||

ದಶರಥ-ವರಫಲಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಸಂಕಟಸಮಯದಲ್ಲಿ
ಈಗ್ಗೆ ನೀನು ಕೇವಲ ಅನಂದಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವೆ. ಹೀಗಿರಲು ವರ
ಫಲಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೇನು ?

ಕೈಕಯಾ-ಹಾಗಿರುವದಂತೇ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು.

ದಶರಥ- ಚಾಲ್-ಪ್ರಿಯನೋಕ್ವಾ ಹುನಿಹೀ

ಜವಜಾತಾನನೆಯೇ ಮೊರೆಯೇಜಾಯೇ | ಬೇಡುವಂತಹದೇನಿದಪ್ಪಿಯೇ |
ಮಾಪವಿಯುಸುರಿಯೇ ನಿನ್ನ ದಲ್ಲವೇ || ಭೂವರನೂ ಯಾವಾಗಲಿರಲತಪ |
ಸೇನೆಯೇಳೇನಾದುದುನನ್ನನತೆಯೇ ||೧||

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಏನಾದರೂ ಈಗ್ಗೆ ನಾನು ವರಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವುಂಟಾಗಿದೆ.

ದಶರಥ-ಆಗಲಿ, ಹಾಗೇ ಮಾಡು.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ನೋಡಿ, ಕೇಳಲೋ ?

ದಶರಥ-ಆಗಲಿ, ಕೇಳಿಕೋ

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ತಮ್ಮಿಂದ ಕೊಡುವದಾಗದಿದ್ದರೆ ?

ದಶರಥ-ಏನು. ಹೀಗೇನು ಹೇಳುವೆ ? ಸೂರ್ಯವಂಶ ಸಂಭೂತರು ವಚನಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯುವರೇ ?

ಚಾಲ್-ಪ್ರಾಣಸಖೀಬಸಲೀ

ನಿನ್ನುವಚಿಸುತಿರುವೇ | ಮನೋಹರಿ || ವಿಂನಿನಡೆಯುವರೆ | ಈ ರವಿ
ಕುಲದಾ | ನೀರೊಪಚನವನೂ | ಅಜಲಾಚಲಿಸುವದೊಂದು ಸಮಯದೇ |
ವಚನಕೆ ತಪ್ಪುವರೇ || ಮನೋಹರೇ ||೧||

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಅದರ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಈಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಿ ಹೋಗುವದು. ನೋಡಿ.

ದಶರಥ-ಏನಿದು ! ನನಗೆ ನಡೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಂಗತಿ ಯಾವದಿರು ವದು ? ಕೈಕಯ್ಯಾ ಏತಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚಪಡುವೆ ? ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾದ ರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡು ತಿರುಗಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನೈರಾವತವು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳು, ತರಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಮುತ್ತುರತ್ನಾದಿಗಳು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳು, ಸಮುದ್ರನಾಥನ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನೇ ತಂದು ಚಲ್ಲಿಸುವೆನು. ಕಾಮ

ಭೇನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಾದಿಗಳು ಬೇಕಾದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಹಾ ಬರಮಾಡಿ
ಸುವೆನು ಹೇಳುಹೇಳು, ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಡ

ಕೈಕಯಾ- ಹೇಳಲೋ? ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿ (ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ
ಕೊಂಡು) ಛೇ! ಬೇಡಾ ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಡೆಸುವದಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ;
ಕೇಳುವದೇ ಬೇಡಾ

ದಶರಥ- ಇವಳಿಗಿನ್ನೇನು ಹೇಳಬೇಕು! ಪ್ರಿಯೇ, ಮನೋಭಂಗವನ್ನು
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಾ ಈ ರಾಮವಟ್ಟುಭಿಷೇಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀನು
ವಿಮನಸ್ಕಳಾಗಿರುವದು ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗದು ಏನಿದ್ದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
ಯಾಚಿಸು; ಪೂರ್ಣಮಾಡುವೆನು

ಕೈಕಯಾ- ಬೇಡಾ! ಏನೂ ಬೇಡಾ!

ದಶರಥ- ಛೇ! ಹಾಗೆಂದರೇನು? ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ನೀನು ತಿಳುಹಲೇ
ಬೇಕು; ನಾನದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಕೈಕಯಾ- ಹೇಳಲೋ?

ದಶರಥ- ಹೇಳು.

ಕೈಕಯಾ- ನಡೆಸುವೆನೆಂದು ವಚನವನ್ನು ಕೊಡಿ

ದಶರಥ- ಇದೋ ತೆಗೆದುಕೋ ವಚನವನ್ನು - ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಿನ್ನ
ಮನೋಭೀಷ್ಠವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವೆನು.

ಕೈಕಯಾ -

ಚಂಲ್ || ಲಾವಿಚಟಕಗುಣಗಾನ

ನೀಪುಭರತನಿಗೇರಾಜ್ಯಾ | ಮಹಾರಾಜಾ | ಆ ರಾಮನು ತು ಸೇರಲು
ಬೇಕು | ಮರುಷಚತುರ್ದಶವನದೇ | ಮಹಾರಾಜಾ || ೧ ||

ವಶರಥ- ಏನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ನೀನು ಕೈಕಯಿಯೇ?

ಕೈಕಯಾ- ಅಹುದು

ವಶರಥ- ಇಂದಿನತನಕ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಲಹಿದ ಕೈಕಯಿಯೇನು?

ಕೈಕಯಾ- ಅಹುದು! ಅಹುದು!! ಅಹುದು!!!

ವಶರಥ- ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಾ, ನೀನು ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣಿಯಾದ ಕೈಕಯಿಯೇ ಅಲ್ಲಾ.

ಕೈಕಯಾ- ಅದೇಕೆ?

ವಶರಥ- ಯಾಕಂದರೆ ನನ್ನ ಕೈಕಯೆಯು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸತಕ್ಕವಳೇ? ನನ್ನ ನವನೀತ ಸಮ ಕೋಮಲಮನಸ್ಸಿನ ಕೈಕಯಿಯು ರಾಮನು ವನವಾಸಿಯಾಗಬೇಕೆಂದಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಕಠಿನ ಮನಸ್ಸಿನವಳೇ?

ಕೈಕಯಾ- ಇದೋ ಹಾಳು ರಗಳೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಬೇಡಿ. ವಚನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ-ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೇಳಬಿಡಿ

ವಶರಥ-

ಚಾಲ್-ಇವನೇಗಿರಿಜಾರಮಣನೇ

ಭಲವಾರಾಮನೊಳುಬೇಡ | ಲಲನೇ ದಯದಿಂದನೋಡೆ || ಕುಲಿ
ನಾರಗನೆಯು ನೀನಾಗಿ | ಈ ಕೀಳಾತೋಚನೆಯಾಬಿಡೆ ||೧|| ಮೊತಿಯಾಸು
ಣೀಡುಸುತಗೆ || ಹಾತಾಪಲವನು ಕೊಡುವೆಯೇನೆ ||೨||

ಕೈಕಯಾ- ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವುದು, ಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ

ಭರತನಿಗೆ ಸಾಕೇತ ನಗರದ ಪಟ್ಟವಾಗಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು; ಮತ್ತು ರಾಮ
ನಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ವನವಾಸವಾಗಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು

ದಶರಥ-ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಹೃದಯ ವಿದಾರಕಗಳಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ
ಕೇಳಲಿ? ರಾಮನು ವನವಾಸಿಯಾಗಬೇಕೇ ?

ಕೈಕಯಾ-ಅಹುದು, ಅಹುದು, ಆಗಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು

ದಶರಥ-ಛಾ ! ಕರ್ಕಶ.

ಚಾಲ್-ಲೋಚನಾಂಬುಧಾರಾನೀಹೇ

ಛಾ ಮುದಾಂಧನಾರಿ ! ರಾಮಕ ಹಿತವನು ನಿನೆಯುವೆಯಾ || ಸೇದಿ
ಛೋಗದೇತಕೇ ನಿನ್ನಯಾ | ಅದುರ್ವಾಕ್ಯವ ಸುಡಿದಜಿಹ್ವೆಯು | ಮಾಧವಾನ
ತಾರನಂ ವೈರಿಸುವಿಯಾ ||೧||

ಕೈಕಯಾ-ಅಮ್ಮಮ್ಮಾ ! ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟೊಂ
ದು ಪರಿತಾಪವೇ ? ಅಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಡಿ. ನಾನೆಲ್ಲಿ ನಿಮಗಾ
ಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು ?

ದಶರಥ-ಅಗುವದಿಲ್ಲ ನಡೆ ನೀಚ ನಾರೀ, ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ರವಿಯಾದ ರಾಮ
ಚಂದ್ರನ ಅಹಿತ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆಯಾ ? ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೂ
ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ನಡೆಸುವದಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಡೆ, ನಿನ್ನ
ಮುಖಾವಲೋಕನವೇ ಬೇಡ.

ಕೈಕಯಾ-ಎನು ನೀವು ಸೂರ್ಯವಂಶೀಯರೇ ? ನಿಮಗೆ ಸೂರ್ಯವಂಶೀಯ
ರೆಂದಾರು ಹೇಳುವರು ? ನೀವು ಯಾವದೋ ಒಂದು ಹೀನವಂಶೀಯರು

ದಶರಥ-ಸುಮ್ಮನಿರು ಮಾರಿ. ಸೂರ್ಯ ವಂಶವನ್ನು ನಿದಿಿಸುವಿಯಾ ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ನಡೆಸಲಾರದ ನಾಲಿಗೆಯು ಸೂರ್ಯವಂತೀಯರದೇ ?

ದಶರಥ-ಅಯ್ಯೋ ! ವಚನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನಲ್ಲಾ, ಏನು ಮಾಡಲಿ ?
ಪ್ರಿಯೇ ಕೈಕಯ್ಯೇ, ಬೇಡ, ಬೇಡ; ಹೀಗೆ ನಿರ್ದಯಳಾಗಬೇಡ ಭರತನಿಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿಸುವೆನು; ಕೇವಲ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾದ ರಾಮನನ್ನು ವನವಾಸಕ್ಕೆಟ್ಟುವ ಅಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು ಅನನ್ಯ ಕಣ್ಣುಮರೆಯಾದರೆ ನನ್ನ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣಗಳೇನೂ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಹಾಗಾದರೂ ಪರವಿಲ್ಲಾ ಅವನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕು

ದಶರಥ-ಧೂ ! ನಿರ್ದಯಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ಸೀಳಿ ಒಗೆಯಲೇ ? ಪುತ್ರನನ್ನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ಪತಿಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನೀನಾವ ಕೋಟಿಯವಳೇ ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ನಾನಾವ ಕೋಟಿಯವಳೇ ಇರಲಿ, ನುಡಿದಂತೆ ನಡಿಯುವದಾಗದೇ ಡೋಕಾರಿತನವನ್ನು ನಟಿಸುವ ನೀವಾವ ಕೋಟಿಯವರು ? ಅವನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿ ಅನಂತರ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿ; ಉತ್ತರಿಸುವೆನು

ದಶರಥ-ಅಯ್ಯೋ ! ಸರ್ವಸ್ವೀ ಘಾತವಾಯಿತು.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಅದೇಕೆ ? ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿಸುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಘಾತವಾಯಿತೆ ? ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಘಾತವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಭರತನನ್ನು ಅಡವಿಪಾಲು ಮಾಡುವ ಆಲೋಚನೆಯು ಮಾತ್ರ, ಏಕಿತವಾದಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲವೆ !

ದಶರಥ-ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪ್ರಿಯೇ ನಿನ್ನ ಭರತನನ್ನು ರಾಮನು ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೂ

ಅಡವೀಪಾಲು ಮಾಡನು ಸಕಲರನ್ನೂ ಸಮಭಾವದಿಂದ ನೋಡುವ
ನನ್ನ ರಾಮನು ತನ್ನ ಸಹೋದರನಾದ ಭರತನೊಡನೆ ಮೋಸ ಬಳಸ
ತಕ್ಕವನೆ ? ದಯಾರ್ಣವನಾದ ನನ್ನ ಕೌಸಲ್ಯಾಸಂಜಾತನು ರಾಜ್ಯ
ಮದದಿಂದ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರನ್ನು ಬಳಲಿಸತಕ್ಕವನೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮ
ರಾಸ್ಟ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಾದರೂ ನನ್ನ ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ
ರಾಮನೇ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯನಲ್ಲವೇ ? ಹೀಗಿರಲು ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ
ವಾಗಬಾರದೆಂದಾಲೋಚಿಸುವ ನಿನ್ನಾ ಲೋಚನೆಯು ವಿಹಿತವಾದದ್ದೇ
ನೋಡು ತಿಳಿದವಳಿರುವೆ, ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡು

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿಚಾರಮಾಡಿರುವೆನಂತೇ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯ
ವನ್ನೂ ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸವನ್ನೂ ಬೇಡಿರುವನು ಕೊಡುವದಾದರೆ
ಕೊಡಿ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಡಿ
ರಸಕನೆಯೇಕೆ ?

ದಶರಥ-ನಿನ್ನ ರಾಕ್ಷಸೀ ರಾಜ್ಯಲೋಭವಿಮ ' ಸುಕುಲೋದ್ಭವಿಯಾದ
ನಿನಗೀ ಬುದ್ಧಿಯು ಎತ್ತಿವ ಬಂತು ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾ
ಯಣಾವತಾರಿಯೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಸಾಕೇತ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯ
ನಾದ, ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರನ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ನೀನು
ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಬಾಳಿರುವೆಯಾ ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನೀನು
ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಬಾಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದಾವರೂ ಸಾಯತಕ್ಕವಳೇ ಹೀಗೆ
ನಶ್ವರದೇಹಧಾರಣೆಯಾದ ನೀನು ಏತಕ್ಕೆ ಪಾಪಾಚರಣೆಯನ್ನು
ಮಾಡುವೆ ? ರಾಮನು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯರವಿಯು; ಆತನಿಂದಲೇ ನಾವು
ಘನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವು ಕೈಕಯೇ, ನೀನು ಸವತಿಮತ್ಸರ
ಭಾವದಿಂದ ಪರಿವಾರಗಣದ ದುಬೋಧಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ದೂಷಿ
ತಾಂತಕರಣಿಯಾಗಿ ಹಿಂಗೆ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಇದು ಯಾವ

ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾರದು ಈ ನಿನ್ನ ದುರ್ವಿಚಾರ ದಾವಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಇಂದಿನ ತನಕ ನಾನು ಪುತ್ರಪತ್ನಿಪಾಲನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಾಕೇತಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜಾಜನರ ಮನೋವನವು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುವದು. “ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವನು; ಸತ್ಯ ಗುಣ ನಿಧಿಯಾದ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವನು; ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಚಿತ್ತನಾದ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವನು, ದಯಾ ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವನು, ತಮ್ಮ ಜೀವದಾಪ್ತಸಮಾನನಾದ ರಾಮನು ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವನು. ನಮ್ಮ ದೈವಗಳು ತೆರದವು, ನರಲೋಕವು ಸುರಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ವರಿಷ್ಠವೆನಿಸುವದು ಸಾಕೇತಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸತ್ಯದ ಬೀಡಾಗುವದು,-ಎಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಮೈಹುರತು ರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ನೋಡಲಾತುರಪಡುವ ಪ್ರಜಾಜನರ ಮನೋಭಂಗವನ್ನು ಹೇಗೆಮಾಡಲಿ? ಕೈಕಯೇ, ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ ನಿನ್ನ ಭರತನ ಸಮಾನರಾದ ಪ್ರಜರ ಕಡಿಗಾವರೂ ನೋಡು ರಾಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗುವದೆಂದು ಹೇಗೆ ನಗರವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿರುವರು ಧ್ವಜಪತಾಕಾದಿಗಳನ್ನೇನು ಕಟ್ಟಿರುವರು! ಬೀದಿಬೀದಿಗೆ ಪನ್ನೀರಿನ ಧಳಿಯನ್ನೇನು ಕೊಟ್ಟಿರುವರು! ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳನ್ನೇನು ಹಾಕಿರುವರು! ದೀಪೋತ್ಸವದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನೇನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು! ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರಂತೆ ನಿರಲಸವಾಗಿ ದುಡಿದು ದುಡಿದು ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರಿಗೆ ಈ ನಿನ್ನ ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿದವೇನಾದಿತ್ತು?

ಕೈಕಯಾ-ಆಗುವದೇನು? ಸಕಲರೂ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ನನ್ನ ಭರತನ ಮೇಲೆಯೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪರಿವಾರದ ಮೇಲೆಯೂ ಸಾಗಿ

ಬಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡ್ಯಾರು.
ಮತ್ತೀನು ಮಾಡುವರು ?

ದಶರಥ- ಧೂ ! ಏನು ಹೀನಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವೆ ? ನನ್ನ ಪ್ರಜರನ್ನು ನೀನು ಶ್ವಾಪದಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆಯೋ ? ಸದ್ಧರ್ಮರತರಾದ ನನ್ನ ಸಾಕೇತ ಜನರನ್ನು ರಕ್ತಸರಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಯಾ ? ನನ್ನ ಪ್ರಜಾಜನರು ನನ್ನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ನನ್ನ ಬಂಧುಬಂಧವ ಆಪ್ತೇಷ್ಠಪರಿವಾರವನ್ನು ಜಯವಿಜಯ ಶಂಖಚಕ್ರ ಗದಾಪದ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಸುಚಿಹ್ನಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ರಾಜನು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಎದ್ದು ಪಿಶಾಚಿಗಳಂತೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅವನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರಾಕ್ಷಸ ವೃತ್ತಿಯವರು ನನ್ನ ಪ್ರಜಾಜನರಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪ್ರಜರು ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕರು; ನಾವು ಅವರ ಮೇಲೆ ಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸಹನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರು ನೀನು ದುರ್ಭೇದಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಜಾಜನರ ಸತ್ತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆ ರಾಮನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಅವನನ್ನು ದರಿದ್ರನನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಡವಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಪರ ಮಾವಧಿಯ ನೀಚಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಜರೇನು ಮಾಡುವರು ಬಲ್ಲೆಯಾ ?

ಕೈಕಯಾ- ಏನು ಮಾಡುವರು ?

ದಶರಥ- ಕಲ್ಪನಾತೀತವಾದ ನಿರಾಶೆಯಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿ ಸುರಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಾರು-ದೇವನೇ, ಅತಿ ಕರೋರವಾದ ರಾಕ್ಷಸೀ ಮಹತ್ತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಮಯವಾದ ಮತ್ತು ನರಕಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ

ಈ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬೇಗನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ-ನಿನ್ನ ಅನಂತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗೆ ಅನೇಕ ಮಂಡಲಗಳಿವೆ-ಅದರೊಳಗಿನ ಖಲವಿಚಾರಗಳ ಲೇಶವಿಲ್ಲದ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಒಯ್ದಿಡೆಂದು ದೈನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡಾರು ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾರ್ಥಭೂಪಾಲಕರ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಐಹಿ ಕಸುಖೋತ್ಕರ್ಷದ ಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕೇವಲ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರಲ್ಲದೆ, ರಾಜನು ತಮಗೆ ನಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆವನೆಂದು ರೊಜ್ಜಿಗೆದ್ದು ಪಶುವದಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವರು ನನ್ನ ಪ್ರಜರಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ ಮನೋವನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಮಾತು ಆದಕಾರಣ ಕೈಕಯೇ, ಇಂಥ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಜಾಜನರಿಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವ ಪಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ ನಿನಗೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸುವೆನು.

ಮಾಲತಿ- (ಆತುರದಿಂದ ಬಂದು) ದೇವಿಯವರೇ, ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಸುಮಂತ ಪ್ರಧಾನರು ಪಟ್ಟಣಶಿಷ್ಟಿಯಾದ ನಾರಾಯಣದಾಸನ ಹೆಳಕೆಯಿಂದ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿರಿಸಿರುವಂತೆ

ದಶರಥ- ಅದೇಕೆ ?

ಮಾಲತಿ- ಆ ಸಂಗತಿಯು ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವಳ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತು.

ಕೈಕಯಾ- ತೀವ್ರ ಅವನನ್ನು ಕರೆ. (ಬರುವನು) ಏನೋ ಶಂಭುಕಾ, ಏನು ಸಂಗತಿಯು ? ಬೇಗ ಹೇಳು.

ಶಂಭುಕಾ- ಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ, ಬಡವರಾದ ನಾವು ಕೇವಲ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಇಂದಿನತನಕ ತಮ್ಮ ಚರಣಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದೆವು-

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಅದೆಲ್ಲಾ ರಗಳೆಯು ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಮಂಧರೆಯ ವರ್ತಮಾನವೇನು ?

ಶಂಭುಕ-ಕನಸುಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅವಳು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭರತಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಡಿರೆಂದು ನಾಗರೀಕರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಆ ಮದಾಂಧ ಪಟ್ಟಣಶಿಟ್ಟಿಯಾದ ನಾರಾಯಣದಾಸನು ಅವಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವಳನ್ನವರ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿದನು. ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವ ತನಕ ಇವಳನ್ನು ಕತ್ತಲಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಬಿಡಿರೆಂತಲೂ, ಮತ್ತೂ ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಕಾಮೊಹರಿಸ ಅಜ್ಞಾಪತ್ರವಿಲ್ಲದೆ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡಕೂಡದೆಂತಲೂ ಕಾರಾಗೃಹದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಮ್ಮ ಚರಣಸೇವಕರದೀಯವಸ್ತೆ ಯಾಗಬೇಕೇ ?

ದಶರಥ- ತಿಂವ್ರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗೆ ನನ್ನಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳುಹು.

ಶಂಭುಕ-ಮಹದಾಜ್ಞಾ (ಹೋಗುವನು)

ಕೈಕಯ್ಯಾ ನಿಲ್ಲು ಏತಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಿ ? ಇವರ ತಂತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿವೆ. ಭರತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಉಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವವರಿಗೆ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವದೇ ? ಭರತನು ನಿಮ್ಮ ಮಗನಲ್ಲವೇ ?

ದಶರಥ-ಅದರೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದವನಿಗೆ ಪಟ್ಟವಿಲ್ಲ ಯಾಕಂದರೆ-

ಅವನು ಕನಿಷ್ಠನು, ರಾಮನು ಜೀಷ್ಠನು. ಅವನೇ ಈ ಸೌಕೇತ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯನಲ್ಲವೇ ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಸುಟ್ಟಿತು. ನನಗದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಬೇಡಾ ನನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ನನ್ನ ಭರತನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ದಾಸದಾಸಿಯರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟ ವಾಗಲೇಬೇಕು. ಮತ್ತು ರಾಮನು ವನವಾಸಿಯಾಗಲೇಬೇಕು.

ವಶರಥ-ಕೈಕಯ್ಯೇ, ಭರತನ ಪಟ್ಟವ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇಕಾದಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡು. ಆದರೆ ನನ್ನ ರಾಮಭದ್ರನನ್ನು ಅಡವೀಪಾಲು ಮಾಡುವೆ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಅದೇನಿಲ್ಲ. ಮಾಡಿದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಲು ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲ. ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾ ಮತ್ತು ರಾಮನಿಗೆ ವನವಾಸ ಆಗಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು

ವಶರಥ-ಅಯ್ಯೋ ! ಕೇಳೆನು ಕೇಳೆನು. ಈ ಪಿಶಾಚಿಯು ಧಯಾಸಕವಾದ ಕರ್ಕಶ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳೆನು

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಕೇಳುವದಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಿವಿಯಲ್ಲ ಕಾದೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಧಿರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ವಶರಥ-ರಾಕ್ಷಸೀ, ನನ್ನನ್ನು ವಚನದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಮಾಡಿ ಗೋಳಾಡಿಸುವೆಯಾ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ವಚನಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ಕಾಲಹರಣಮಾಡಬಹುದಲ್ಲ.

ವಶರಥ-ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ರಾಮನಿಗಿಂದಿಗೂ ವನವಾಸವಾಗ ಗೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಸೂರ್ಯವಂಶದ ವಚನಭ್ರಷ್ಟ ಸೂರ್ಯನದೇನು ಪ್ರಕಾಶವಿದು!
ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಕೂಡಾ ನಾಚಿ
ಸುತ್ತಿರುವದು !!

ದಶರಥ-ಮನಬಂದಂತೆ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಚನ
ವನ್ನು ನಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಏನು ? ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ನಡಿಸುವದಿಲ್ಲವೇ ?

ದಶರಥ-ಇಲ್ಲ

ಕೈಕಯ್ಯಾ- ಚಾಲ್. ಪ್ರಣಿಯಜರಿಭಂಡಲಾ

ಘನ ಪಚನಹೀನಾಪಿಲಾ ಅವನಿವಾಅದುರಾಳಿ || ಸೂರ್ಯವಂಶದವ
ನಿಲ್ಲ ಏನು | ದುಷ್ಪ್ರಾಯಗೃಹ್ಯಯುಷಾ ದ್ವಯಂರಜನಾ | ಸರ್ವಾತೋಚಿತ್
ನಗೆ | ತೋತುದೇನೀ ಕೃಷಿಕತಕುಲಾ ||೧||

ರಾಮ-ಅನ್ಯಾ, ಏನು ಏನು ? ಯಾರಿಗೀತೆರವಾತುಗಳನ್ನಾಡುವೆ ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಇದೋ ಈ ವಚನಭ್ರಷ್ಟ ರಾಜನಿಗೆ.

ರಾಮ-ಎನಿದಸಂಬಂಧ ! ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು, ರವಿಕುಲತಿಲಕನನ್ನು
ವಚನಭ್ರಷ್ಟನೆಂದು ಹೇಳುವ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು
ಕಾಣುತ್ತೆ.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಸುರಾಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ,
ತಳಿಯಿತೇ ?

ರಾಮ-ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಹೀಗೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯ
ವಂಶ ಸಂಭೂತರು ವಚನಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವರಂತೆ; ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಿ
ರುವಳು.

ಚಾಲ್-ದುರಂತಾಪರಾಧಾ

ದುರಾರಾಧ್ಯನೆಂದೂ ದೂರಿಕೊಳ್ಳುವೆಯಾ | ಭರಾದಿತ್ಯವಿಖ್ಯಾತಶಾರ್ದೂ
ಲನನ್ನೊ || ನಾರವಾದರೂ ದೇಹ | ಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪುಸರೇ | ಈ ಸೂರ್ಯವಂಶ
ವಸುಧೇಶರುಮಾತೇ ||೧||

ಕೈಕಯಾ-ಸೂರ್ಯವಂಶ ಸಂಭೂತರಾದ ನಿಮ್ಮ ವಾಕ್ಪಿರುಷವನ್ನಷ್ಟೇ
ಕೇಳಬೇಕು !

ರಾಮ-ಅಮ್ಮಾ, ಹೀಗೇನು ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವೆ ? ಜನಕನು
ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಯಾವ ವಚನವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿಲ್ಲ ಹೇಳು

ಕೈಕಯಾ-ಕೇಳಿ ನೀನು ಮಾಡುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡ
ದ್ದೇ ಇದೆ

ರಾಮ-ನಮ್ಮಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಹೀಗೆ ನಿಂದಿಸಿ
ಬಹುದು. ತತ್ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ?

ಕೈಕಯಾ-ಹೀಗೋ ? ಹಾಗಾದರೆ ಕೇಳು. ರಾಮನೇ, ದೇವದಾನವರ
ಸಂಗ್ರಾಮಕಾಲಕ್ಕೆ ಈ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ದೇವತೆಗಳ ವತಿಯಿಂದ
ದಾನವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ನಾನೀತನ ಸಂಗಡವೇ
ರಥದಲ್ಲಿದ್ದನು ಘನಘೋರಯುದ್ಧವು ನಡೆದಿದೆ, ರಾಕ್ಷಸರು ವರ್ಷಾ
ಕಾಲದೊಳಗಿನ ಮಹಾಸಾಗರನ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ತೆರಗಳಂತೆ ನಿಮ್ಮ
ತಂದೆಯಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಒಂದೇ
ಸವನೇ ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ ಅಸ್ವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೈತ್ಯನು
ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ರಥದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಒಂದು ರಥಚಕ್ರದ ಕೀಲು
ತಪ್ಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಚಕ್ರವು ತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿತ್ತು-

ರಾಮ-ಅಹಹಾ ಏನು ಪ್ರಮಾದವು ! ಮುಂದೆ ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ- ಚಕ್ರವು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ರಥವು ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅಧರ್ಮ
ಯುದ್ಧವನ್ನಾಡುವ ರಕ್ಕಸರು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ರಥವಿಹೀನ
ನೆಂದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಕ್ಷಣವೇ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಘಾತ
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಮ- ಇದು ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಯಾಕೆಂದರೆ-ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹರ್ಷಿ
ಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೋಸಗಾರಿಕೆಯನುಭವವು ನನಗೆ
ಚನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಇರಲಿ, ಆಮೇಲೆ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಅಂತಹ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ರಥಚಕ್ರವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಗೊಡ
ಬಾರದೆಂದು ನಿರ್ಭೀತಳಾಗಿ ಕೀಲುಳಿದ್ರದ್ದಲ್ಲ ನನ್ನ ಕೈಬೆರಳನಿಟ್ಟೆನು.

ರಾಮ-ಸೈ ಸೈ ! ವೀರಪತ್ನೀ !!

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಮತ್ತು ರಾಜನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧವನ್ನಾಡುವದಕ್ಕೆ
ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದೆನು. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ
ರಾಜನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಾನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ಸುರಿದವು

ರಾಮ-ಸುರಿಯದೇನು ಮಾಡ್ಯಾವು ? ಸಾಮಾನ್ಯಸಹಾಯವೇ ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಕೂಡಲೇ ರಾಜನ ಸಂಗರಾವೇಶವು ಶತಗುಣಿತವಾಯಿತು.
ಕಾಲಭೈರವನಂತೆ ದೈತ್ಯಸಂಹಾರ ಸತ್ರವನ್ನಖಂಡವಾಗಿ ನಡೆಸಿದನು.

ರಾಮ-ಅಬ್ಬ ! ಒಳ್ಳೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ವಿಷಯ.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ದೈತ್ಯರು ಘಾಬರಿಯಾದರು ಪಲಾಯನ
ಮಾಡುವದಕ್ಕೆವಸಾನ ಸಾಲದೆ ನಿಂತನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದೀ
ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಭೂರ್ದಂಡ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ದೈತ್ಯಸಂಹಾರ

ವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೋರೆಯಿಟ್ಟರು. ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಮಹಾ ರಾಜನು ಕೂಡಲೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅತಃಪರ ಅಮರ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾಪವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗದೆಂದು ದೈತ್ಯರಿಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಕೈಕಯೇ, ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಈ ದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿಜಯಶಾಲಿಯಾದೆನು ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲ ವೆಂದು ನಿನಗೆ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು- ಮನಬಯಸಿ ದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ-ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ರಾಮ-ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಜನಕನು ತನ್ನ ಶೀಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡಿದನು.

ಕೈಕಯಾ-ಅಗ್ಗೆ ನಾನು ಸಮಯಾನುಸಾರ ಇವೆರಡು ವರಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆನು.

ರಾಮ-ಅದರ ಈಗೇನಾಯಿತು ?

ಕೈಕಯಾ-ಈಗ್ಗೆ ಆ ವರಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಹೀಗೆ ಡೋಕಾರಿತನವನ್ನು ನಟಿಸಿ ನಡೆಸುವದಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದ ಹೇಳು ತ್ತಿರುವ ರಾಜನನ್ನು ಸೂರ್ಯವಂಶೀಯನೆಂದು ನಾನು ಹೇಗೆ ನಂಬಲಿ

ರಾಮ-ಮಾತೇ, ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾನೊಪ್ಪೆನು. ತಂತನು ವಚನ ಪ್ರಸ್ತನಾಗುವನೇ ?

ಕೈಕಯಾ-ಕೇಳು ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವನು

ರಾಮ-ಏನು ತಾತಾ, ಮಾತೆಯ ಹೀಗೇನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಳು ?

ದಶರಥ- ಚಾಲ್-ತೋರೆನಗರಿಯಾಚಾಯ್ , ,

ಬಂದಿಸಿ ಕನಿಕರವಿಲ್ಲದೆ || ತೋರುವಳಿರಾತ್ನಸಿಯನಗೇ | ನೀರಿದವರವಾ
ಪ್ರಿಯಕುಡಾರನೇ | ಪೂರೈಸಲೂನಾನವಳಕೋರಿಕೇ || ಧಾರುಣಿಯೊಳು
ಜೀವಿಸುವವಸುಧಾ || ೧ ||

**ರಾಮ-ಇದೇನು ತಾತಾ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆ ? ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ರವಿಕುಲ
ರಾಜರಿಗೆ ಸುಧೈವಿಲ್ಲದ್ದು ವಸಂಗತಿಯಿದೆ ? ಹೇಳಿ ನೋಡುವಾ ?**

ಚಾಲ್-ಟಾಳಾನಿಜವರಹಾಟಾಳ

ವಿನಾಶಿಸುವಿಯೆ ಭೋನಾತೆ | ತನಯನಿಗದನುಸುರೇ ದಯವಂತೆ |
ನಾನು ಪೂರ್ಣಗೈಯುವನಿವೃತ್ತಿ || ವಾಸುಕಿಶಿರದಾರತ್ನವು ಬೇಕೇ | ವಾಸ
ವನೈರಾವತವದು ಬೇಕೇ || ೧ ||

**ದಶರಥ-ನೀನು ಹೇಳುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಾವದನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ತಂಥು
ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ನನ್ನಲ್ಲುಂಟು. ಆದರ ರಾಮಾ, ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಯು
ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ವಿೂರಿವಂಧಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಗ್ರಹವನ್ನು
ಪಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ**

**ರಾಮ-ಹಾಗಿದ್ದರೇ ತಮ್ಮಾಶೀರ್ವಾದ ಬಲದಿಂದದನ್ನು ನಾನು ಪೂರೈಸಿ
ಕೊಡುವನು. ಹೇಳಿಹೇಳಿ ಏನದು ?**

**ದಶರಥ-ಬೇಡ ರಾಮಾ, ಆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಾನು ರಸನೆಯಿಂದುಚ್ಚರಿಸಲಾರೆ
ಮರಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಗ
ತಿಯನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ ಕೈಕಯೇ, ಆ ದುರಾಗ್ರಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು
ನಿನಗೆ ಕರಜೋಡಿಸುತ್ತೇನೆ**

ಕೈಕಯಾ-ಧೂ ! ಹೇಡೀ.

ರಾಮ-ಅಲ್ಲದು ಬಾಯಿ ಬಿಗಿಹಿಡಿ ತಾತನ ನಿರ್ಭತ್ಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡು

ವೆಯಾ ? ಹೇಳು, ನನಗೆ ಹೇಳು; ನಿನ್ನದೇನಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ ? ವೃಥಾ
ಪಿತನನ್ನು ನಂದಿಸಬೇಡ.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-ಹೇಳಿದರದನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವೆಯಾ ?

ರಾಮ-ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದೇ ಪೂರ್ಣಮಾಡುವೆನು ಹೇಳು ?

ಕೈಕಯ್ಯಾ-

ಚಾಲ್-ವಿರಾಟಜ್ಞಾನಿ

ಕುಸೂರಕೇಳೋ | ಕಾಮಿತವೂವೋರೇವೇ || ದೊರೆಯಬೇಕು ಮಮಭರ
ತಗೆರಾಜ್ಯ || ಕುಸೂರಕೇಳೋ ||

ದಶರಥ-(ಕೈಕಯ್ಯಯ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ) ಬೇಡಾ ! ಮುಂದಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು
ಹೇಳಬೇಡಾ ! ಕೈಕಯ್ಯೇ,

ರಾಮ-ತಾತಾ, ಹೀಗೇನುಮಾಡುವಿರಿ. ವಿಕಾರವಶರಾಗಿ ರವಿಕುಲಕ್ಕೆ ಕಲಂಕ
ಹಚ್ಚುವ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ಬೇಡಾ ಹೂಂ ! ಮಾತೇ
ಒಂದು ವರದಿಂದ ಭರತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಮತ್ತೂ ಮತ್ತೊಂದು
ವರದಿಂದೇನಾಗಬೇಕು ಹೇಳು.

ಕೈಕಯ್ಯಾ-

ಚಾಲ್-ಸದರ್-ಅಂತರಾ

ಕಳೆಯಬೇಕು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ | ಕಾಲವನೂ ಕಾಂತರದಿಸೇ
ನೂ ||೧|| ಕುಸೂರಕೇಳೋ ||

ದಶರಥ-ಅಯ್ಯೋ, ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ವಿದ್ಯುತ್ಪಾತವಾಯಿತು (ಮೂರ್ಛಿತ
ನಾಗುವನು.)

ರಾಮ-ವರವಿಲ್ಲ ಸಹನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ !

೪೫

ದಶರಥ- ಬಿಡಬಾರದು ನಾತನಯಾ ।

ಚಾಲ್-ನಾಹೆತೂತೆಹ್ತು ವಯಿ

ಪೋನೆನಾನಂಜನಯಾಲಿಸ್ಸೆವಿನಕೀಗಾ | ತಾತನವಚನಕೆ ಭರ
ತನನಪರತವೇ | ಧರಣಿಯನು ಸಲಹಲೇ | ಧರಣಿಪತಿಕ-ಪರನನ | ತಾಂ
ಪರನೇವ ||೧||

ದಶರಥ-ಎನು? ನನ್ನ ಪಂಚವ್ರಾಣನಾದ ರಾಮನು ವನವಾಸಿಯಾಗುವನೇ?

ರಾಮ-ಸಿತನೇ, ದುಃಖಿತಾಂತಕರಣಿಯಾಗಬೇಡ ಸೂರ್ಯವಂಶದವರು
ತಮ್ಮ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದವರು ಆ ಬಿರು
ದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ.

ಕೈಕಯಾ-ಸತ್ಯ ಮಾತಾಡಿದೆ !

ದಶರಥ-ಅಯ್ಯೋ ರಕ್ತಸಿಯೇ, ನಿನ್ನಂತಕರಣವೇನಾಯಿತೇ ?

ರಾಮ-ಅಗಲಿ, ಮಾತೇ, ನಾನು ನನ್ನ ವನವಾಸದ ಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧ
ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ.

ದಶರಥ-ಬೇಡ ಬೇಡ. ರಾಮಾ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಡ.

ರಾಮ-ಬಿಡು ಸಿತನೇ, ಇದು ಮೋಹಪರವಶರಾಗುವ ಸಮಯವಲ್ಲ.
(ಹೋಗುವನು)

ದಶರಥ-

ಚಾಲ್-ನಚತಾಯದಯಾ

ಬಿಡಲಾರೆನು ನಾತನಯಾ | ಹೇವಿನಯಾ | ಬೀಡಪೋಗದಿರುಕಾನನಕೇ ||
ಜರಾವಸ್ಥೆಯೇಳ್ | ನೀನೇಯನಗಾ | ಧಾರನಲ್ಲವೇ | ಭೋರಳುರಾರೂ |
ಸರೋಜನಯನಾ | ನಿರಮಲಕಾಯಾ ||೨||

ದ್ವಿತೀಯಾಂಕ ಸಮಾಪ್ತ.

ತೃತೀಯಾಂಕ

ಮಾಲತಿ-ಶಂಭುಕಾ, ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವ ಸಮಯವಲ್ಲ
ಯಾವದಾದರೊಂದು ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಕಾರಾಗೃಹ
ದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಶಂಭುಕ-ಅದೇನೋನಿಜ.

ಮಾಲತಿ-ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರಂತೂ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿ-
ನಲ್ಲಿ ತಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಯುವರಾಜ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರು
ಪಿತೃವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯಮಾಡುವ ಹ್ಯಾವದಿಂದ ವನವಾಸದ ಸಿದ್ಧತೆ
ಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೃತ್ಪುರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆ ವಶಿಷ್ಠ
ಸುಮಂತಾದಿಗಳು ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇನೇನು ವಿಘ್ನವನ್ನು ತರುವರೋ ಕಾಣೆ!
ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ
ಮಂಥರೆಯು ಇದ್ದರೇನೇ ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯು ನೆರವೇರುವದು

ಶಂಭುಕ-ಮಾಲತಿ, ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕದಾಚಿತ ರಾಮಭದ್ರ
ಮಹಾರಾಜರು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿದರೇನು ಹೇಳಲಿ! ಅವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಕೈಕಯಾ
ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಪಕ್ಷದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಸುಮಂತ ಪ್ರಧಾನರು
ಸುಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಸುಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಮಾಲತಿ-ಅಂತೇ ಹೇಳುವದೇನು ? ಏನಾದರೊಂದು ಸಾಹಸದಿಂದ ಮಂಥ-
ರೆಯನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಶಂಭುಕ-ಅದೇನೋ ನಿಜ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಕಯಾ ರಾಣಿಯವರಿಂದ ಹಿರೇ

ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿ, ಮಂಥರೆಯನ್ನು ತಕ್ಷಣವೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡು
ವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗೆ ಒಂದಾಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು
ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರಾಯಿತು

ಮಾಲತಿ-ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರುವದಂತೇ ! ಅಲೋಚನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೇನೆ

ಶಂಭುಕ-ಅದೇಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ?

ಮಾಲತಿ-ರಾಮಭವ್ರಮಹಾರಾಜರು ವನವಾಸದ ಶಿಫ್ಟತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದತಕ್ಷಣವೇ ಹಿರೇಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವಿದ್ಯುದಾಘಾತ
ವಾದಂತಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ಬಿದ್ದವರು ಇನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಿಯದೇ
ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಉಪಚಾರವು ನಡೆದಿದೆ ಅದರೂ ಇಂತಹ ಪರಿ
ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವರನ್ನು ಕೇಳುವದೆಂತೂ ಮತ್ತು ಅವರಾಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು
ಬರದುಕೊಡುವದೆಂತೂ

ಶಂಭುಕ-ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಸಾಧ್ಯವೇ
ಸರಿ. ಇರಲಿ, ಮುಂದೇನಾಲೋಚನೆ ?

ಮಾಲತಿ- ಅದನ್ನೇ ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮಹಾರಾಜರು ಎಚ್ಚರಿಯುವ
ದರೊಳಗಾಗಿ ಮಂಥರೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು, ಸು
ಮಂತವಶಿಷ್ಠಾದಿತರಿಗಿವಳೇ ಮದ್ದು ಅವಳಾರೋ ? ಕೈಯಲ್ಲೇನೋ
ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಳು.

ಶಂಭುಕ-ನನಗಾದರೂ ವಳಿತಾಗಿ ಗುರುತು ಸಿಗಲಿಲ್ಲವು ಯಾರೇನೀನು ?

ದಾಸಿ ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಸ್ತ್ರೀ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸಿಗಳಿಗಿರುವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
ಬರತಕ್ಕ ಸೇವಕಿಯು. ನಿನ್ನೆ ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬ ಅರಮನೆಯ

ದಾಸಿಯು ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ ಅವಳಿಗನ್ನವನ್ನ ಕೊಟ್ಟು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದಿರುವೆನು.

ಮಾಲತಿ- ಓಹೋ! ಇವಳು ಮಂಧರಗೇನೇ, ಅನ್ನವನ್ನು ವೈಯುತ್ಥಲಿದ್ದಾಳೆ ಶಂಭುಕಾ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲೊಂದು ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಮುಂದಾಗಬೇಕು (ಹೋಗುವ ಸೇವಕಿಗೆ) ಯೇ, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀನು ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲೇ ಹೋಗುವೆಯಂತೆ

ದಾಸಿ- ಅಮ್ಮಾ, ತಡವಾದರೆ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ಕೋಪಗೊಂಡಾರು?

ಮಾಲತಿ- ವಿಶೇಷ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಒಂದರಘಳಿಗೆಮಾತ್ರ!

ದಾಸಿ- ಅನ್ನಕ್ಕಾದರೆ ಪರನಿಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಮಾಲತಿ- ಆಗಲಿ, ಹಾಗೇಮಾಡು ಶಂಭುಕಾ, ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಾಧಿಸಲಾರವು ಮಂಧರಯನ್ನ ಕಾರಾಗೃಹದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡುವದೊಂದಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಯೋಚನೆಯು ತೋಚಿದೆ. ಅದೇನಂದರ-ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿವಿಯನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡು ಹೇಳುವೆನು. (ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಳು)

ಶಂಭುಕ- (ಆನಂದದಿಂದ) ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಯೋಚನೆಯು. ಈ ದಾಶಿಯೊಂದೊಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲ.

ಮಾಲತಿ- ಅದೇನಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲಾ! ಸ್ವಲ್ಪತಾಳು. ಏನೇ ಇತ್ತಬಾ

ದಾಸಿ- ಏನು ತಾಯಿ, (ಬರುವಳು)

ಮಾಲತಿ- ಇದೋ, ಈ ಉಂಗರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ!

ದಾಸಿ- ಅಯ್ಯೋ! ಬಡವಿಯಾದ ನನಗದೇತಕ್ಕೆ ಬೇಕಮ್ಮಾ, ಛೀ! ಛೀ!
ಬೇಡಬೇಡಾ

ಮಾಲತಿ- ನಿನ್ನ ಬಡತನವು ಹಿಂಗುವಂಥಾದ್ದೊಂದು ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು
ಮಾಡಿರುವೆನು

ದಾಸಿ- ಹಾಗಾದರೆ ತಮ್ಮ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸಾಯುತನಕ ಮರೆಯ
ಲಾರನು

ಮಾಲತಿ- ಇದೋ! ಈ ಕಂಠೆಯನ್ನೊಂದು ತೆಗೆದುಕೋ!

ದಾಸಿ- ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ನಾನೇನು ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆನೆಂದು
ನನಗದನ್ನು ಕೊಡುವಿರಿ.

ಮಾಲತಿ- ನಮ್ಮ ಸೇವೆಯನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ
ಮಾಡುವಿಯಂತೆ?

ದಾಸಿ- ಮಾಡಿದಾಗ್ಗೆ ನೀವು ನನಗದನ್ನು ಕೊಡುವಿರಂತೆ?

ಮಾಲತಿ- ನೀನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವದನ್ನು ಈಗಲೇ ಹೇಳುವೆನು?
ಮೊದಲಿದನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೋ?

ದಾಸಿ- (ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು) ಏನದು ಹೇಳಿ?

ಮಾಲತಿ- ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ನಿನ್ನ ವೇಷವನ್ನು ಈ ದಿನದ
ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಮಗೆ ಕೊಡು

ದಾಸಿ- ಅದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ಮಾಲತಿ- ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದವಳು ನನ್ನ ಅಕ್ಕನು ಈ ನಿನ್ನ ವೇಷದಿಂದ

ಅನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು
ಅವಳೊಡನೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಬರುತ್ತೀನೆ

ದಾಸಿ ಪ್ರಸಂಗೋಪಾತ್ ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಈ ನಿಮ್ಮ ಕಪಟವು ಗೊತ್ತು
ದರ ನಿಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವೇನಾದೀತು. ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪರಿಣಾಮ
ವೇನಾದೀತು ?

ಮಾಲತಿ- ನಮ್ಮ ದೇನಾದರೂ ಆಗಲಿ, ನಿನಗುಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾ
ದಷ್ಟು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ ?

ದಾಸಿ. ಅವನ್ನಷ್ಟು ತಿಳುಹಿಸಿದರ ನಿಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಈಗಲೇ ನನ್ನ
ವೇಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹಾಕುವನು.

ಮಾಲತಿ-ಎಲೇ, ಒಂದು ಸಮಯ ನಮ್ಮ ಕಪಟವು ಬೈಲಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಕಾರಾ
ಗೃಹದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರತರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಆ ಸಮ
ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಎರಡೂ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ
ಅವರು ಯಾರೋ, ಎನೋ, ನಾನು ಒಂದೂ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನರಿಯೆ
ನೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು ನಾಲ್ಕು ಒದಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ
ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಸಹಿಸು.

ಶಂಭುಕ-ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇಡವೇಬೇಡಾ. ನಿನಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಪಾಂಡೋಷ
ಕವ ಸಲುವಾಗಿಯಾದರೂ ಸಹಿಸು ಎಲೇ ಪರಿಚಾರಿಕೇ, ಸಾಹಸ
ವನ್ನು ಮಾಡಬೇ ಸಂಪತ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು ಆಗಲಿ ಮಾಲತಿ,
ಇನ್ನೊಂದು ಮುತ್ತಿನ ಸರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು; ಪಾಪ ! ಬಡವಿಯು
ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳೊಂದಿಗೆ
ಸಾಯುವ ತನಕ ಒಬ್ಬರಾಧಿನಳಾಗದೆ ಸುಖವಿರುವ ಕಾಲಹರಣ
ಮಾಡಲಿ.

ಮಾಲತಿ—ಆಗಲಿ, ಇದೋ ತೆಗೆದುಕೋ! ಬಹವರು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾ
ಗುವದೇ ನನಗೆ ಬೇಕು

ದಾಸಿ—ಅಗಲಮ್ಮಾ, ನಿಮಗೆ ದೇವರು ಕಲ್ಯಾಣಮಾಡಲಿ, ಆದರೆ ನನಗುಟ್ಟು
ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿದೊಂದೇ ಸೀರೆ ಇದೆ ಇವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಬಳಿಕ
ನಾನೇನುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿ ?

ಮಾಲತಿ—ನಡೆ, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನೆ ಇದೆ ಅಲ್ಲ ಬೇರೊಂದು
ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಆ ಮೇಲೇನು ?

ದಾಸಿ ಹಾಗಾವರೆ ಪರವಿಲ್ಲ ನಡೆಯಿರಿ (ಹೋಗುವಾಗ್ಗೆ ರತ್ನಮಾಲೆಯನ್ನು
ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ) ಅಹಹಾ ! ಹೇಗೊಂದರಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ್ಯವಂತ
ಳಾದೆನು. ಇವಕ್ಕೆನ್ನ ಬೇಕು ದೈವಾ (ಸರ್ವರೂ ಹೋಗುವರು)

ಕಾರಾಗೃಹ

ಸಿಸಾಯಿ—(ಗಂಜಯನ್ನು ಮಿಡುತ್ತಾ) ನಮ್ಮಜ್ಜಯ್ಯಾ ಹೇಳತಿದ್ದಾ
ವಿದ್ಯಾಕಲಿತರ ಒದ್ದಿ ಹೋಗತದ. ಅದಕ್ಕೆ ಎಲೇ ಮಾಮ್ಯಕ್ಕಳ್ಳಾ,
ನೀವು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲೇಬ್ಯಾಡಿ. ತಣ್ಣೆಗ ಮನ್ಯಾಗಿರ್ರಂದ ಹೇಳ
ತ್ತಿದ್ದಾ ಆ ಮಾತಿನ ಅನಭವ ನನಗೀಗ ಬಂತಪ್ಪಾ ! ಅದೇನಂದ್ರ,
ಈ ನನ್ನ ಬಂಗೀಪೊಪ್ಪು ಶಿವಾ, ಮಾದೇವ, ಪರಮಾತ್ಮಾ ಶೇದೋ
ದಲ್ಲ ಅಂದಮ್ಮಾಲ ಈ ವಿದ್ಯಾಕಲ್ತ ಬುದ್ದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಇದು ಕೆಟ್ಟ
ಪದಾರ್ಥ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು. ಅಂತ ಹೇಳತಾರಲ್ಲಾ ಅದೇನ ?
ಒಂದು ಜುರಿ ಎಳದರ ನಂದೀಸಾಮರ್ತ್ಯ ಬರತದ ಎರಡು ಜುರಿ ಎಳ
ದರ ಗರಡನ ಸಾಮರ್ತ್ಯ ಬರತದ. ಮೂರು ಜುರಿ ಎಳದರ ಸಾಕ್ಷಾತ್
ಮುಕ್ಕಣ್ಣಿನ ಸಾಮರ್ತ್ಯ ಬರತದ. ಹಿಂತಾದನ್ನು ಈ ವಿದ್ಯಾ ಕಲ್ತ
ತಲಿಗಳು ನೇದಬ್ಯಾಡ್ರಿಂತ ಹೇಳತಾವಲ್ಲಾ ಅದೇನ ? ಆ ತಲ್ಯಾಗ

ಹುಳಾಗಿಳಾ ಬಿದ್ದಿರತಾವೋ ಏನೋ ? ಚಲೋದಕ ಕೆಟ್ಟದು ಕೆಟ್ಟದಕ್ಕೆ ಚಲೋದು ತಿರುಗಾಮುರುಗಾ, ಉಲ್ಬಾಪಲ್ಬಾ ಹಂತವರುಮ್ಯಾಲ ನಮ್ಮಂತವರು ತೆಳಗ ಕಾಲಾನಹಾಗಬಂದದ ಅದಕ್ಕೇನಮಾಡೋದ ? ಈ ತಿರುಗಿದ ಕಾಲ ಸಮಾ ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ ಮಾದೇವ, ಪರಮಾತ್ಮಾ, ಒಂದೆರಡತಾಸ ಹೆಚ್ಚಿಗಿಬ್ಯಾಡ ಒಂದೆರಡತಾಸ ಅರಸೊತ್ತಿಗಿಕೊಟ್ಟರ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳತಿದ್ದೆ ಸುದ್ದಿ ಏನುಮಾಡಲಿ ? ಉಪಾಯ ಇಲ್ಲ (ಗಾಂಜೀಜುರಿ ಎಳೆದು) ಮಾದೇವ ಪರಮಾತ್ಮ ಉಸಲು ತಿರುಗಿ ಬಿಡೋದಾ ಮಾಡಬಾರದಿತ್ ನೋಡ್ರೆಪಾ ಎಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಹೊರಟೋತ್ (ಮತ್ತೂ ಸೇದಿ) ಹೋಗಿ ಹೊರಗೋಗಗೊಡಬಾರದಂತ ನಾನು ಬಲ್ ಯತ್ನಮಾಡತೀನಿ ಅದಾಗವಲ್ಲ. (ಮತ್ತೂ ಸೇದಿ) ಸಜ್ಜಾಗೇದ ಇವತ್ತಿನ ಬಂಗೀಹದಾ ಮಾತ್ರ ಬಲು ಸಜ್ಜಾಗೇದ (ಮತ್ತೂ ಸೇದಿ) ಸಾಕಾತು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿತು ಇನ್ನೇನು ಊಟ ಬ್ಯಾಡಾ. ಉಡಗಿಬ್ಯಾಡಾ ಯಾವದೂ ಬ್ಯಾಡಾ ಮಯ್ಯಾಗೆಲ್ಲಾ ಅಮೃತಾನ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತ್ ಆನಂದವೇ ! ಆನಂದಾ

ಚಾಲ್-ಭಳಿರೇಭಾವುಸೂಗೂರಯ್ಯ ಲಾವಣಿ

ಅಂತಾರೇ ಇದಕಂತಾರೇ ಕೈಲಾಸದ ಸುಖವಂತಾರೆ ! ಇದಕಂತಾ
ಸಂತೋಸಬೈಸುವರು ಬಂಗಿಯಸೊಪ್ಪನು ತಂತಾರೆ || ಎಲ್ಲಿನೋಡಿದಲಿ ಕುಂ
ತಾರೆ | ರಂಜಿಯರು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತಾರೆ | ಬುದ್ಧಿಯೇನುಬೇಕು ನಿಮಗಂ
ತಾರೆ | ನಾನಪ್ಪಂದರು ಜೀವಾಂತಾರೆ ||೧||

ಶಂಭುಕ-(ಸ್ತ್ರೀವೇಷದಿಂದ) ಈಗ್ಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಶಂಭುಕನೆಂದಾರು ಹೇಳುವರು ? (ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿ) ಸೈ ಸೈ ಈ ಸ್ತ್ರೀಭೂಮಿ ಕೆಯು ಬಹು ಚನ್ನಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿರುವದು. (ನಿಂತು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿ)

ಇದೇ ಕಾರಾಗೃಹವಲ್ಲವೇ ಏನು? ಒಬ್ಬ ರೂ ಕಾವಲುಗಾರರಿಲ್ಲ ಅದೋ
ಆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಬೇಕರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವನು.
ಅವನೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಕಾವಲುಗಾರನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ (ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ)
ಅಯ್ಯಾ, ಮಂಧರೆಯಿರುವ ಕೋಣೆಯ ಬಾಕಿಲವನ್ನು ತೆರೆ. ಅವಳ
ಸಲುವಾಗಿ ಅನ್ನವನ್ನು ತಂದಿರುವೆನು

ಶಿಸಾಯಿ-(ಗಾಂಜಿಯ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ) ನಮ್ಮೆದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ
ಒದರಿ ಮಾತಾಡುವ ಚದುರಯು ನೀನಾರೆ, ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ತೋರೇ
ಮತ್ತೂ ನಿನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸುರೇ ?

ಶಂಭುಕ-(ಸ್ವಗತ) ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ನೇವಿಸಿದ ಈ ಮಂಗಳವು ರಂಗ
ಭೂಮಿಯೊಳಗಿನ ಭೂಪತಿಯಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವದು ಇದಕ್ಕೆ
ತಕ್ಕಂತೆ ಉತ್ತರವನ್ನಿತ್ತು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು
ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾ. (ಪ್ರಕಾಶ) ಶಿರಬಾಗಿ ಸಿ ಕರಜೋಡಿಸಿ, ಪರಿಪರಿ
ಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿರುವ ನಾನು ತಮ್ಮ ಚರಣನೇವಕಳಲ್ಲವೆ?
ದೇನಾ ದಿವ್ಯಪ್ರಭಾವಾ !

ಶಿಸಾಯಿ—ನೀನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರಣವೇನೇ ದಾಸೀ, ಸದ್ಗುಣರಾಸೀ ?

ಶಂಭುಕ—ತಮ್ಮ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿರುವ ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ದಾಸಿ
ಯಾದ ಮಂಧರೆಯ ಸಲುವಾಗಿ, ಅನ್ನವನ್ನು ತಂದಿರುವೆನು. ದಯ
ಮಾಡಿ ಅವಳಿರುವ ಕೋಣೆಯ ಬೀಗವನ್ನು ತೆರೆಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿ
ಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ದೊರೆಯೇ, ನಿನಗಾರು ಸರಿಯೇ ?

ಶಿಸಾಯಿ—ನಾವೇನೀಸ್ಯಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏಳತಕ್ಕವರಲ್ಲಾ. ಇದೋ, ಈ
ಬಿಗದ ಕೈ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ್ಲೋಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನಿಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಿಗ

ಹಾಕಿ ಬೀಗದ ಕೈಯನ್ನು ನನ್ನ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡು. (ಬೀಗದ ಕೈ ಕೊಡುವನು)

ಶಂಭುಕ-ಆಗಲಿ, ತಮ್ಮಾ ಜ್ಞಾನುಸಾರ ವರ್ತಿಸುವೆನು (ಕೀಲಿಯನ್ನೊಯ್ದು ಜೇಲ್ ಬಾಕಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು)

ಶಿಪಾಯಿ-(ಎಚ್ಚರವಾದಂತೆ ನಟಿಸಿ ಕೀಲಿಕೈಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ) ಬೀಗದ ಕೈಗಳ ಗೊಂಚಲವೇನಾಯಿತು ಹೂಂ! ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಇದ್ದಿತ್ತು. ಅವಕಾಶ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹುಡುಕಾಡೋಣ ಈಗ್ಯಾರೋ, ಇಲ್ಲ ಬಂದಾಂಗಾಗಿತ್ತು ಯಾರಬಂದಿದ್ದಪ್ಪಾ! ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿದ್ದ ಇವನಿಂತಾಂಗ ಕಾಣತಾರ. ಕಣ್ಣುತಗದ್ರಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲ, ಹೆಂಗ್ಲನ್ನಬೇಕಾ ಹೆಂಗ್ಲಲ್ಲ ಗಂಡನ್ನಬೇಕಾ ಗಂಡ್ಲನ್ನೂ ಅಲ್ಲ. ಹೆಂಗ್ಲು ಗಂಡ್ಲಕ್ಕಲ್ಲ ಒಂದಾದಂಗಾಗಿತ್ತು. ಮಾರಿನೋಡಿದ್ದ ಹೆಂಗ್ಲು ಮೀರಿನೋಡಿದ್ದ ಗಂಡ್ಲು. ಒಳ್ಳೆ ತಮಾಷೆ! ಏನಾಗಿದ್ದೀತು ಏನಾರಯಿದ್ದೀತು ನಮಗ್ಯಾಕಬೇಕು ವಣಾ ಉಸಾಬರಿ.

ಶಂಭುಕ-ಮಂಧರೇ, ತೀವ್ರ ನಡೆ (ಶಿಪಾಯಿಗೆ) ಎಲೊ, ಇದೋ ತೆಗೆದುಕೋ! ನಿನ್ನ ಬೀಗದ ಕೈಯನ್ನು (ಅವನ ಪೈ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವನು)

ಶಿಪಾಯಿ-ಎಲಾ, ಇವಳ ಈ ಗೊಂದ್ಲೆ ಗೆರಡಾದ್ಲು ಒಂದೆಣ್ಣು, ಒಂದ್ಗಡೂ ಗಂಡಿತ್ವಂತ ಹೆಣ್ಣಾಂತ ಹೋಯಿತ್ ಕಡೆಗೆಣ್ಣೂ ಗಂಡೂ ಕೂಡೆ ಗಡಪ್ಪು ಇದೇನ ಬಂಗಾಳೀ ಯಿದ್ಯಾನೋ ಭಾನಾಮತಿ ಇದ್ಯಾನೋ ಏನಿದ್ದೀತಪ್ಪಾ!

ಅಧಿಕಾರಿ-ಏನಿದು, ಕಾರಾಗೃಹದ ಬಾಕಿಲಗಳು ತೆರೆದಿರುವವು. ಕಾವಲು ಗಾರನೆಲ್ಲಿ? ಕಾರಾಗೃಹ ವಾಸಿಗಳು ಕೈಕೊಟ್ಟು ಜಾರಿದರೋ ಏನೋ?

ನೋಡುವಾ (ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಬಂದು) ಅಯ್ಯೋ, ಪ್ರಮಾದೆ
ಹಾಗಿದೆ. ಅರಮನೆಯ ದಾಸಿಯೆಲ್ಲ ? ಸರಿ, ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ,
ದ್ವಾಳೆ ಮುಂದೇನುಗತೇ ? ಸುಮಂತರಾಯರೇ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ
ವರಿ ನನ್ನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೇನು ಮಾಡುವರೋ ಕಾಣೆ ? ಎಲೋ,
ಕಾವಲಾರದು (ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ) (ಅತ್ತಿತ್ತನೋಡಿ) ಇದೋ, ಇಲ್ಲಿ
ಯಾವನೋ ಉರುಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. (ಅವನಿಗೊದ್ದು ಮುಸುಕನ್ನು
ತೆರೆದು ಕಿವಿ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ) ಅಯ್ಯೋ ಕೋತಿಯ ಮಗನೇ, ಮನಸೋಕ್ತ
ಭಂಗೀಸೊಪ್ಪನ್ನು ಸೆದಿ, ಕಾರಾಗೃಹವಾಸಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟೆ,
ದ್ವೀಯಾ ? ಶುಂಭನಮಗನೇ ನಡೆ, ಸುಮಂತ ಮಹಾರಾಜರ ಕಡೆಗೆ
ವೃದು ನಿನಗೆ ದೇಹಾಂತ ವ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಡೆ
ಮುಂದಾಗು (ಬಡಿಯುವನು)

ಶಿಸಾಯಿ-ಬುದ್ಧಿ, ನನ್ಯಕಬಡಿತೀರಿ ಏನತಪ್ಪ ಮಾಡೀನ್ರಿ ?

ಅಧಿಕಾರಿ-ಮಮ್ಮಗನೇ, ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಮನೆಯ ದಾಸಿಯೆಲ್ಲ ? ನೊವಲು
ತೋರಿಸು.

ಶಿಸಾಯಿ-ಅಲ್ಲೇ ಕ್ವಾಣ್ಯಾಗಿದ್ದಾಳಾದೀತು ನೋಡ್ರಬುದ್ಧಿ ?

ಅಧಿಕಾರಿ-ನನಗೇನೇ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುವಿಯಾ ? (ಗುದ್ದಿ ಹೊಡೆದು) ಎಲ್ಲಿ
ದ್ವಾಳೊ ತೋರಿಸು

ಶಿಸಾಯಿ-ತೋರಸತೀನಿ ಹೊಡಿಬ್ಯಾಡ್ರಿ ಬುದ್ಧಿ, (ಹೋಗಿನೋಡಿಬಂದು)
ಎಲ್ಲಿದ್ದಾಳಾದೀತನಾ ಈಗೊಂದತಾನಮುಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು

ಅಧಿಕಾರಿ-ಎಲ್ಲಿದುವಳೋ ಎ ಕೋಣಾ, ಎಲ್ಲಿರುವಳೋ ? ತೋರಿಸು. ಇಲ್ಲ
ದಿದ್ದರ ಹೀಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಹೊಡೆದು ಕೊಂದುಹಾಕುತ್ತೇನೆ.

ಶಿಸಾಯಿ—ಅಯ್ಯೋಯ್ಯೋ! ಬುದ್ಧಿ ಅಷ್ಟಮಾಡಬ್ಯಾರಿ, ತೋರಸತೀನಿ-
ಎ ದಾಶಿಮ್ಮಾ, ಎ ಅರಮನೆ ದಾಶಿಮ್ಮಾ, ಬಾ ನನತಾಯಿ ಅಡಿಕೊಂ-
ಬೇಡಾ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್‌ಜೀವಾ ತಗೋತರ

ಅಧಿಕಾರಿ—ಕಳ್ಳಮುಂಡೇ ಮಗನೇ, ಓಡಿಹೋದ ಬಂದೀವಾಸಿಗಳು ಹಿಂಗೆ
ಕರೆದರೆ ಬರುವರೇ? ಅರಮನೆಯ ದಾಶಿಯನ್ನೋಡಿಸಿ, ಭಯಂಕರ
ವಾದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ? ನಡೆ. ಇದರ ಫಲಭೋಗವನ್ನು
ಉಣ್ಣುವಿಯಂತೇ? ಸುಮಂತಮಹಾರಾಜರು ನಿನ್ನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿ-
ಸದೆ ಬಿಡುವರೇ? ನಡೆ ಮುಂದಾಗು (ದಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು)

ಶಿಸಾಯಿ—ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಸೂಲಕ್ಕೆರಸತಾರ

ಅಧಿಕಾರಿ—ಏತಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟರು ನಡೆ ಮೊದಲು

ಶಿಸಾಯಿ—ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ನನಬಂಗಿ ಸೊಪ್ಪ ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಾತಗೊಳಾ
ಕ್ಕಾಶಿದ್ವಾದ್ಯಾ (ಅಧಿಕಾರಿ ದಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು)

(ವಲ್ಕಲಧಾರಿಗಳಾಗಿ)

ರಾಮ—(ಪ್ರವೇಶ)

ಜಾಲ್—ತಾಭಯಪಡವದೇತಕೇ ಗೋಪೀಚಂದ

ಸ್ವಾಧೀನವೇನಿದೆ ನರನಾಪರನಾಧೀನಾ | ಈ ಧರೆಯೆಳು ಒರಿದಮರೆ
ಯುವ ಧರಶೀನುಮತುಮಾ || ೫ || ಜನಪತಿಯಾಗುವನವನೇ ಕ್ಷಣಮೊಳು ವನ
ಪನಸೇರಿ | ಅನುಭವಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನು ಯನಿತಿವಗಾಧಾ || ೧ ||

ತಮ್ಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ, ವೃಥಾ ಏತಕ್ಕೆ ನಿನ್ನು ನನ್ನಗೂಡ ವನವಾಸಕ್ಕೆ
ಬರುವಿ! ನೀನು ತೀರ ಚಿಕ್ಕವನು ಅಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಸುಕುಮಾರ
ದೇಹಧಾರಿಯು ನಿನ್ನಿಂದ ಕಠಿಣವಾದ ವನವಾಸದ ತಾಪಗಳನ್ನು ಸಹಿ
ಸುವದಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ನಡೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಅಣ್ಣನೇ, ವನವಾಸದ ತಾಪಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಹಿಸೇನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನನ್ನ ಗಲಿರುವ ತಾಪಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವದು ಮಾತ್ರ ನನ್ನಿಂದಾ ವಕಾಲಕ್ಕೂ ಆಗದು. ನಿನ್ನ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ಸದಾ ನಿಮ್ಮಿವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲಕಳೆಯುವದರಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಪರಮಾ ನಂದವು ನಡೆಯಿರಿ ದಯಮಾಡಿ, ನನಗಾತಂಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ

ರಾಮ-ಏನುಮಾಡಲಿ, ಇಂಥ ಕೋಮಲ ಬಾಲಕನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ! ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ ಈ ಸೀತೆಯು

ಚಾಲ್-ಮಧುಮತ್ತಮಧುಪಹೇಭ್ರಮತೀ

ಘನಕೋಮಲ ಬಾಲಕಿಯವಳೋ | ವನದಿರಲುಸಿದ್ಧಳಾಗಿವಳು |
ಬಾಂಧವಾ || ಅರಮನೆಯೊಳಿರುವಂಥವಳೂ | ಅರ್ಯಮಕರ ತಾಗದಿರುವಳೂ
ಬಾಂಧವಾ | ಸೇವಕಜನವೇಳ್ವಿತಳವಳೋ | ಅನನದೊಳೆಂತು ಬಾಳುವಳೋ |
ಬಾಂಧವಾ || ಸಂಚರಿಸುವಳೆಂತೀಕಾಂತಾ | ಕಂಟಕಮಯವಾಗಿರುವಂಥಾ |
ಕಾಂತಾರದಿಖೇದವಿದೆಂಥಾ | ದುರ್ಭಾಗ್ಯರಾಮ ನನ್ನವಳೋ | ಇದಕಾಗಿಯೇ
ನೂವರಿಸಿದಳೋ ||೧||

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಇದು ಮಾತ್ರ, ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯು. ಅತ್ತಿಗೆಯವರನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವದನುಚಿತವು

ಸೀತಾ-ಮಾತಾಡಕೂಡದು. ಸ್ವಾಮಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ವನವಾಸ ದಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವಾಗ್ಗೆ ತಾಪಾತಿರೇಕವಾಗಿ ನನಗೆ ಮೃತ್ಯು ಬಂದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಅನಂದದಿಂದ ಸಾಯುವೆನು. ಆದರಿಂದ ನನಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವದು. ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯವರಿಲ್ಲದ ಸ್ಮಶಾನಸಮವಾದೀ ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾವಕಾಲಕ್ಕೂ ವಾಸಿಸೆನು. ಮೈದುನನೇ, ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಾಲೋಚನೆಯೇ ಬೇಡ.

ರಾಮ-ಏನುಮಾತಲಿ, ಇವರೇವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ
 ಸೀತೆ, ನಿಜವಾಗಿ ನಮಗೆ ವನವಾಸದಿಂದೇನೂ ತಾಪವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.
 ಸಕುಮಾರತನುಧಾರಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ
 ದೆನೆಂದರೆ ನಮಗೆ ಮರಣಸ್ರಾಯ ವ್ಯಥೆಯಾದೀತು

ಸೀತಾ-

ಚಾಲ್-ವರಿಗರಿಬಾವೀರಾಜಿಬಲಾ

ಸವಿಕಲ್ಮಪಾಂಗೀಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು || ತವಸನ್ನಿಧಿಯಾ ಆಗಲುವದನ್ನು |
 ವೇನನೆಯುವುದು ಬೇಡಾ ನೀನು || ೮ || ಸತತಗೃಹದೇ ಪಶಿಸೇವೆಯನು | ಸತಿ
 ಗದುಭವಿಷಣಿಸಿವೇನು || ೯ ||

ರಾಮ-ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ ನಡೆ ಮಾಡುವದೇನು, ಗುರುಹಿರಿಯರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು
 ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಾರ್ಗಸ್ಥರಾಗುವಾ

ಚಾಲ್-ತಾ ಭಯಪಡುವದೇತಕೇ ಗೊಂಪೀಚಂವ

ಜನಪತಿಯಾಗುವನನೇ? ಕ್ಷಣದೊಳು ವನವಸಿಸಿರಿ | ಅನುಭವಿಸುವ
 ವೈಷ್ಯವದ್ರಯನಿತಿಗುಧಾ ಪರನಾದೀನಾ || ೧ || (ಹೋಗುವರು)

ಕೈಕಯಾ ಮಹಾಲ್ (ಪ್ರವೇಶ)

(ರಾಜ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ. ವಶಿಷ್ಠ ಸುಮಂತಾದಿಗಳು ಆತನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತ
 ಕೈಕಯಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ)

ವಶಿಷ್ಠ-

ಚಾಲ್-ಜನಸಂರೇವ ಜಲಾ

ನೀನೀರ್ದಯಾಶಾಗದಿರೇಜನನೀ | ಘನತೆಯತುಲೆಸುವಾಣಿಗುಣಿಸುಣಿ ||
 ಏನಪತಿಯನಿತರ ಸೀತೇಡೇ ಕರುಣಾ | ಜನಕವಾದದ್ವಿಪ್ಲವಿಯೆ ಕಿರುಮನು |
 ಕನಯನ ವನವಾಸದ ದುರಾಗ್ರಹಾ | ವನುಬಿಡೆ ನಿನ್ನಗೆ ಹರಿಕರಣಿಸುವಾ || ೧ ||

ಸುಮಂತ-ಅಮ್ಮ ನವರೇ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ
ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದು ಸಮೀಪದ ಉದ್ಯಾನದೊಳಗಿನ
ಬೇರೊಂದಾಲಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮಾತ್ರ ಅವರನ್ನು
ಯಾರೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವರಂತೆ ವನವಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ
ವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತರಬೇಡಿ. ನಿಮಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸುತ್ತೇನೆ

ಮಂಥರಿ-ದೇವಿಯವರೇ, ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೂ ಇವರ ಸವಿಮಾತುಗಳಿಗೆ
ಮರುಳಾಗಬೇಡಿ ! ಮೇಲೆ ಗೋಮುಖಿಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಲಿರುವರು.
ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಒಳಗೆ ವ್ಯಾಘ್ರಸ್ವರೂಪಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ?

ದಶರಥ- ಆ ಹುಚ್ಚುಮುಂಡೆಯನ್ನು, ಹೊರಗೆತ್ತಿ !

ಕೈಕಯಾ- ಅದೇಕೆ? ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದವಳಿಂದವ
ಳನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕೋ? ಸೈ ಸೈ! ಚನ್ನಾಗಿಥೆ ನನ್ನ
ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಪರಿವಾರ ಗಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ನಿಮಗೆ
ವಳಿತಾದ ಸಮಾನುಭೂತಿಯಿದೆ. ಈಗಲಿಗತಿಯು. ರಾಮನ ವಶಕ್ಕೆ
ರಾಜ್ಯವು ಹೋಗಿದ್ದರೇನಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ?

ಸುಮಂತ- ಅಮ್ಮ ನವರೇ, ಇಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ,

ಕೈಕಯಾ- ನೀವು ನಡುವೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರಾಜ
ನಿಗೂ ನಮಗೂ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ ಇದರಲ್ಲೊಳಿದವರ ಸಮ್ಮಂಧವೇನು?

ಸುಮಂತ- ಅಮ್ಮ ನವರೇ, ಈ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹಿತಾಹಿತದ
ಸಮ್ಮಂಧವು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗಿರುವದಂತಲೇ ಇಂತಹ ಪ್ರಸಂಗ
ಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು. ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ!
ಅಲ್ಲದೆ ಜನನೀ, ನೀವು ಸಮ್ರಾಜ್ಞಿಯವರು ! ಸಕಲ ಪ್ರಜಾಜನರ

ಮಾತೃ ಸಮಾನರು ಇಂಥವರೇ ಹೀಗೆ ರಾಜಪ್ರಜಾಹಿತ ವಿಘಾತಕ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಹೋದರೆ, ನಾನಾರಮುಂದೆ ದೂರಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಶಿಷ್ಠ - ನಿಜವೇ, ಕೈಕಯಾಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ, ತಾವೇ ಹೀಗೆ ದಯಾರಹಿತರಾದರೆ ಪ್ರಜರ ಪರಿಣಾಮವೇನು ?

ಚಾಲ್ - ಅರಬೀರಾಗ-ಝಂಪತಾಳ

ನೊರೆಯಕೇಳುವರಾರೆ | ಧರಣೀಶರಾಣಿಯೇ | ಪರಮಪಾವನನೂನಸೇ
ಧರಣೀಪರುಪರೀತಾಪವನ್ನೀಯಲೂ | ದುರಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರಜರನ್ನಾಗ
ಲವರಾ ||೧|| ನವಮಾಸಗರ್ಭದೊಳ್ವೊತ್ತು ಜನ್ಮವನಿತ್ತು | ನವಕೋಮಲಾರ್ಥ
ಕವನೂ | ಭುವಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೆವೆತ್ತವಳು ಕೊಲ್ಲುವದಾಷ್ಟ | ಹವಣಿಕೆಯ ಗೃದ
ರಾಗಾ ಮಂಕುಶಿಶುವಿನಾ || ೨ ||

ಮಂಥರೆ - ದೇವಿಯವರೇ, ತಮ್ಮ ಮನೋದಾರಧ್ಯದ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಸಮಯವಂದರೆ ಇದೇ ?

ವಶಿಷ್ಠ - ಏ ದಾಸೀ, ಮಹಾರಾಣಿಯವರನ್ನು ಇಲ್ಲದ ಹ್ಯಾವಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ, ನೀನೆಂತಹ ಪಾಪಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಾಕೇತ ಸುವ್ರಾಜ್ಯ ವೃಕ್ಷದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕುರಾರವನ್ನಿಕ್ಕಿದೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಮರಣ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ನೂಕಿದೆ. ನಿನಗೀ ಉಪದ್ವ್ಯಾಸವೇತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ?

ಕೈಕಯಾ - ವಶಿಷ್ಠರೇ, ಸಾಕು ನಮಗೆ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಕೇಳುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ನಾನು ಮಾಡಿದ ನಿಶ್ಚಯಗಳಿಂದ ಬೇಕಾದನರ್ಥಗಳಾಗಲಿ! ಬೇಕಾದ ಅಪವಾದಗಳು ಬರಲಿ! ಅವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಿರುವೆನು.

ವಶಿಷ್ಠ - ಹರಿಹರೇ, ಏನು ರಾಜ್ಯಲೋಭವಿದು. ಕುಲವಂತರಾದ ನಿಮಗಿ

ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ಎತ್ತಿಂದ ಒಂತು ? ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆರಿಸ್ತದ ಗಾಳಿಯು ಬೀಸಿತು. ಛೇ ! ಇದನ್ನು ನೋಡುವದು ಬಹುಕಷ್ಟ !

ಕೈಕಯಾ - ನೋಡುವದಾಗದಿದ್ದರೆ, ಹೋಗಿರಿ, ನೀವು ನಿಮ್ಮಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಿರಿ ಮತ್ತು ಭರತನ ಅಳಿಕೆಯು ಮುಗಿದು ರಾಮನು ತಿರುಗಿ ಬಂದು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರುವ ತನಕ ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಡಿರಿ.

ವಶಿಷ್ಠ - ತಾಯಿ ಕೈಕಯಾ, ಭರತನ ಅಳಿಕೆಯು ಸಲುವಾಗಿ ನಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಸೂಯೆಯಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ರಾಮಭದ್ರನ ವನವಾಸದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆವು ನೋಡು ! ವಿಚಾರಮಾಡಿನೋಡು ! ಒಬ್ಬ ಮಗನು ರಾಜನಾಗಿ ಸಿಹ್ಮಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರಬೇಕು; ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನು ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸಬೇಕು. ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಲಾಡಬೇಕು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನು ದಾರಿದ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಬೇಕು ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಹಂಸತಾಲಿಕಾತಲ್ಪದ ಮೇಲೆ ಆನಂದದಿಂದ ಮಲಗಬೇಕು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನು ಕಠಿಣವಾದ ಶಿಲಾತಲ್ಪದ ಮೇಲೆ ಕೊರಗುತ್ತ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಒಬ್ಬನು ಮೃಷ್ಣಾನ್ನಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಕಾನನದ ಕಂದಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಕಷ್ಟ ಪಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ ನೀನು ಹೀಗೆ ಭೇದವನ್ನೆಣಿಸಬಹುದೆ ? (ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸೀತಾಸಮೇತರಾಗಿ ಬರುವರು) ಅಯ್ಯೋ, ಇದೇನು ! ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸೀತೆಯರವಸ್ಥೆಯು ಹೀಗೇಕೆ ? ಕೇವಲ ಭಿಕ್ಷುಕರಂತೆ ವಲ್ಕುಲವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೊರಟಿರುವರಲ್ಲವೆ ? ಇದೇನ ಸಂಬಧ !

ರಾಮ-ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಒಳಿತಾಯಿತು ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲವೇ!
ಇದ್ದಾರೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವನವನ್ನು ಸೇರುವಾ
ಭಗವಾನರೇ,

ಚಾಲ್-ಗಮಲೇಮನಾಬನಾವಲಿ

ಶಿರವಾಗುವೇಗುರುರಾಯನೇ | ಈ ರಾಮನಿ | ಗೋಲಿವುವಾಚ್ಚಾ || ಎಸ
ಕವಚನಾ | ವನುನಡಿಸಲು | ವಸಕೆಪೋಪಾತನೀಗ ||೧||

ದಶರಥ-ಏನು! ನನ್ನ ರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನೇ ?

ಸುಮಂತ-ಅಹುದು ದೇವಾ, ಮತ್ತು ಅದರ ಸಿದ್ಧತೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುವರ
ನೋಡಿ.

ರಾಮ-ತಾತಾ, ನಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿರಿ !

ದಶರಥ-ಯಾರಲ್ಲಿ, ಮೊದಲು ರಾಜುಡುವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ
ನನ್ನ ಕೂಸುಗಳನ್ನು ಈ ಹೇಸಿವೇಷದಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾರನು

ಕೈಕೆಯಾ-ನಿಲ್ಲಿ, ಯಾರೂ ಏನೂ ತರಲಾಗದು ಈ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾ
ಜ್ಯದ ಸ್ಥಿರಚರಾಸ್ಥಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭರತನಿಗೆ ಸೇರಿದವು

ರಾಮ-ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯು, ವಚನ ಪೂರ್ಣವಾಗುವ ತನಕ ಈ ಸಾಕೇ
ತದ ವಿಷ್ಣುತ್ವಗಳಿಗೆ ನನ್ನದೇನೂ ಸಮ್ಮಂಧವಿಲ್ಲ

ದಶರಥ-ಈ ಮಾರಿಯನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ಇದರ ಚರ್ಮವನ್ನು ಸುಲಿದು
ಸುಡಿಸಿಬಿಡಲೋ ? ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ರಾಮಾ, ಬಿಡು ಈ ಹೇಸಿವೇಷದ
ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡು. ನನಗಿದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಠಣಪ್ರಾಯ
ದುಃಖವಾಗುತ್ತಲಿದೆ ?

ರಾಮ-ತಾತಾ, ಹೀಗೇಕೆಮಾಡುವಿ? ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜುಡುಪುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ?

ದಶರಥ-ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕಾನನಕ್ಕೆ ಹೋಗಗೊಡುವದಿಲ್ಲಾ

ಕೈಕಯಾ-ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲಾ.

ದಶರಥ-ನೀನು ಮಾತಾಡಬೇಡ. ರಾಕ್ಷಸಿ, ನಿರ್ದಯೀ, ಕುಲಟಿ,

ಕೈಕಯಾ-ರಾಜನೆ, ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬಿಡು ರಸಕಸೆಯು ಬೇಡ ! ಕೊಟ್ಟವಚನಕ್ಕೆನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವಿಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ?

ದಶರಥ-ಇಲ್ಲ ಹೋಗು. ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲಾ.

ರಾಮ-

ಚಾಲ್-ಝಂವಾತಾಳ-ಸೋಹನೀರಾಗ

ಈ ತೆರದಿವಚಿಸದಿರುತಾತನೇ ಪರಮವಿಖ್ಯಾತನೇ | ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಾದೀತು
ಅನರ್ಕೀತಿ || ದಿನಮನಿಯವಂಶದೋಳ್ | ಜನಿಸಿದ ನೃಪಾಲರೂ | ಘನಸತ್ತ್ವ
ಶೀಲರೆಂದಿರುವದೈಖ್ಯಾತೀ ||೧|| ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನೇ ! ಹೀನವ್ಯಾಪೋಹದಾ |
ಫೀನನಾಗುವದು ಮಹದನುಚಿತವುಕೇಳೈ || ೨ ||

ದಶರಥ- ಹಾಗಾದರೇನುಮಾಡಲಿ? ರಾಮಾ, ರಾಜ್ಯಲೋಭಿಯಾದ ಈ ರಾಕ್ಷಸಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಹಾಗೆ ವೈಭವದಲ್ಲಿವಳು ಮೆರೆಯಬಹುದಲ್ಲವೇ? ನಿನಗೆ ವನವಾಸವನ್ನೇತಕ್ಕೆ ನೆನೆಯಬೇಕು?

ಕೈಕಯಾ- ಹಾಗೆ ನನ್ನಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ.

ವಶಿಷ್ಠ- ತಾಯಿ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾನನವಾಸದ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕೆನ್ನುವದಿದೆಂತಹ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು?

ಕೈಕಯಾ- ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಶ್ರವಣವು ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೊಂದು ಸಾರೆ ಹೇಳಿರುವೆನಲ್ಲವೇ ?

ವಶಿಷ್ಠ- ಧೂ! ಮದಾಂಧಳೇ, ಇಂತಹ ನೀಚವಾಂಛಿತೆಯಾದ ನೀನು ಮಾರ್ಜಾಲಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಏತಕ್ಕೆ ಮಾನವಳಾದೆ? ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಸುಕುಮಾರನೂ ಮತ್ತು ಸುಮನೋಹರನಾದ ನನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರನನ್ನು ಕಾನನದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಮುಖಾವಲೋಕನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೇ ?

ಕೈಕಯಾ- ಹಾಗಾದರೇತಕ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಿ ? ಹೊರಟು ಹೋಗು.

ರಾಮ- ಮಾತೇ, ತಪೋನಿಧಿಗಳ ಮನವನ್ನು ನೋಯಿಸಬೇಡ

ವಶಿಷ್ಠ- ರಾಕ್ಷಸೀ ನೋಡಿದೆಯಾ ? ನನ್ನ ರಾಮನ ಚರಣಗಳೆಷ್ಟು ಕೋಮಲವಾಗಿವೆ ? (ಅಳುತ್ತ) ಇವುಗಳಿಂದ ಕಾನನದ ಕಂಟಕಮಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವದಾದೀತೇ ? ಅದನ್ನು ಬಿಡು. ಪತಿಯಗೂಡ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾದ ಈ ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ ಹೆತ್ತಮ್ಮನನ್ನಾದರೂ ನೋಡು ನವನೀತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೃದುವಾದ ದೇಹವಲ್ಲವೇ ? ಈ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಎಂದಾದರೂ ಬಿಸಿಲು ನೋಡಿದವಳೇ ! ಗಾಳಿ ಚಳಿ ಮಳೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದವಳೇ ! ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ತುಳಿದವಳೇ ! ಇವಳನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ದುರ್ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು

ಕೈಕಯಾ- ನಾನೇನವಳಿಗೆ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವಲ್ಲ

ದತರಥ- ಎಲೇ ಕೃತ್ಯಾ, ನೀನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕೇ ? ಪತಿಯ ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳಿಗಾನಂದಿಂದ ಭಾಗಿನಿಯಾಗುವವನ್ನು ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪತಿವೃತ್ತಾತ್ಮಕ್ಕೆ

ನೀನು ಹೇಳಬೇಕೇ ? ನಿನಗಷ್ಟೊಂದಧಿಕಾರವಲ್ಲ? ನೀನು ಕುಲಟೆಯು, ಅಸತಿಯು, ಪತಿತಳು ಪತಿಯನ್ನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುವ ಮಾರಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ನಾರಿಯೆಂದು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕರಗಳಿಗೆ ಧೀಕಾರವಿರಲಿ.

ಕೈಕಯಾ-ಎನಿದು ರಂಥೆ, ಎನಿಮ ಸತ್ಯವಂತರ ಮುಸುಡಿ, ಎನು ಸೂರ್ಯ ವಂಶದ ಪ್ರಕಾಶಾ! ಸತ್ಯಶಾಲಿಗಳೆಂಬ ಲೌಕಿಕವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಜಂಭವವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಡಂಭಾಚಾರಿಗಳಾದೆ! ನೀವು ರವಿಕುಲದ ರಾಜರು! ಆಶ್ರಮದೊಳಗಿನ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಪಾರಿ ತೋಷಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸುಳ್ಳುಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲಕವಾಗಿ ಬರೆಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ತಿಳಿದಂತಾಯಿತು- ನಿಮ್ಮ ಹಣೆಬರಹ.

ರಾಮ-ಅಮ್ಮಾ, ಈಗ್ಗೆ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಚನಗಳ್ಳಿಸುಳ್ಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು ನಾನಂತೂ ಆ ವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುವೆನಲ್ಲವೇ ?

ಕೈಕಯಾ-ನನಗೆ ಹಾಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯಮಾಡುವದ ಕ್ಕಾಗಿ ನೀನೀವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾದರೇ ಇಷ್ಟು ವಿಲಾಬವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವಿ ಜನಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನೀನು ರಂಗಭೂಮಿಯೊಳಗಿನ ರಕ್ತನಟನಂತೆ ವನವಾಸದ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಕಾನನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೇ ಇಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಭಿನಯಕಲಾಪಟುವಾದ್ದುನೀನು ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ಇವರಿವರಿಗೂ ಒಳಿತಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ—ಮಾತೇ, ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸು ಈ ನನ್ನ ದೇವಸದೃಶನಾದಣ್ಣನು ದಾಂಭಿಕನಲ್ಲವೆನ್ನುವದು ಖಂಡಿತವಾದ ಮಾತು; ಈಗ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ ತಾನೇ ಅದರ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವದು. ನೀನು ಮಾತ್ರ ದುರ್ಭಾಗ್ಯಳು. ಮನೋರಾಜ್ಯದಲ್ಲಾವದೋ ಒಂದು ಆನಂದಮಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವಳಾಗಿ ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನು ತಂದಿರುವದೇನೋ ಸಹಜ ಆದರೆ ಆ ನಿನ್ನ ಮನೋರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಆನಂದಮಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಲಯವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಎತ್ತನೋಡಿದತ್ತ ಭೂತಭೇತಾದಿಗಳ ಸ್ಮಶಾನ ರಾಜ್ಯದ ಭೀಷಣಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುವದೇ ನಿಜ.

ಎಲ್ಲರೂ—ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಕೃಕಯಾ—ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಚಿತ್ರದ ಭಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಕೃತ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಾನೇನು ಪರಾವರ್ತನ ಹೊಂದತಕ್ಕವಳಲ್ಲ ವೃಥಾ ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣವು ಬೇಡ. ರಾಮಾ, ತೀವ್ರವೇ ಏನಾದರೊಂದು ಸೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡುವಿಯೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಹೇಳು. ವೃಥಾಕಾಲ ಹರಣವು ಬೇಡಾ. ನಿಮ್ಮ ಈ ರಗಳೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ, ನನಗೆ ಬೇಸರವಾಗಿದೆ.

ರಾಮ—ಆಗಲಿ, ಮಾತೇ, ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು. ಪಿತನೇ, ಮೋಹಪರವಶನಾಗಿ ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ; ಹೋಗಿಬರುವೆನು. ವಶಿಷ್ಠ ಗುರುಗಳೇ. ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು.

ವಶಿಷ್ಠ—(ಅಳುತ್ತ) ರಘುವಂಶ ನಾಥನೇ, ಏನೆಂದಾಶೀರ್ವಾದವನು ಕೊಡಲಿ! ಅಯ್ಯೋ, ಎಂತಹ ಕಷ್ಟವು? ಇಷ್ಟುಜನ ಗುರುಹಿರಿಯರಿಷ್ಟ.

ವಶಿಷ್ಠ- ರಘುವಂಶ ನಾಡನೇ, ಏನೆಂದಾಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಕೊಡಲಿ !

ನಿನ್ನನ್ನು ಅಡವಿಪಾಲು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತೇ ? ಇದನ್ನು ನೋಡುವ ದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಈ ದುಷ್ಟದೇಹವೇತಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣುಪಾಲಾಗಲಿಲ್ಲಾ. ರಾಮಾ, ರಾಮಾ, ರಾಮಾ, ಮುಖದಿಂದ ನುಡಿಗಳು ಹೊರಡದಂತಾದವು.

ರಾಮ-ಭಗವಾನ್, ಸೈರಿಸಿರಿ ಸೈರಿಸಿರಿ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಬರುವೆನು. ಸುಮಂತರೇ, ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು.

ಸುಮಂತ-ದೇವಾ, ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವದಕ್ಕೆ ನನ್ನೊಬ್ಬನ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕು. ನಾನಿಲ್ಲಿರಲಾರೆನು. ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದ ಸಾಕೇತ ಸಿಹ್ಮಾಸನದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆನು. ಇಂದಿನತನಕ ನಂದನವನಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ನನ್ನನ್ನು ಕಿಚ್ಚುಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಿ, ತ್ತಲಿರುವ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಡಿರಿ ಭವಿಷ್ಯಕಾಲದ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೆನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮೈಮೇಲೆ ರೋಮಾಂಚಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ರಾಮ-ಅಂತಹ ಕಠಿಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ವಿನಃ ಮತ್ತಾರು ? ತಸ್ಮಾತ್ ನೀವು ನನ್ನ ಗೂಡ ಬರುವ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಹಿಡಿಯಬೇಡಿರಿ. ಅಸ್ತು. ಕಾಲಕ್ರಮಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾತೆಯ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವದೇಕೆ ? ನಡೆಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ, ಸೀತೇ ನಡೆ. ಮಾತೇ, ಹೋಗಿಬರುವನು; ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು.

ಕೈಕಯಾ-ನಿನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಬೇಸತ್ತೆನು.

ರಾಮ-ಇದೋ ಹೊರಟೆನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ.

ಚೌ-ದ್ವರಾಭಿವಾಸಿವಾಸವಾ

ಸನೇನೇನೇನಿಗುಂವಾ | ನಮೋಹಿಮಾನುಶೇಖರಾ | ಮೂರಾಕಿಶು
ಕುಮ್ಭಕದಾ | ಪುರಾಪುರನಮೋನನೇನೇ || ಮೂರುಲೋಕಗೃಹಾಧಾರನನೇನೇ ||

ದಶರಥ-(ಎಚ್.ತ್ಯು) ವಶಿಷ್ಠರೇ, ರಾಮನಲ್ಲ ?

ವಶಿಷ್ಠ-ರಾಜಾ, ಘಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ. ಅವನು ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಮೇತ
ನಾಗಿ ಕಾನನಕ್ಕೆ ಹೋರಬಿಡುಹೋದನು.

ದಶರಥ-ಕಾನನಕ್ಕೆ ಹೋದನೆ ? ಹೆನ್ನೆರದು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಅವನು ಅರುಗಿ ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ ?

ಸುಮಂತ-ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಗವೆಲ್ಲಿದೆ ? ತಮ್ಮ ವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯಮಾಡುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಹೆದಿನಾಲ್ಪು ವರ್ಷ ವನವಾಸಿಗಳಾಗೇ ಇರುವರು.

ದಶರಥ-ಅಯ್ಯೋ ದೈವನೇ, ನನ್ನ ನೀಲಮೇಘಶಾಮನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ
ಹೋದನೇ ? ಮುಖ್ತಿಸವನಾಗಿ ತ್ರಾಣ ತಪ್ಪಿದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ
ಹೋದನೇ ?

ಸುಮಂತ-ಹಾಗಾದದ್ದೇನೋ ನಿಜ.

ದಶರಥ-ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ನಾನವನನ್ನು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವೇ ?

ವಶಿಷ್ಠ-ತಲ್ಲ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ರಾಮನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗಿರವಾದನು. ಸುಮಂತ-ಮಹಾರಾಜರೇ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಏನಕ್ಕೆ ಹೋದರು ಪುನಃ ನಮಗವರ ದರ್ಶನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರದಲ್ಲ.

ದಶರಥ—ರಾಮನು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನೇ ?

ವಶಿಷ್ಠ—ಅಹುದು, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೋದನು.

ದಶರಥ—ಅವನಗೂಡ ಕಂದಮ್ಮಗಳಾದ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಸಹ ಹೋದರೆ?

ಸುಮಂತ—ಅಹುದು ಮಹಾರಾಜರೇ

ದಶರಥ—ಅಯ್ಯೋ ದೈವವೇ, ದಾರುಣವಾದ ಪುತ್ರವಿಯೋಗ ದುಃಖವನ್ನು
ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ ? ರಾಮಾ, ರಾಮಭದ್ರಾ, ಪಾಪಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು
ಬಿಟ್ಟು ಹೋದೆಯಾ ? (ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬೀಳುವನು)

ಸುಮಂತ—ಅಯ್ಯೋ, ಅಯ್ಯೋ, ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಮೂರ್ಛಿ-
ಯು ಬಂದಿರುವನು. ಉದಕವನ್ನು ತನ್ನಿರಿ.

ವಶಿಷ್ಠ—(ರಾಜನ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಂದುನೋಡಿ) ಸುಮಂತಾ, ಮಹಾರಾಜನು
ಶಾಶ್ವತವಾದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
ನೋಡಿದಿರಾ, ನಾಡಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವವು.

ಸುಮಂತ—ಅಯ್ಯೋ, ಸುಕೇತ ಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರನದಿಗತಿಯಾಯಿತೇ!
ನೋಡಿದಿರಾ ಭಗವಾನ್, ಮಹಾರಾಜರೇನೋ ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರು-
ವರು. ಆದರೆ ಅವರ ಜಿಹ್ವೆಗಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯು ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಒಂದೇ
ಸವನೇ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವರು

ವಶಿಷ್ಠ—ದಯಾಳುವಾದ ಮಹಾರಾಜನೇ,

ಚಾಲ್-ಆವಚಿತಹೇ ಆಲೇಸಂಕಟ

ಸೈರಿಸುಭೂವರನೇ | ದಾರುಣವೃಥೆಯಾ | ಧರಿಸದೆಮಾನಸದೇ || ಜ್ಞಾನಿ
ಯುನೀನು | ದೀನರಸಾಲ | ನೀನೀತರಶೋಕವ ಮಾಪ್ಪರೆ || ವಿಧಿಲಿಖಿತವನು
ವಿರುಂವರಾರ್ಥೆ | ಸದಯವಂತನೆ | ಯೋಚಿಸುಬೇಗ ||೧||

ತೃತೀಯಾಂಕ ಸಮಾಪ್ತ.

ಚ ತು ಥಾ ಣ ಕ.

ರಥದಲ್ಲಿ ಭರತನ ಪ್ರವೇಶ. ಸ್ಥಳ- ಅಡವಿ.

ಭರತ-ಸಾರಥಿ, ಜನನಿಜನಕರು ಇಷ್ಟಾತುರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇತಕ್ಕೆ ಕರೆಹಿ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು ! ಹೇಳಲೊಲ್ಲೆಯೇಕೆ ?

ಸಾರಥಿ-ಮಹಾರಾಜರೇ, ನಿಜವಾಗಿಯೇ ನಾನೇನೂ ಅರಿಯದವನು
ಭರತ-ಇಲ್ಲ, ನೀನು ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವೆ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಮುಖವು
ಇವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವದು

ಸಾರಥಿ- (ಸ್ವಗತ) ಏನಾಗಲಿ, ತಿಳುವಿದಬಾರದು (ಪ್ರಕಾಶ) ಮಹಾರಾಜರೇ
ನಾನೇನೂ ಅರಿಯದವನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದರೇನು ಹೇಳಲಿ ?

ಭರತ-ಆಗಲಿ, ರಥವನ್ನು ಸಾಗಿಸು ಅಲ್ಲಿ ಹೋದ ಬಳಿಕ ತಾನೇ ಗೊತ್ತು
ಗುವದಲ್ಲವೇ ? ಇರಲಿ, ಅಯೋಧ್ಯಾಪಟ್ಟಣವು ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ?

ಸಾರಥಿ-ಇನ್ನೇನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೇನೇ ಬಂದೆವು ಅರ್ಧ ಯೋಜನಕ್ಕಿಂತಲೂ
ಕಡಿಮೆ ಇದೆ

ಭರತ-ಸಾರಥಿ, ಆದಾವ ಪ್ರಾಣಿಯು ! ಈಚೆಗೆ ಓಡಿಹೋಯಿತು ?

ಸಾರಥಿ-ಅದು ನರಿಯೊಂದೇ ದೊರೆಯೇ !

ಭರತ-ಏನು, ನರಿಯು ಎಡಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತೇ ?

ಚಾಲ್-ಕಾಲಿಬದರಿಯಾ

ಅಶುಭವನೇಕೆ ಸೂಚಿಸುವದು | ವ್ಯಸನವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತು ಸೇವಕನೇ |

ಕಸನಿ ಯು ಪೇಚಿಗತು ಮಾನಸದಲಿ || ನೋಡುನೀಡು ವಾಯಸವು ಪೋವು
ದು | ಎಪಭಾಗಕೆ ಸಂಶಯವೆನಿಶ್ಚಯ || ೧ ||

ಸಾರಥಿ-ಮಹಾರಾಜರೇ, ವೃಥಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ.
ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಾಗೆನರಿಗಳ ಚಲನವಲನಕ್ಕೂ ಮತ್ತೂ ಶುಭಾಶುಭ
ಫಲಕ್ಕೂ ಏನೂ ಸಮ್ಮಂಧವಿಲ್ಲ ವಿಧಿಲಿಖಿತವೇ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು.
ರಥವನ್ನು ನಾಗಿಸಲೋ ? ವೃಥಾಕಾಲಹರಣವೇಕೆ ?

ಭರತ-ಸಾರಥಿ, ನೀನು ಸಾವಿರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ್ಯೂ ನನಗೆ ಸಮಾ
ಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿ ಸಾಕೇತ ನಗರದಲ್ಲಿನೋ ಹೆಚ್ಚು
ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ ಅದೋ ನೋಡು ನೋಡು —

ಕಾನಡಾ-ತ್ರಿನಟ

ಬಹುಬೀಕರಭುಜಂಗಾ | ಹೇಗೆ ನವಡಿಸಿಹುದೋಪಥದಿ || ಗರಲಾನನ
ವನಂತರದುದರ್ಪದಲಿ | ಬರೆಯುವತೆರವಲಿ ಕಾಲರಸನೆಯಾ | ಪೂರಗೆಚುಚಿ ಪುತ್ತ
ರಿಸುತಿರುವಾ | ಪವಯನೋಡಿ ಪೋರಾಂಚಗಳೇವು || ೧ ||

ಸಾರಥಿ-ಮಹಾರಾಜರೇ, ಅತ್ತ ಚಿತ್ತವನ್ನೀಯಬೇಡಿ. ಸಾಕೇತನಗರವನ್ನು
ಕಂಡನಂತರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಶುಭಾಶುಭ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಗೇ
ಹೋಗುವದು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಲಂಬವೇಕೆ ? ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುವೆನು

ಭರತ-ಅಗಲಿ, ನಡೆ (ಹೋಗುವರು)

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ರಾಮಚಂದ್ರಜೀ ಬನವಾಸ ಗಯೋ; ದಶರಥ ಮಹಾ
ರಾಜ ಮಿರ್ಗಿಯೋ ಅಬ ಅಜೋಧ್ಯಮೇ ಹಮಾರೆ ಪಾಲನವಾಲಾ
ಕೋನ ರಿಹ್ಯೋ ? ಕೀಕಿಯಾರಾಣಿಶುಬಕಾ ಕಡಕ್ ಮಾಮಲಾ ಇಸ
ಮೇಖ್ಯಂ ಜಿಂದಗಾನಿಕರನಾ, ಖ್ಯಂ ಹಿತಾಬಿ ದೇಶಕೂ ಚತೇಜಾನಾ

ಭೀತ್ತರ ಅರೆ ಅಜಾವೋ ಶಟ್ರಣೇ, ಅರೇ ಹರಕಚಂದ (ಬರುವನು)
ಬೀಂದರಾಜ ಖೈಂಗಯೋ ?

ಹರಕಚಂದ-ಬಂಡಿಯೋಗಮೇ ತಮಾಮ ಸಮಾನ ಲದ್ವಾಕರ್ ದುಸರೇ
ರಾಷ್ಟ್ರೇಶಿ ಆಗೆ ಗಿಯೋ

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಚಲೋ, ಹಮಕೆಂರಹೆ? ಕ್ಯಾಕಾಮ ? (ಹೋಗುವರು)

ಕೋಮುಟಿಶೆಟ್ಟಿ-ವರಾ ನಂಜುಂಡಾ ರಮ್ಮನ ರಾರಾ ಯೇಮುಂಡಿ
ನಾರಾಯಣದಾಸು, ಮೂರು ಯಕ್ಕಡ ?

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಅರೆ ಹಮತೋ ದೇಶ್ ಜಾವೇ. ತೂಂಕರೇ ಯಂಕಯ್ಯಾ?

ಕೋಮುಟಿಶೆಟ್ಟಿ-ಇಕ್ಕಡ ಯೇಮುನ್ನದಿ ? ಪೆದ್ದಮಾರಾ ಜುಡು ಸಚ್ಚಿನ್ನೋಯ
ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹರಾಜುಡು ವನವಾಸಕೇ ಪೋಯೇ ಆಯೋಧ್ಯ
ಮುಲಂತ ಸ್ತ್ರೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಾಯಿಂತರುನಾತಾ ಇಕ್ಕಡ ಉಂಡೇದಿ
ಶಾನ ಘಾತಮು. ದಾನಿವಲ್ಲ ಮೇಮು ಮಾ ದೇಶಾನಿಕಿ ಪೋತು
ನ್ನಾಮು.

ಮಾರನಾಡಿ-ತುಮ್ಮಾರಾ ದೇಶ ಕೋನಸಾ ?

ಕೋಮುಟಿ-ಅಂಧ್ರಮು

ಮಾರನಾಡಿ-ಓಹೋ ! ಅಂಧಾದೇಶ್ ? ರೀಕ ಹೈ ಚಲೋ.

ಕೊತವಾಲ-ಎಲೋ ನಾಗರಿಕರೇ, ನಿಲ್ಲ. ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ
ದಕ್ಕೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲ.

ಮಾರನಾಡಿ-ಅಜ ಓ ಕೊತವಾಲಶಾಬ, ಬಡಾ ಮಾರಾಜಾತೋ ಶತ್ರು
ಹೋಗತಾವ. ಸಿರ್‌ಕೋನ್‌ಸಾ ಮಾರಾಜಾ ಹುಕುಮ ಕೊಡತಾವ?

ಕೋನುಟಿ-ವಿೂ ದೇಶಮುಲೋ ಉಂಡೇದಾನಕಿ ಮಾ ಇಷ್ಟಮು ಲೇದು.

ಕೊತನಾಲ-ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನರಿಯೆ. ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

ಮಾರನಾಡಿ-ನಮದು ಮರ್ಜಿ ಭಾಯಿಶಾಬ್. ಜಬರದಸ್ತಿಪೈಂ ಮಾಡತಾವ?

ಕೊತನಾಲ-ಸುಮ್ಮನೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಟುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, ಏನು ? ತಿರುಗುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ?

ಮಾರನಾಡಿ-ನಹೀ, ಹಮ ಶಾಪಶಾಪ ನಹೀ ತಿರಗತಾವ ಕ್ಯಾ ಹಮಕು ಮಾರಡಾಲತಾವ ?

ಕೋನುಟಿ-ಗಾನಿಗಾನಿ, ಕೊಟಿತಾವೇಮಯ್ಯಾ ? ಕೊಟ್ಟು, ಚೂಸ್ತಾಮು, ಯಟ್ಟ ಕೊಟ್ಟತಾವು ?

ಕೊತನಾಲ-ನೀವು ಒಳ್ಳೇ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲ. ಕಡೆಯ ಉಪಾಯವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ ಏನು, ಹಿಂತಿರುಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ನಡೆಯಿರಿ, ಕಳ್ಳಮುಂಡೇಮಕ್ಕಳೇ (ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಬಡಿಯುತ್ತ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು)

ಮಾರನಾಡಿ-ಅರೆ ದೇಖೋ ಬಾಯಿದೇಖೋ ! ಕೈಸಾ ಮಾರತಾಹೈ ? ಅರೆ ಬಾಲಾಜೀ, ಕ್ಯಾ ಜುಲುಮ ? ಕ್ಯಾ ಹಿಶಾಬ ? ಅರೆ ಅರೆ ಅರೆ ! (ಹೋಗುವರು)

ಮಾಲತಿ- (ಪ್ರವೇಶ) ಶಂಭುಕಾ, ಒಂದು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ದಾಯಿತಲ್ಲಾ. ಭರತಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಾವು ಮಾಡಿದ ತಂತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಾದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಒಳಿತಾಗ

ಲಾರವು. ಅದೋ ನೋಡಿದೆಯಾ? ರಾಮಭದ್ರ ಮಹಾರಾಜರು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದುದರಿಂದ ಈ ಸಾಕೇತ ನಗರವು ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಳುಬಿದ್ದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಿರೇ ಮಹಾರಾಜರು ದಿವಂಗತರಾದುದರಿಂದಂತೂ ಪ್ರಜಾಜನರು ದಿಕ್ಕುತಪ್ಪಿದವರಾಗಿ ಮನಬಂದತ್ತ, ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ಶಂಭುಕ-ಯಾವದೇ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ ಆಗುವ ತನಕ ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ. ರಾಮ ರಾಜ್ಯವಿಯೋಗದ ಪರಿಣಾಮವು ಹೀಗಾಗುವದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರ ಯಾರೂ ಭರತಮಹಾರಾಜರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿ ಕೈಕಯಾ ರಾಣಿಯವರ ಪರಿವಾರ ಗಣಕ್ಕೆ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಅಪಕೀರ್ತಿಯು ಬಂತು.

ಮಾಲತಿ-ನಿಜವೇ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಖವೆತ್ತಿ ತಿರುಗಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಮಯ ಭರತ ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟು ತವನುಸಾರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಒಳಿತು, ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಅವರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಹಾರಾಜರಂತೆ ರಾಮಭದ್ರಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ವನವಾಸಿಗಳಾಗುವ ವಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದರೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ?

ಶಂಭುಕ-ಹೇಳುವದೇನು, ಕೇಳುವದೇನು? ಗೂಗೆಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕಾಗೆಗಳು ಕುಕ್ಕುವಂತೆ ಇಡೀ ಸಾಕೇತ ನಗರವೇ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದರ-ನೋಡು ಮಾಲತಿ-ನಾನು ಮಾತ್ರ ಮೊದಲಿಗೇನೇ ಯುಪಲಾಯನ ಹೊಡೆಯುವೆನು.

ಮಾಲತಿ-ಎಲೋ, ನೀನು ಗಂಡನು ಎತ್ತಾದರೂ ಹೋದಿಯೆ, ಹೇಗಾ

ದರೂ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡೀಯೆ. ಆದರೆ ಹೆಂಗಳೆಯರಾದ ನಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯ ಮಾತ್ರ ನಾಯಿಗೆ ಬೇಡಾಗುವದು.

ಮಂಥರೆ-(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮಾಲತೀ ಶಂಭುಕಾದಿಗಳೇ, ಕೈಕಯಾಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಪಕ್ಷದವರಾರೂ ಈ ಸಾಕೇತ ನಗರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಡಿರಿ ತೀವ್ರವೇ ಮನಬಂದತ್ತ ಹೊರಟುಹೋಗಿ.

ಇಬ್ಬರೂ-ಮಂಥರೇ, ಮತ್ತೇನಾಯಿತು ?

ಮಂಥರೆ-ಅಗುವದೇನು ? ಭರತ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾಗಬೇಕೆಂತಲೂ ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಪಕ್ಷದ ಜನಗಳ ಅಟ್ಟಹಾಸವು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದಿಷ್ಟು ಸಾಹಸವನ್ನು ಪಟ್ಟಿವಲ್ಲವೇ ?

ಇಬ್ಬರೂ-ಅಹುದು, ಈಗೇನಾಯಿತು ?

ಮಂಥರೆ-ಭರತಮಹಾರಾಜರು ಈ ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನಿರಸೇಧ ಮಾಡುವವಲ್ಲದೆ ಈ ಅನರ್ಧಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದ ಸಕಲರನ್ನೂ ಸುಣ್ಣದ ಭಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿ ಸುಡಿ ಸುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ಆದಕಾರಣ ಮನಬಂದತ್ತ ತೀವ್ರವೇ ಫಲಾಯನಮಾಡಿ; ನಿಲ್ಲಬೇಡಿ.

ಶಂಭುಕ-ಅಯ್ಯೋ ! ಹಾಗಿದ್ದರೇತಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ? ನಡೆಯಿರಿ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವದೇ ಬೇಡ

ಕೊತನಾಲ-(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವದು ಬೇಡವೇ ಬೇಡ; ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಿರಿ ! ಹೇಸಿ ಜನಗಳೇ, ಅಯೋಧ್ಯಾಡಳಿತವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದಿರಿ. ದೂತರೇ, ಶೃಂಖಲೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಯಿರಿ. ಏನು ನೋಡುವಿರಿ ? ಎಲೇ ಮಂಥರೇ ಮಾರಿಯಾದ ನಿನಗೀರಾಜಕಾರಣವೇ

ತಕ್ಕ ಬೇಕಾಗಿತ್ತೇ ? ಸತ್ತೀಲರಾದ ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆ; ಹಿರೇಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡಿದೆ; ಸಾಕೇತ ಧರ್ಮವಂತ ಪ್ರಜಾಜನಕ್ಕೆ ಪರಿತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ನಡೆನಡೆ, ಮುಂದಾಗು ಕನಿಷ್ಠ ಮುಂಡೆಯಾದ ನಿನ್ನ ಹ್ವಲ್ಲಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೇ ಕೆಳಗೆ ಮೇಲಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವದು. ಯಾವ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನೀನೀ ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟೀ ? ಕತ್ತಿಮುಂಡೇ ಮುಖವೆತ್ತಬೇಡ. ನಡೆ ಮುಂದಾಗು ಎಲೋ ಬಾಲಿಶಾ, ನಡೇತೀವು. (ಶಂಭುಕನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ತಳ್ಳುವನು)

ಪ್ರನೇಶ - ಕೈಕಯಿ ಮಹಾಲ್

ಕೈಕಯಾ-ಮಗುವೇ, ಭರತಾ—

ಭರತ-ಬೇಡಾ, ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಮಗುವೆಂದೆನ್ನಬೇಡ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಗನಲ್ಲ.

ಕೈಕಯಾ ಏತಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನೀನಿಷ್ಟೊಂದು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವೆ ? ಎಲೋ ಈ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನಲ್ಲವೇ !

ಭರತ-ಈಗ್ಗೆ ನನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ನೀನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದಾಲೋಚಿಸಿದ ಸಿಂಹಾಸನವು ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನವಲ್ಲ; ಅಮಂಗಲವಾದ ಸ್ಥಾನಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವು. ನನ್ನ ಪಿತೃವಿನ ಪ್ರಾಣಾಪಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಳಿಸಿದ ಸಿಂಹಾಸನವು ಪವಿತ್ರ ಸಿಂಹಾಸನವೇ ? ಪಿತೃಸಮಾನನಾದಂತಹ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಅಡವಿಪಾಲು ಮಾಡಿ ದೊರ

ಕೆಸಿದ ಸಿಂಹಾಸನವು ಪವಿತ್ರವಾದ ಸಿಂಹಾಸನವೇ? ಪ್ರಜಾ ಸಹಾನು
ಭೂತಿಯಿಲ್ಲದ ಈ ಸಿಂಹಾಸನವು ಪವಿತ್ರ ಸಿಂಹಾಸನವೇ? ಎಲೆ ರಾ
ಕ್ಷಸೀ, ರಾಜ್ಯತ್ಯಜ್ಞೆಯಿಂದ ಎಂತಹ ನೀಚಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ?
ಅಣ್ಣನನ್ನು ಅಡವಿವಾಲು ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಪಿತೃವಿನ ಪ್ರಾ
ಣವನ್ನು ಕೊಂಡೆಯಾ? ಅಯ್ಯೋ! ದಶರಥ ತಾತಾ, ನಿನ್ನ ನ್ನೆಲ್ಲಿಕಾಣಲಿ?

ಭರತ-

ಚಾಲ್--ಮಾಯಿಸರಸ್ವತೀಶಾರದಾ

ಯಾರಜನಗಾಧಾರವೋ | ಈ ರಸಯೋಳ್ ಪರಿಪರೀ ಸದ್ವಿಧವನ್ನು
ಒರೆದನುಹಿತವನು ಗೈವರಿಲ್ಲ || ಪರಲೋಕವ ಸೇರಿದನು ತಾತನು | ಸೇರಿ
ದವನವಾಗ್ರಾಜನು ಸುಪಥವಾ | ತೋರುವಗುರುಜನಗಳು ದೂರವಾ | ಗಿರಲು
ಈ ಸಮಯದೇ ||೧||

ಕೈಕಯಾ-ಎಲೋ ಮೂರ್ಖಾ, ರಾಜಾಧಿರಾಜನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಧಿಯು
ಬಂದಿರುವಾಗ್ಗೆ ಗತಗೋಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೆನೆನೆಂದು ಸತಿಯರಂತೆ ವಿಲಾಪಿ
ಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ! ನಿನಗೇನೆನ್ನಲಿ ?

ಭರತ-ಇದಾರ ರಾಜ್ಯವೇ ? ಯಾರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಯೆನಿಸಲೇ ?
ರಾಮನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವದೆಂತು ? ಕುಟಿಲತಂತ್ರ
ದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನೀನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿ
ರುವದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತು ?-ಸಕಲ
ಪ್ರಜಾಜನವು ಕ್ಷೋಭೆಗೊಂಡಿತು; ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ
ಪರತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕೆ ತಿರ
ಸ್ಕಾರಗೊಂಡು ಸಕಲ ಸಾಕೇತ ನಗರವು ಹಾಳುಬಿದ್ದಿತು. ಪುತ್ರವ
ತ್ಪರಿವಾಲನೆಮಾಡಿದ ಪ್ರಜಾಜನ ಮನೋಭಂಗವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ
ಎದೆಯೊಡೆದು ಹಿರೇ ಮಹಾರಾಜರು ದಿವಂಗತರಾದರು ಎಲೇ, ವಿಧವೆ
ಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ರಾಜ್ಯವಾಳಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನೀನು

ನಿಜವಾಗಿ ಪಿಶಾಚಿಯು. ಎಲೇ ರಾಕ್ಷಸೀ, ರಾಮನು ಸ್ವಾಮಿ
ಯಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನಗೇನು ಕೊರತೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ?

ಕೈಕಯಾ-ನಾನೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪರಿವಾರವೂ ಪರರ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ಜಲ
ಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು

ಭರತ-ಈಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀನು ನಿನ್ನ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೀರು ಕುಡಿಯುವೆ
ಯಲ್ಲವೇ ! ಕೃತ್ಯಾ, ಸಿಹ್ಮಾಸನದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ದಶರಥ ಮಹಾ
ರಾಜನ ಮೇಲೆಯೂ ಮತ್ತು ರಾಮಭದ್ರನ ಮೇಲೆಯೂ ಇರುವಂತೆ
ಸಾಕೇತ ಪ್ರಜಾಜನರ ಪ್ರೇಮವು ನಿನ್ನ ಮೇಲಿರುವದೆಂದು ಭಾವಿಸು
ವೆಯಾ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿನ್ನ ಭ್ರಮವು ನೀನು ಪ್ರಜರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ
ಮೃತ್ಯು ದೇವತೆಯಂತೆ ಕಾಣುವೆ. ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರವು ನನ್ನ ಸಾಕೇತ
ಪ್ರಜಾಜನಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಭೂತಭೇತಾಳ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಗಳಂತೆ
ಕಾಣುತ್ತಿರುವದು. ಧರ್ಮವಂತ ರಾಜನನ್ನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿ
ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಾದ ರಾಜಪುತ್ರನನ್ನು ಅಡವಿ ವಾಲುಮಾಡಿ ಪ್ರಜಾ
ಜನರ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಘಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ಇಂತಹ
ಸಂವರ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ಸಹಾನುಭೂತಿಯು ಪ್ರಜರಲ್ಲುಳಿಯ
ಬಹುದೇ ?

ಕೈಕಯಾ-ಉಳಿಯದಿದ್ದರಲ್ಲ ಆ ಪ್ರಜಾ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ನನಗೇ
ನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ? ರಾಜದಂಡ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಜಾಸಹಾನುಭೂತಿ
ಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು

ಭರತ-ಎನು ? ರಾಜದಂಡ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಜಾ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು
ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದೆನ್ನುವೆಯಾ ? ಈ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ನೀನೆಲ್ಲಿ ಕಲಿತು
ಬಂದೇ ಮಾರೀ ? ದಂಡನೀತಿಯಿಂದ ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ

ಭರತ- ತವನುಖವನೋಡಿ ತೆರೆಯಾಗೆ

ಪ್ರಜರು ನಿನ್ನ ಸಾಲಿಗೆ ಕುರಿಗಳಾದರಲ್ಲಾ ! ಸಾಕುಮಾಡು ನಿನ್ನ
 ಅಮಂಗಲುಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳುವದು ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ ನೀನೂ
 ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರವೂ ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂ
 ಡು ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿರಿ. ನಾನು ನನ್ನ ಪಿತೃಸಮಾನನಾದ ಅಣ್ಣನ
 ಗೂಡ ವನವಾಸಿಯಾಗುವೆನು. (ಹೋಗಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗುವನು)

ಕೈಕಯಾ- (ತಡೆದು) ನಿಲ್ಲು ಭರತಾ.

ಭರತ- ಸರ, ತಡೆಯಬೇಡಾ.

ಚಾಲ್-ಏಕಅಜಬಗುಜರಾಧ

ತಪಸ್ಸುಬ್ರವಣೀಚಿ ತರೆಯಾಗತೀಪ್ರ ದೇ ಮಹಾಪಾತಕಿಯೇ | ತಪಕ್ಯ
 ತಿಗೆ ನಾಚಿದನೆಕಲಿಯೂ || ಮಹಾ ಪಾತಕಿಯೇ ! ರವಿಕುಲದಲಿ ಸೇರಿರು
 ವವನನೀ || ಮಹಾಪಾತಕಿಯೇ || ೧ ||

ಕೈಕಯಾ- ಮಗುವೇ ಭರತಾ, ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಡ ನೀನು ವನವನ್ನು
 ಸೇರಿದರೆ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾರು ಪರಿಪಾಲಿಸಬೇಕು ?

ಭರತ- ನಿಮ್ಮಂಥ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ವಿಮನಸ್ತು ಪ್ರಜಾಜನಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮಂಥ
 ಪಿಶಾಚಿಗಳಾಳಬೇಕಲ್ಲದೆ, ನಿಜವಾದ ರಾಜನು ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ
 ಆಳನು ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಬೇಡ ರಾಮನಿಲ್ಲದ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
 ನಿಲ್ಲಲಾರನು. ಸರೇ, ದೂರಾಗು

ಕೈಕಯಾ- ಅಯ್ಯೋ, ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾರ ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಲಿ ?

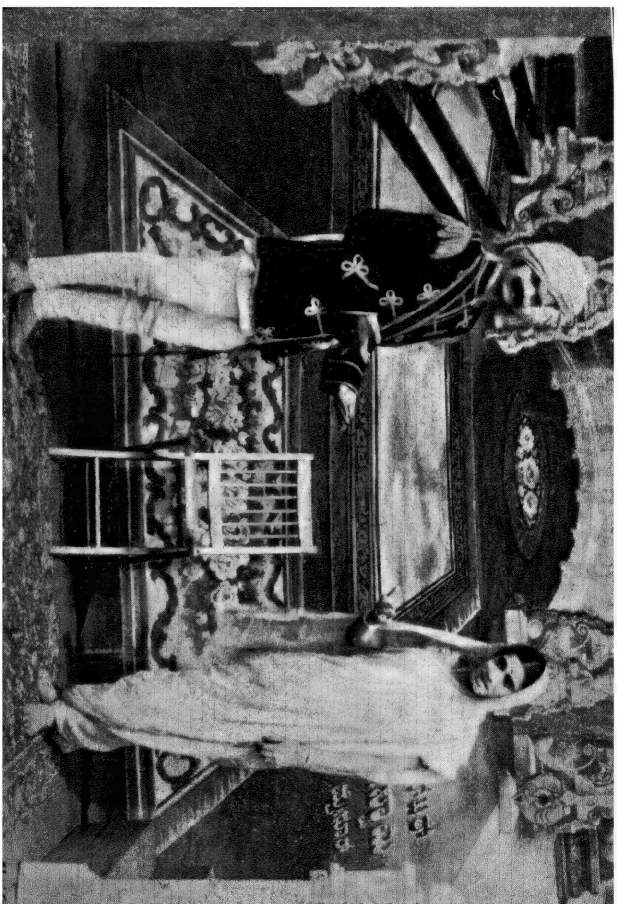
ಭರತ- ಅಪೇಕ್ಷೆಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೋ !
 ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ಣಮಾಡಿಕೋ !
 ಒಂದುಸಮಯ ಹಿರೇಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆದಾಸಿಯಾದ ನಿನಗೂ

ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಪ್ರಜಾಜನಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆ ಯನ್ನು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜದಂಡ ಬಲ ದಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು. ಅದಕ್ಕೆ ತ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಪ್ರಜಾ ಜನಗಳು ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟರ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸು ಅಂತೂ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಸುಖಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ನುಯಾಯಿಗಳ ಸುಖಕ್ಕೂ ವೃತ್ತಯ ಬಾರದಿದ್ದರಾಯಿತು ಹೇಗಾದರೂ ರಾಜನನ್ನು ನುಂಗಿ ನೀರುಕುಡಿದಿರುವೆ! ನಾಮಧಾರಿಯಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ನೀವು ಮಾಡುವತ್ಯಾಚಾರಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಣೆ ಮಾಡುವದೇಕೆ? ಸಾಕೇತ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಪ್ರಜಾಜನಗಳ ಗೋಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವದೇ ಬೇಡ. ಅದು ಕೈಕಯಾ ರಾಕ್ಷಸಿಯ ಪಾಲಿಗೂ ಮತ್ತೂ ಅವಳ ಪರಿವಾರದ ಪಾಲಿಗೂ ಇರಲಿ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವೇ ಬೇಡ ನಾನು ನನ್ನ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಂತಿಕರಣ ನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸೇರುವೆನು (ಹೊರಟುಹೋಗುವನು)

ಕೊತವಾಲ- ಮಹಾರಾಣಿಯವರೇ, ಸಾಕೇತನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗು ತ್ತಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಜಾಜನಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದೆಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ದಾಗ್ಯೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಮಾರು ಸ್ವಾಸ್ಥಿವೃತ್ತಿ ಗಳ ಪರವಿಲ್ಲದೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ಅರ್ಧ ಜನಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ಹೋದರು; ಉಳಿದ ಜನಗಳು ಮೃತಮಹಾರಾಜರ ಸೂತ ಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವರಂತೆ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗಡಿಗಳ ಬಾಕಿಲ ವನ್ನಿ ಕೈಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಗಡಿ ಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ಮೊದಲಿನಂತೆ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದರ ಸಲು ವಾಗಿ ಕೆಲಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ದಂಡನೀತಿಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ದೆನು. ಅದರದು ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತು.

೮೮

ಸ್ವಾಮಿ - ಅದೇನೋ ಕಟ್ಟುನು ಕಟ್ಟುನು.

ಕೈಕಯಾ- ನಿಜವಾಗಿ ನನ್ನ ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದೊಂದು ಉತ್ಪಾತವು ಜರುಗಿತು. ಮುಂದೇನುಮಾಡಲಿ? ಹೇಗಾದರೆ ಈ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯುಂಟಾದೀತು? ಅಯ್ಯೋ! ಯಾಕಾದರೆ ನಾನು ಮಂಧರಯಂಧ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಸೇವಕಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು? ಏನುಮಾಡಲಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರುವದೆಂದು ಗೋಳಾಡಲೇ, ಪುತ್ರನು ಅಡವಿಪಾಲಾದನೆಂದು ಗೋಳಾಡಲೇ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯನಿಧಿಯನ್ನು ಮಣ್ಣುಪಾಲುಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಗೋಳಾಡಲೇ? ಏನುಮಾಡಲಿ? ಅಯ್ಯೋ ಕೆಟ್ಟೆನು ಕೆಟ್ಟೆನು.

ಕೊತವಾಲ- ಅಮ್ಮನವರೇ, ಮಾತು ಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿದೆ; ಚಿಂತಿಸುವದ ರಿಂದೇನು ಫಲ ಈಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧೀಮಂತರಾದ ಸುಮಂತ ರಾಯರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸದ್ಗುರುಗಳಾದ ವಶಿಷ್ಠರನ್ನೂ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದರೇನೇ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ.

ಕೈಕಯಾ- ಹಾಗಾದರೆ ತೀವ್ರವೇ ನೀವಾ ಉಭಯ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿರಿ ಮತ್ತು

ಚಾಲ್-ಆತ್ಮಲಿಂಗವಾದಹಿಸಿದೆ

ಎನ್ನ ಬಿನ್ನ ಸವಾತಿಳುಹಿಸಿ | ಸನ್ನತಾತ್ಮರಾ ಸನ್ನಿಧಿಯೊಳು || ಭೂರಿ
ವ್ಯಸನ | ಬಡುವಳೆಂದು | ತಾನುಗೈದಾ | ಕ್ರೂರಕೃತಿಗೆ | ಕ್ಷಮಿಸೆನ್ನಯಾ |
ಅಸರಾಧವಾ | ಗಮಿಸುವದೀ ಸಾಕೇತಪುರಕೆ ||೧||

ಭರತ ಪ್ರವೇಶ.

ಭರತ-

ಭೈರವಿ-ಶ್ರವಟ

ತೋರಿಸಿರಾರಾದರು ಜಾಗ್ರತೆ ರಘುರಾಮರಾಜಚರಣಾ | ಸುಖದಾಮ
ರಾಮಚರಣಾ || ಅರವಿಂದಾಕ್ಷನ ಚರಣಸರೋಜಕೆ | ತ್ವರಿತದರಗಿಕ್ಷಮೆಯ

ನನ್ನ ಕೋರುವೇ | ದುರ್ಮಯುಗೈದಪರಾಧಕೆ ಅನಂ | ತರದಾತನನಂ ಮರಳಿ
ಕರೆತರುನೆ ||೧||

ಸುಮಂತ-ಭರತಮಹಾರಾಜರೇ, ದಯಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿರಿ. ತಾವೇ ಪಟ್ಟ
ವನ್ನೇರಿ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಮಭದ್ರ ಮಹಾರಾಜ
ರಾಜ್ಯಾಪಿಸಿರುವರು.

ಭರತ-ಸುಮಂತರಾಯನೇ, ಸಾಕೇತ ರಾಜ್ಯವು ಅಣ್ಣನ ಸಲುವಾಗಿರುವದು;
ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯನೇ ? ರಾಮಭದ್ರ
ಮಹಾರಾಜರು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ಅನಧಿಕಾರಿಯಾದ
ನಾನವರ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ
ವನ್ನು ಮಾಡಲೋ ! ಸುಮಂತರಾಯನೇ, ನಾಚಿಕೆಯುಳ್ಳ ಮಾನವ
ನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ಕೆಲಸವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಲೋಕಲಜ್ಜೆಯನ್ನು
ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿದವನಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಂದಿಂಥ ಕೆಲಸವಾಗಬಹುದು
ಆದಕಾರಣ ನಾನು ಅಣ್ಣನಗೂಡೆ ವನದಲ್ಲಿದ್ದು ಆತನ ದುಃಖಕ್ಕೆ
ಭಾಗಿಯಾಗುವೆನು.

ಸುಮಂತ-ಮಹಾರಾಜರೇ, ರಾಜಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ವನವಾಸಿಗಳಾದಮೇಲೆ
ಅನಾಯಕ ರಾಜ್ಯವಾಗುವದಲ್ಲವೇ ?

ಭರತ-ಸುಮಂತರೇ, ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಪಿಶಾಚ ಮಹತ್ವಾ
ಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೈಕಯೆಯು ಪರಿವಾರಗಣದ ಬೋಧದಿಂದ ರಾಜ್ಯ
ವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವಳಲ್ಲವೇ ? ತೀರಲಿ-ಅ
ಪಿಶಾಚಿಯ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಾದರೂ ತೀರಲಿ.

ಸುಮಂತ-ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಪರಿಣಾಮವೇನಾದೀತು ?

ಭರತ-ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಸುಮಂತರಾಯನೇ, ರಾಜಾಧಿರಾಜ ದಶರಥ

ಮಹಾರಾಯರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ರಾಜನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ರಂಕನಾಗಬೇಕೇ ! ಅದೇನುಕಾರಣ ? ಒಂದು ಸಮಯ ತಾನು ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಸುರಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಕಯೆಯು ರಾಜ್ಯಪದವನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ರಾಮಭದ್ರನನ್ನು ಅಡವೀಪಾಲು ಮಾಡಿದ ಕಾರಣವೇನು ? ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ತನಕ ಕರಿಣವಾದ ಕಾಂತಾರವಾಸದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೇತಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸುವದು ? ಆತನು ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಸುಖಕ್ಕೇನು ವ್ಯತ್ಯಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ? ಅರ್ಧಾತ್ಮ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನು ಸರ್ವಸ್ವೀ ಅಧಃಪಾತವನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಿರುಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲವದಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂತಲೇ ಅವಳು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರುವಳಲ್ಲವೇ ? ಧೂ ! ನಮ್ಮ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ಕಲಿಯು ಎತ್ತಿಂವ ಪ್ರವೇಶವಾಯಿತೋ, ಏನೋ ? ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲೂ ಕೇವಲ ಪರಿಶುದ್ಧರನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ರವಿಕುಲವು ಈ ವಿಧಿಮಾಯಾಕೃತಿಯಿಂದ ಕಲಂಕಿತವಾಯಿತು

ಸುಮಂತ-ಮಹಾರಾಜರೇ, ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳು ಕೇವಲ ಸತ್ಯವಾದವುಗಳು. ಆದರೆ ಆಗಬಾರದ್ದಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವದಾದರೊಂದು ತರುಣೋಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಲ್ಲವೇ ?

ಭರತ-ಅದನ್ನು ನೀವೇ ಯೋಚಿಸಿರಿ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀವಾದರೂ ನನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ವೃಥಾ ಖಟಾಟೋಪವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿ ಏನೋ ಬಂಧುಗಳಾದ ನಾವು ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನನುಭೋಗಿಸಿ ಬಂದೆವೆಂದರೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನೋವಾಂಛಿತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಂತೆ ಹೋಗಿಹೋಗಿ

ನಿಲ್ಲಬೇಡಿ ಮತ್ತೂ ಶೋಕಾಕುಲಾಗಬೇಡಿ ನನಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕವ
ಕಾಶವಿಲ್ಲ

ಚಾಲ್-ಲಾವಿಲೀಧಂಡಲುಟ

ಸೇರುವೆರಾಘವನಾ | ಸನ್ನಿಧಿಯಾ || ಕ್ಷರದೇಸುಮಂತರಾಯಾ | ಸದ
ಯಾರ್ಥವನಾ | ಪಾದಸೇವೆಯಾ || ಸತತಮಾಡಿಸುವೆನೀಕಾಯಾ | ಆ ದರರಥ
ತಾತನತರುವಾಯಾ | ಈ ಧರಿತ್ರಿಮೊಳುತನೆ ಪಿರಿಯಾ ||೧|| (ಹೋಗುಮ್-)

ಸುಮಂತ-ಸಾಕೇತಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲಿದ್ದೊಂದುತ್ಪಾತವೇಸರಿ ಮಹಾ
ರಾಜರು ದಿವಂಗತರಾದರು. ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಾದ ರಾಜಪುತ್ರರು
ಅಡವಿಪಾಲಾದರು ಪ್ರಜಾಜನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವರು ದೇಶತ್ಯಾಗಮಾಡಿ
ದರು. ಉಳಿದವರು ಹತಾಶರಾಗಿ ಉದಾಸೀನವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವರು.
ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೋರ್ವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿ ಯಾದ
ಪರರಾಜನು ಈ ತಾಳಗೆಟ್ಟ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ
ಬಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿವರ ಪರಿಣಾಮವು ಒಳಿತಾಗಲಾರದು ಇವೆಲ್ಲ ಸಂಗತಿ
ಗಳು ಆ ಕೈಕಯೆಯ ಸ್ತ್ರೀಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾದಾವು ? ಉನ್ನತ್ತ
ಪರಿವಾರಗಣದ ದುರ್ಬೋಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ಏನೋ ಒಂದು ಮಾಡಿ
ಬಿಟ್ಟಳು.

ಕೊತನಾಲ-ಸುಮಂತಮಹಾರಾಜರೇ, ಕೈಕಯಾದೇವಿಯವರು ತಮ್ಮನ್ನು
ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಮಂತ-ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವರೋ, ಏನು ಹಿಡಿದು
ಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವರೋ ?

ಕೊತನಾಲ-ಅಯ್ಯೋ ಹಾಗೇನುಭಾವಿಸುವಿರಿ ? ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವದ
ಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಮಂತ-

ಚಾರ್ಲ್ಸ್-ಧನಿಕಸುತಾಕಾಂತಾ

ಗರಲಹೃದಕಾಂತಾ | ಕ್ರೂರನಾಗಿಣೀ || ಪರಪೋಹಕರೂಪತಾಳ |
ಪೋರಧಾಸಿಕೀ || ಸುಧಿ | ಉ | ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು | ಅಧರ್ಮಾಧರ್ಮನಾರಿಯವಳು |
ಸುಕೇರದರಾಜ್ಯಭರಣ | ದಹಿಸುತ್ತಿರಳು ||೧||

ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ? ಪುತ್ರನನ್ನು ಅಡವಿಪಾಲುವಾಡಿ ಪತಿಯನ್ನು
ಕೊಂದ ಘನವಂತಳಿಗೆ ಯಾಕೆಂತ ಸುಮಂತನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಿಸು
ವನು ಅಸಾಧ್ಯವಾದೀತೆ ?

ಕೊತವಾಲ-ಕೃತಕರ್ಮವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾದುದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ದಿಕ್ಕು
ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿದೆ, ಅಥವಾ ಸುಮಂತರಾಯರೇ, ಕ್ಷುಲ್ಲಕಮತಿಯ ಜನ
ಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮಂಥವರು ಚಿತ್ತವನ್ನೀಯಲೇ ಬಾರದೆಂದು ಈ ಬಡ
ಸೇವಕನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ರಾಜ ಮತ್ತು ವ್ರಜಾ-ಇವರಿ
ವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಮ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾಡತಕ್ಕ ತಮ್ಮಂಥ
ಮಹಾನುಭಾವರು ಈಗಿನ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದರಿದರೇನೇ
ಸುಕೇತ ಸುಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿತ್ವವು ಆದಕಾರಣ ದಯಮಾಡಿ
ಕರ್ತವ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕತೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು
ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು

ಸುಮಂತ-ಕೊತವಾಲರೇ, ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜರ ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದಲೂ,
ಷಡ್ಗೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನರಾದ ಯುವರಾಜ ರಾಮಭದ್ರ ಮಹಾರಾ
ಜರ ವಿಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಅವರೊಡನೆಯೇ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಜನರ ನೀಚ
ಕೃತ್ರಿಗೆ ಪರಮಾವಧಿಯ ಹೇಸಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ತೀವ್ರ ವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಣ್ಣ
ನೊಡನೆ ವನವಾಸಿಗಳಾಗುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೂರ್ತಿಮಂತ
ಬಂಧುಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ಭರತ ಮಹಾರಾಜರ ವಿಯೋಗದಿಂದಲೂ ವಿಪ
ರೀತ ವೃಥೆಪಟ್ಟು ಅಹೋರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವ

ಪ್ರಜಾಜನಗಳ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಗೆಮಾಡಲಿ ? ಬೇಡ, ತಿರುಗಿ ನಾಕೇತಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವುದೇ ಬೇಡ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಾನಂದ ರವಿ ಅಸ್ತಾಚಲವನ್ನೊದ್ದಿದನು. ಶೋಕದಕ್ಕತ್ತಲೆಯು ಮುಸುಕಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಂದು ಮಾಡುವದೇನು ? ಹೋಗಿರಿ, ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ.

ಕೊತವಾಲ-ಸುಮಂತ ಮಹಾರಾಜರೇ, ತಾವೊಬ್ಬರು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ನಾಕೇತಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಚಾಲಕತ್ವದ ಮತಿಯು ನಿಸ್ಕೇಷವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಂತಾಗುವುದು ದಯಮಾಡಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ರಾಜ ನಿಷ್ಕರೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಹಿತದಕ್ಷರಾದ ತಾವು ದಯಮಾಡಿ ಈಗಿನ ಕಠಿಣವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕೈಬಿಡಬೇಡಿ ಕೈಕಯಾ ದೇವಿ ಯವರಿಗೆ ತಾಳುತ್ತಾಹಿಯಾಗಿದೆ. ಕುಟಿಲ ನೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ಮಂಧರಾ ಮೊದಲಾದ ಅವರ ಪರಿವಾರಗಣವು ಎತ್ತೋ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಮಹಾಸ್ವಾಮೀ, ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಜಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾನಲ್ಲದೆ ಅಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವನೇ ?

ಸುಮಂತ-ಕೊತವಾಲರೇ, ನಡೆಯಿರಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನು ? ಅಖಿಲ ಪ್ರಜಾ ಜನರ ಪ್ರೇಮಕೇಂದ್ರನಾದ ರಾಜನಿಲ್ಲದ ಶೂನ್ಯಸಿಂಹಾಸನದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಎತ್ತಾದರೂ ಹೊತ್ತುಹಾಕುತ್ತಾ ವಿಧವೆಯರ ಬಾಳುವೆಯಂತೆ ಕಾಲಹರಣಮಾಡುವಾ.

ಭೈರವಿ-ಝಂಪೆತಾಳ

ಬೇಸರಾಯಿತು ವಸುಧಿವಾಸವೂ ಕೀಳಸಹವಾಸವೂ | ಮನುಜತನುವೀ
ಸಮುದನೆನಗೇ || ನಿರ್ಘರಸಂಸಾರ | ದೆ ಪಡರಿಬಾಜಾರ | ಕಡುದುಃಖದ
ಪಸಾರ | ಮಲ್ಲದಿನ್ನೇನೂ ||೧||

ಅಂತ್ಯ ಚತುರ್ಥಾಂಕ ಸಮಾಪ್ತ. ಬಿನ್ನಿ

ಪಂಚಮಾಂಕ.

(ಜಂಗಲ್ ರಸ್ತಾ— ಗುಹಕನ ಪ್ರವೇಶ)

ಗುಹಕ—ಓಯ್ ನರಸಾ, ಬೇಗಬಾ ಅಮ್ಮಾ

ನರಸಾ-ಬಂದೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ ಏನಪ್ಪಣೆ ?

ಗುಹಕ—ಎಲಾ ಮಗೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾಮವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ.

ನರಸಾ-ಅನ್ನರಲ್ಲಿಯೇ ತಾವು ಕರೆದಿರಂತೇ ಓಡಿಬಂದೆನು ಇದೋ, ಗೋಪಿ
ಚಂದನವು ಕೂಡಾ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ ನೋಡಿ

ಗುಹಕ—ಇಟ್ಟುಕೋ ತೀವ್ರ ನದೀದಂಡೆಗೆ ಹೋಗುವಾ, ಪ್ರವಾಸಿಕರು ಕಾ
ಯ್ದಿದ್ದಾರು ಅದಿರಲಿ ಹುಟ್ಟಿನ ಕೈರೂಢಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆಯಾ?

ನರಸ—ನಿಮಗಿಂತಲೂ ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ನೋಡಿ ಬೆಳಗಿನಿಂದ
ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ ಒಂದೇ ಸವನೇ ಹುಟ್ಟು ನಡೆಸಿದರೂ ಕೈಗಳು
ಸೋಲುವದಿಲ್ಲ

ಗುಹಕ—ಅಷ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡೆಯಾ ?

ನರಸ-ಅದರಲ್ಲಾ ಪದವನ್ನು ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೇಳುವಿರಲ್ಲಾ ?

ಗುಹಕ—ಯಾವದೋ ? ವಶಿಷ್ಠಜ್ಞಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೋ ?

ನರಸ-ಹಾಂ ! ತಾತಯ್ಯಾ, ಆ ಪದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಹುಟ್ಟು ಕೈಯಲ್ಲಿಹಿಡಿದ
ರಂತೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮಾದೇವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಬಂದಂತಾಗುತ್ತೆ ನೋಡಿ.

ಗುಹಕ-ಮಗೂ ನರಸಯ್ಯಾ, ಆ ಪದದ ಮಹಿಮೆಯೇ ಹಾಗುಂಟು.

ನರಸ-ತಾತಯ್ಯಾ, ಆ ಪದದೊಳಗಿನ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಮತ್ತೂ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ನಾಮದ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಏನು?

ಗುಹಕ-ಅಹುದಹುದು ಆ ಪದದಲ್ಲಿಯ ರಾಮಯ್ಯನೂ ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ನಾಮದೊಳಗಣ ರಾಮಯ್ಯನೂ, ಮತ್ತೂ ಮೂನ್ನೆ ಮೂನ್ನೆ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟಿ ನೇರಿದ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಮೂವರೂ ಒಬ್ಬ ತನೇ

ನರಸ-ಮತ್ತೂ ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾತನು ?

ಗುಹಕ-ಆತನು ಸಹಾ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದನು

ನರಸ-ಏನಯ್ಯಾ ಇದು ! ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬಾತನು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿರುವನು ?

ಗುಹಕ-ಮಗೂ, ಆತನು ಬೇವನು ಬರೇ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೇಕೆ ? ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವನೆಂದು ವಶಿಷ್ಠದೇವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅಂತೇ ಆತನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಆತನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಮ್ಮ ತವಿರುವದಂತೆ-ಅಮ್ಮ ತ !

ನರಸ-ಅಹುದು ನೋಡು ತಾತಯ್ಯಾ, ಈ ನಾಮವಲ್ಲಮ್ಮ ತವಿದ್ದದ್ದೇ ನಿಜ ! ಯಾಕೆಂದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ದಾದೊಂದು ನಾಮವನ್ನಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿತು-ಉಂಡಂತಾಗಿ ಹಸಿವೆಯೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ, ನೋಡಿ.

ಗುಹಕ-ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಇರಲಿ ನನ್ನ ಗೂಡಾ ಪದವನ್ನು ಹೆಳ್ಳತ್ತಾ ಹುಟ್ಟು ನಡೆಸು, ನೋಡುವಾ. ಹೆಂಗ್ಗೆ ರೂಢಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರ.ವಿ

ಇಬ್ಬರೂ- (ಹುಟ್ಟು ನಡೆಸುತ್ತ)

ಚಾಲ್-ಭಳಿರೆಭಾವು ಸೂಗೂರಯ್ಯಾ

ಸಾಗರರಾಯಿರಾಮಯ್ಯಾ | ಸರಭೇಗೀಶತಲ್ಪ ರಾಮಯ್ಯಾ || ಸಾಗ
ರಸುತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಸಿದ್ಧಳಂತೆ || ಆರಸತಾರದರಾಮಯ್ಯಾ
ನೀನು ಧಾರಣೆಯೊಳು ಬಂದೆರಾಮಯ್ಯಾ | ಆರಘುವಂಶದಿ ವಿಳನಿಸಲ ಭೂ |
ಭಾರವನಿಳಿಸಲ ರಾಮಯ್ಯಾ || ಹಸಿವು ಹಿಂಗುವದು ರಾಮಯ್ಯಾ | ಪುಸಿಯ
ಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಯನಾಮವನು ಸುರಲು ದರಭನಂದನರಾಮಯ್ಯಾ ||೧||

ಗುಹಕ-ಪರವಿಲ್ಲ ಪರವಿಲ್ಲ, ಕೈಗಳು ಸರಳಾಗಿವೆ ನನ್ನ ಮುಪ್ಪಿನಕಾಲದ
ಚಿಂತೆಯು ದೂರವಾಯಿತು ನಡೀ, ನದೀ ತಟಾಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾ
(ಹೋಗುವರು)

ಪ್ರವೇಶ- ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತಾ

ರಾಮ-

ಚಾಲ್-ಶ್ರೀಮಾಸುದೇವಾಪೂರದೇವದೇವ

ವನವಾಸವೇನೂ ಪುರವಾಸವೇನೂ | ಘನಸುಖದುಃಖಗಳಿರುತ್ತಿವವೇನೂ
ಮನವದು ಕಳ್ಳಿ ಸುನದು ಸುಖದು ಬು | ಇನಿತರಲೂ ಭ್ರಮೆಗೊಳ್ಳುವದೇನೂ ||

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಆದಾಗ್ಯೂ ಅಣ್ಣನೇ, ಈ ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೋಡ
ಲಾರೆನು. ನೋಡಿಡಿರಾ ? ಇವರ ನವಕೋಮಲ ಚರಣಗಳಿಂದ ರಕ್ತವು
ಹರಿಯುತ್ತಲಿದೆ.

ಸೀತಾ-ಮೈದುನನೇ, ಅತಿರೇಕವಾದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ (ಕಾಲು
ಬರೆಸಿಕೊಂಡು)

ಚಾಲ್-ಅವಚಿತಗೇಲೇಕಿಂಕರ

ಹಿತಕರಮಾಗಿಹುದನಗೆ ವನವಿದು | ಪತಿಯಸಮಾಗಮದಿರುವದರಿಂದೇ

ಘನದ್ರುಃಖಿತಳಾಗುತಿರ್ವನಾನು | ಮನೆಯೊಳಿರಿಸಿ ವಿಕಾಂಗಗಳಾಗಿ | ವನಕೆ
ಸ್ವಾಮಿಯು ಬರುತಲಿದರೇ | ವಿನಯಶೀಲವೈದುನಗೆ ಸಹಜದೀ ||೧||

ರಾಮ-ನೋಡಿದೆಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ? ತಾನು ದುಃಖವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರೆ
ಕಾನನದ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುವ ನಮಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯಾದೀ
ತೆಂದು ಸೀತೆಯು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಳು ?

ಸೀತೆ-ಛೇ ! ಛೇ ! ಹಾಗೆ ಸರ್ವಧಾ ಭಾವಿಸಬೇಡಿ ನನಗೇನೂ ವ್ಯಥೆಯಾ
ಗಿಲ್ಲ ವೃಥಾ ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಾವು ಮಾತ್ರ ದುಃಖಿತಾಂತ
ಕರಣಿಗಳಾಗುವಿರಿ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಅಯ್ಯೋ ! ಏನು ಸತಿವ್ರತಿಯ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವು ! ಸೂರ್ಯವಂಶದ
ಪುಣ್ಯವು ಬಲಿಷ್ಠವೆಂದು ಇಂತಹ ವೀರಸ್ನುಷಿಯರು ಆ ವಂಶಕ್ಕೆ ಬರು
ತ್ತಾರೆ. ಅಣ್ಣನೇ ಸತತವಾಗಿ ಸಂಚಾರಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಯಾವ
ದಾದರೊಂದು ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪರ್ಣಕುಟೀರವನ್ನು ವಿರಚಿಸಿ ಅಲ್ಲ
ವಾಸಮಾಡುವದೇ ಲೇಸು ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಸೀತಾ ಮಾತೆಗೆ ವಿಸ
ರೀತ ವ್ಯಥೆಯಾಗುವದು.

ಸೀತೆ-ಮೈದುನನೇ, ಸ್ವಾಮಿಯವರು ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಲಿ.
ಅವರ ಸಮಾಧಾನವೇ ನನ್ನ ಸಮಾಧಾನವು

ರಾಮ-ಇರಲಿ. ತಮ್ಮಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ, ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ನಾವು
ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುವದೇ ಯೋಗ್ಯವಾದೀತು ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ
ಅನಾರ್ಯ ಜನಾಂಗವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವದಂತೆ. ಏನೋ ಸಮಯ ಸಾಧಿ
ಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಆರ್ಯ ಉಚ್ಚತಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಧೈಯಗಳನ್ನವರಿಗುಪ
ದೇಶಿಸಿ ಹಿಂದುಳಿದವರನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು
ಮಾಡುವಾ ಅದೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಲೋಕಸೇವೆಯು

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಅದೇನೋನಿಜ. ಜ್ಞಾನವಂತರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾನ ಮಾಡಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ತರಲೇಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಜಗದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಘಾತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ

ರಾಮ-ಅಂತಹ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಪಿಯೆಂಬ ಕುಲದವರು ತೀರಾ ಅಧಃಪಾತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರಂತೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆ ಸಾಮಾಜಿಕರು ಪಶುವರ್ಗದಲ್ಲೆಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವರಂತೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಸರಿ ಹಾಗಾದರೆ ಪಶುಕೋಟಿಯಲ್ಲವರ ಗಣನೆಯಾಗಿದ್ದ ಬಳಿಕ ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳಾದರೂ ಇರಬಹುದು

ರಾಮ-ಸಂದೇಹವೇನು ? ಆ ಜನಾಂಗದವರು ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯೆಂಬುದೊಂದು ರಾಜಧಾನಿಯ ನಗರವನ್ನು ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇರ್ಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಆರ್ಯಜನಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತೊಂದರೆಯನ್ನಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರಂತೆ ನಾವು ಆ ಜನಗಳ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದು ಅದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಉತ್ತಮ ನಾಗರಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವೆಂದರ ಒಂದು ದೊಡ್ಡದಾದ ಲೋಕಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು. ಅದಕಾರಣ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯಾಸವಾದರೂ ಸಹಿಸಿ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ನಾಡನ್ನು ಸೇರಬೇಕು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಆಗಲಿ, ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ನಾಡನ್ನು ಸೇರಬೇಕಾದರೆ ನಾಶಿಕಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಪಂಚವಟಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಹೋಗಬೇಕಾದೀತು ?

ರಾಮ-ಅದೇಮಾರ್ಗವು ಅಸ್ತು. ಈ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಜಾಹ್ನವಿಯನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗುವಾ. ನಡೆಯಿರಿ.

ಚಾಲ್-ಸ್ವಾಧೀನವೇನಿದೆ

ಜನಪತಿಯಾಗುವನವನೇ ಕ್ಷಣದೊಳು ವನವನುಸೇರಿ | ಅನುಭವಿಸುವ
 ದೈನ್ಯವನು | ಎನಿತಿದಗಾಧಾ ||೧|| (ಹೋಗುವರು)

ಪ್ರವೇಶ - ಗಂಗಾನದಿ

(ಗುಹಕನು ಜನರನ್ನು ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ದೋಣಿಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು.)

ಗುಹಕ-ಮಗೂ ನರಸಾ, ಎದುರು ಹುಟ್ಟು ನಡೆಸು. ಪ್ರವಾಹವು ಬಹು
 ಜೋರಾಗಿದೆ

ನರಸ-ಆಗಲಿ, ತಾತಯ್ಯಾ.

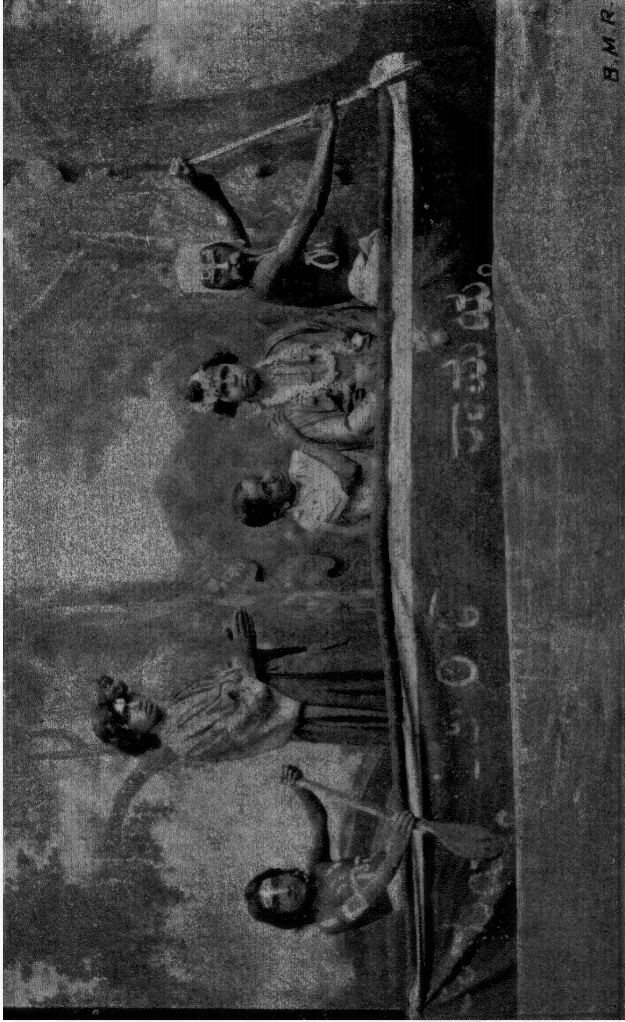
ಗುಹಕ-ಜನಗಳೇ, ಸಮನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ನದಿಯೊಳಗಿನ ಬಾಳ್ವೆ ಎಷ್ಟು
 ಜಾಗೃತವಿದ್ದಿತೋ ಅಷ್ಟು ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೂಂ ! ಮಗೂ, ದೇವರ ಪದವನ್ನು.
 ಹೇಳುತ್ತಾ ಜೋರಾಗಿ ಹುಟ್ಟು ನಡೆಸು

ಧ್ಯಾನಮಾಡಲೇ ಮನವೇ ಜಾನಕಿನಾಥನಾ | ಮನಸೆ || ಈ ನರಲೋಕ
 ದಿಶಾನವತರಿಸಿದ ಆ ನಾರಾಯಣ ಮಾನವನಾಗಿ || ನೀಲಮೇಘವರ್ಣಾ | ಆನ
 ರಪಾಲನು ವರಕರುಣಾ | ಶೀಲನಾಗಿ ದಶರಥಭೂಪಾಲನ | ಬಾಲನಾಗಿ ಮೆರೆ
 ಯುವನೈಲೋಕದಿ ||೨||

ಜನವೇ, ಶ್ರೀರಾಮದೇವನಂತಹಕರಣದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಯಿರಿ ಮಗೂ
 ನರಸಯ್ಯಾ, ಪ್ರವಾಸಿಕರಗಂಟು ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಧಡವಲ್ಲಿಯೊಡ್ಡು
 ನೀ ಪ್ರವಾಸಿ-ಅಯ್ಯಾ ಗುಹಕನೇ, ಇತ್ತು ಬಾ, ಇದೋ ತೆಗೆದುಕೋ.
 ಗುಹಕ-ಇರಲಿರಲಿ, ಹೋಗಿ ಹೋಗಿ.

೨ನೇ ಪ್ರವಾಸಿ-ಅದೇನು ? ಕಾಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೇ ?

ಗುಹಕ-ಸ್ವಾವಿೂ, ನಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರು ಸಾಕೇತ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿದ ಮೂಲಕ ಈ ಮಾಸ ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ನಾನು ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟುವ ಪ್ರವಾಸಿಕರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಅದಕಾರಣ ಕಾಸುಗೀಸು ಏನೂ ಬೇಡ. ಹೋಗಿ ಹೋಗಿ.

೧ನೇ ಪ್ರವಾಸಿ-ಅಯ್ಯಾ ಗುಹಕನೇ, ರಾಮಚಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಿದ್ದರೆ ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಗುಹಕ-ಅಂದರೆ, ನಮ್ಮ ರಾಮಚಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರಲಿಲ್ಲವೆ?

೨ನೇ ಪ್ರವಾಸಿ-ಇಲ್ಲ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ವಾಮಿಯವರ ಮತ್ತೂ ಸತಿಯಾದ ಸೀತಾಮಾತೆಯವರೊಡನೆ ವನವನ್ನು ಸೇರಿದರಂತೆ

ಗುಹಕ-ಅಯ್ಯಾ ಧೈನವೇ, ವನವನ್ನೇಕೆ ಸೇರಿದರು ?

೧ನೇ ಪ್ರವಾಸಿ-ಕೈಕಯಾ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಾದ ಭರತ ರಾಜರಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿಸುವ ದ.ರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವಚನದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರುವರಂತೆ?

ಗುಹಕ-ಸ್ವಾಮಿ, ಭರತರಾಜರಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿಸುವದಾದರೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲೇನುಕಾರಣ ?

೨ನೇ ಪ್ರವಾಸಿ-ಅಯ್ಯಾ ಗುಹಕನೇ, ರಾಜ ಮನೆತನದ ಗಲಭೆಯನ್ನಾರು ಬಲ್ಲರು ?

ಗುಹಕ-ಇದು ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯೋ ?

೧ನೇ ಪ್ರವಾಸಿ-ಕೇವಲ ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು

ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತಿರುಗಿಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಮಹಾರಾಜರು ಪಟ್ಟವನ್ನೇರುವ ತನಕ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲಿ ಕ್ಕೆಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ವಶಿಷ್ಠ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ದುಃಖಿತಾಂತರಂಗಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉದಾಸೀನರಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿಯೇ ಇದು.

ಗುಹಕ-ಅಯ್ಯೋ ರಾಮಯ್ಯಾ, ಕಾನನ ಸೇರಿದೆಯಾ ?

೨ನೇ ಪ್ರವಾಸಿ-ಅಸ್ತು. ಗುಹಕನೇ, ವಿಧಿಯ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುವವು ನಮಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು, ಹೋಗುವೆವು ಇದೋ ನಿನ್ನ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ. (ಕೊಡುವನು)

ನರಸ-ತಾತಾ, ಅದೋ ಅತ್ತನೋಡು ! ಯಾರೋ ಮೂವರು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನವರು ಬರುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರೆ ನೌಕೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ತರಬೇಕಾಗುವದೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ.

ಗುಹಕ-ಮಗೂ ನರಸಯ್ಯಾ, ಮಹಾತ್ಮರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೆವಿಗಳಿಂದ ಕೇಳಬಾರದಯ್ಯಾ

ನರಸ-ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಯಂತೆಂಥಾ ಕೆಟ್ಟ ಜನಗಳು ಸೇರಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ ನೋಡಿ ! ಪ್ರಪಂಚಮೊಳಗಿನ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಜನಗಳೆಲ್ಲಾ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಾರೆಂದು ಇಷ್ಟ ದಿನಗಳ ತನಕ ನನ್ನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿತ್ತು. ಈಗ್ಗೆ ರಾಮದೇವರ ವನವಾಸದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅದು ಬದಲಾಯಿತು.

ರಾಮ-ಏನಯ್ಯಾ ಅಂಬಿಗನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಅಜೆಯ ಧಡಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವೆಯಾ ? ನಾವು ಮೂವರಿದ್ದೇವೆ.

ಗುಹಕ-ಅಹಹಾ ? ಏನು ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಗಳಿವು !

ನರಸ-ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ಇವರೆಂಥಾ ಜನಗಳೋ ? ದೇವಲೋಕದ ದೇವ
ಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವರೇ ಇವರಾಗಿರಬಹುದೇನು !

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಅಯ್ಯಾ, ನಾವೂ ನಿನ್ನಂತೆ ಮನುಷ್ಯರು ಅದಿರಲಿ, ಆಚೆ ಧಡ್
ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸು ನೋಡುವಾ ?

ಗುಹಕ-ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಅವರೇ ಇವರು ದೇವಾ, ತಾವು ನಮ್ಮ ಸಾಕೇ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದ ರಾಮಚಂದ್ರ ದೇವರಲ್ಲವೇ ?

ರಾಮ-ಇದು ಮೊದಲು ನೀನು ನನ್ನನ್ನೆಂದೂ ನೋಡಿದವನಲ್ಲ ಹೀಗಿರ
ನನ್ನ ಪರಿಚಯವು ನಿನಗಾದದ್ದು ಹೇಗೆ ?

ಗುಹಕ-ದೇವಾ, ನಿಮ್ಮ ಮೂರ್ತಿಯೇ ನಿಮ್ಮ ಗುರ್ತನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿ
ವದಲ್ಲವೇ ? ನೀಲಮೇಘಶಾಮ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳಾತನು ರಾ
ಚಂದ್ರದೇವನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು ? ಕಮಲಗಳಂಥಾ ಕಣ್ಣುಗಳೂ
ತನೂ, ಚಂದ್ರನಂಥಾ ಮುಖವುಳ್ಳಾತನೂ, ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ
ಗುಣಗಳ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳಾತನೂ ಮತ್ತು ಸಕಲರಿಗೂ ಜೀವದಾಪ್ತನ
ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವನೂ ರಾಮಚಂದ್ರದೇವನಲ್ಲ
ಮತ್ತಾರು ?

ನರಸ-ಅಯ್ಯಾ, ಪ್ರವಾಸಿಕನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಇವರು ವನವಾಸಿಗಳಾಗಿ
ವದೇ ನಿಜ

ರಾಮ-ಅಹುದಹುದು ! ಬಾಲ್ಯಕಾ ನಾವು ಈಗ್ಗೆ ವನವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವೆವು

ಗುಹಕ-ನನ್ನಯ್ಯಾ, ದಯಮಾಡಿ ಸೇವಕನಾದೀ ಗುಹಕನದೊಂ
ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವಿರಾ ?

ರಾಮ-ಅದೇನು ? ಹೇಳು ನೋಡುವಾ.

ಗುಹಕ-ನೀವು ಮೂವರೂ ನನ್ನ ಬಡವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡಿ.
ನಾನು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ಗುಡಿಸಿಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವೆನು
ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ದಯದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಹೈನವು ಸಹಾ ಇರುವುದು
ಕಾಳುಕಡಿಗಳಾದರೂ ಇವೆ. ಕುಖದಿಂದಿಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡಿ ನಿಮ್ಮ
ಕಾಲಿಗೇರಗುವೆನು. ಸುಕುಮಾರವಾದೀ ದೇಹವು ಕಾನನದಲ್ಲಿ ತಿರು
ಗಾಡುವ ದೇಹವೇ ? ಅಯ್ಯೋ ! ದೇವನೆ, ಈ ನನ್ನ ಮನನ್ನು ಕೂಡಾ
ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿರುವಿರಲ್ಲ ಮಲ್ಲಗೆ ಹೂವಿನಂಥಾ
ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ತುಳಿಯತಕ್ಕವಳೇ ? ಆದ
ಕಾರಣ ದಯಮಾಡಿ ನನ್ನ ಬಿನ್ನಸವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ
ಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಅಣ್ಣಾ, ನೋಡಿದೆಯಾ ? ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಾದಿ
ಮಾನವೀ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾದರೂ ಇಂತಹ ಗುಡಿಸಿಲಿ
ನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಜವಾಗಿ ಅರಮನೆಗಳು ಅರರಿಗಳ ಮನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ದೈವಿ
ಸಂಪತ್ತಿಯಾದ ಶಾಂತಿಯು ಖಂಡಿತವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ ಇದು ಸ್ವಾನು
ಭವದ ಮಾತಲ್ಲವೇ ?

ರಾಮ-ನಿಜ; ನೀನು ಹೇಳುವದು ಕೇವಲ ನಿಜ

ಗುಹಕ-ಸ್ವಾವಿ, ನನ್ನ ವಿನಂತಿಗೇನೆಂದಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು?

ನರಸ-ದೇವಾ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ಎರಡು ಎಮ್ಮೆಗಳು
ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಾಲು ಕರೆಯುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಾಲ್ಕು ಹಸುಗಳುಂಟು
ಹಿತ್ತಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಮ್ಮನು ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ, ಚವಳಿಕಾಯಿ, ಪಡವಲ,

ಹೀಗೆ, ಕುಂಬಳ ಮೊದಲಾದ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಅವೆಲ್ಲಾ ಕಾಶಿರುವವು ಕಾಯಿಪಲ್ಯಗಳಿಗೆನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ದಯಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡಿ ನನ್ನಯ್ಯಾ.

ರಾಮ-ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೇ, ಇಂತಹ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೀವೆಂದಾದರೂ ಕಂಡಿದ್ದೀರಾ ?

ಸೀತಾ-ಸ್ವಾಮಿ, ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಗುಣಗಳಿಗವಕಾಶವಿರುವದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ

ಗುಹಕ-ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಚಂದ್ರದೇವರೇ, ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಪ್ರವಾಸಿಕರ ಓಡಾಟ ನಡೆಸು. ನೌಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಹಣವಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಸಿಕ್ಕುತ್ತೆ. ಆ ಕಣದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ಸಕ್ಕರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವೆನು ದಯಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡಿ ಶಾನನದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುವದು ಬೇಡವೇಬೇಡ. ನನ್ನಂಥ ಬಡವನ ಅಂಗೈಗಳಲ್ಲರತಕ್ಕ ಚರಣಗಳಿವು; ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾನನದ ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳುಗಳ ತುಳಿತವು ಹೇಗಾದೀತು ?

ರಾಮ-ಗುಹಕಾ, ಪರಮಾವಧಿಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಗಿದು ಹಾಕಿದೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾನೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಮನವು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವದು. ಕಾರಣ ಮರುಗಬೇಡ ವನವಾಸದಲ್ಲಾದರೂ ದಕ್ಷಿಣದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮಗೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದಿದೆ.

ಗುಹಕ-ಎನಿಗೆ ತಾವು ದಕ್ಷಿಣದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಿರಾ ?

ರಾಮ-ಅಹುಮ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುವೆವು

ನರಸ-ದೇವಾ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕೆಟ್ಟ ಕಪಿಗಳಿರುವಂತೆ ಅವು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹರಿದು ತಿನ್ನುವಂತೆ ಅಂಥಾ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುವಿರಾ ?

ರಾಮ-ಮಗೂ, ನೀನು ಹೇಳುವದೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಕೆಯ ಸುಧಿಯು ನಿಜವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರು ಕಪಿಗಳಲ್ಲ ಅವರು ನಮ್ಮಂಥಾ ಮನುಷ್ಯರೆ ! ಅವರ ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗಂತಹ ಪಶುವೃತ್ತಿಯ ಬಂದಿರಾವುದು ಅಂತಹ ಅಧಃಪಾತವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದೇಶಬಂಧುಗಳನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತರುವದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ ?

ನರಸ-ತಾವು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳೇ ನನಗ ತಿಳಿಯುವ. ತಾತಯ್ಯಾ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಯ್ಯಾ, ಬಿಡಬೇಡ

ಗುಹಕ-ಪ್ರಭೋ, ತಮಗೇನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ನಾನು ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವೆನು ನೋಡಿ, ಕೆಲಕಾಲವಾದರೂ ತಾವು ಈ ಸೇವಕನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೊಳ್ಳದೇ ಹೋಗಬೇಡಿರಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ರಾಮ-ಗುಹಕನೇ, ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ ಸಮಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿನ್ನಾತಿಥ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವೆನು. ಈಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೋಗಗೊಂಡು, ಅತಂಕವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ.

ಗುಹಕ-ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ದೇವನೇ. ನೀನೆಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಈ ಬಡವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಬಾರದು.

ಸೀತಾ-ಗುಹಕನೇ, ನಾನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನಿನ್ನ ನೆನಪುಕೊಡುವೆನು;
ಚಿಂತಿಸಬೇಡ

ಗುಹಕ-ಸ್ವಾಮಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅಚಿಯ ದಂಡೆಗೆ ಒಯ್ದು ಮುಟ್ಟಿಸುವೆನು.
ಆದರ ನನ್ನದೊಂದು ಕಡೆಯ ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಬೇಕು ಸಿಟ್ಟಾಗ
ಬಾರದು.

ರಾಮ-ಅದಾವದು ?

ಗುಹಕ-ನಿಮ್ಮ ಚರಣಧೂಳಿಯು ತಗುಲಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಗಳು
ಹೋಗಿ ಕನ್ನಿ ಯಾಗುವಂತೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ನನ್ನ ನೌಕೆಯಾದರೆ
ನಾನೆಲ್ಲ ಗೋಳಾಡಲಿ !

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಗುಹಕನೇ, ಅದು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾದ ಸಂಗತಿಯು ಪದೇಪದೇ,
ಹಾಗಾಗುವದುಂಟೆ ?

ನರಸ-ನಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ. ಯಾರುಬಲ್ಲರು ? ನಾವೆ ಹೋಗಿ ನಾರಿ
ಯಾದರೆ ನಮ್ಮ ಗೊಟ್ಟಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ಯೋಗವೇ ನಿಂತು
ಹೋಗುವದಲ್ಲ.

ರಾಮ-ಅದಕ್ಕೇನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವೆ ?

ಗುಹಕ-ತಮ್ಮ ಮೂವರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಆ ನಂತರದಲ್ಲಿ
ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿಸುವೆನು

ರಾಮ-ಆಗಲಿ, ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಮಾಡಿಕೋ, ಹೇಗಾದರೂ ಪೈಲ ತೀರವನ್ನು
ಕಂಡರೆ ಸಾಕು.

ಗುಹಕ-ಹಾಗಾದರೆ ಮೂವರೂ ಈ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

(ಮೂವರೂ ಕೂಡುವರು) ಮಗೂ ನರಸಯ್ಯಾ, ನೀನು ನೀರುತುಂಬಿ
ಕೊಂಡು ಬಾ, ಚನ್ನಾಗಿ ಈ ಮೂವರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವೆನು
(ನರಸ ನೀರು ತರುವನು)

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಅಣ್ಣಾ, ಈ ಗುಹಕನಂಥ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲ
ಮತ್ತಾವನು; ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಿರುವನು?

ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇ, ಅದೇನು ಮಹತ್ವ ! ಭಾವನೆಯಂತೆ ಫಲವು ದೊರೆಯ
ಬೇಕೆನ್ನುವದು ಈಶ್ವರೀ ಸಂಕೇತವೇ ಹೊಂ ! ಸಾಗಲಿ, ಗುಹಕಾ-

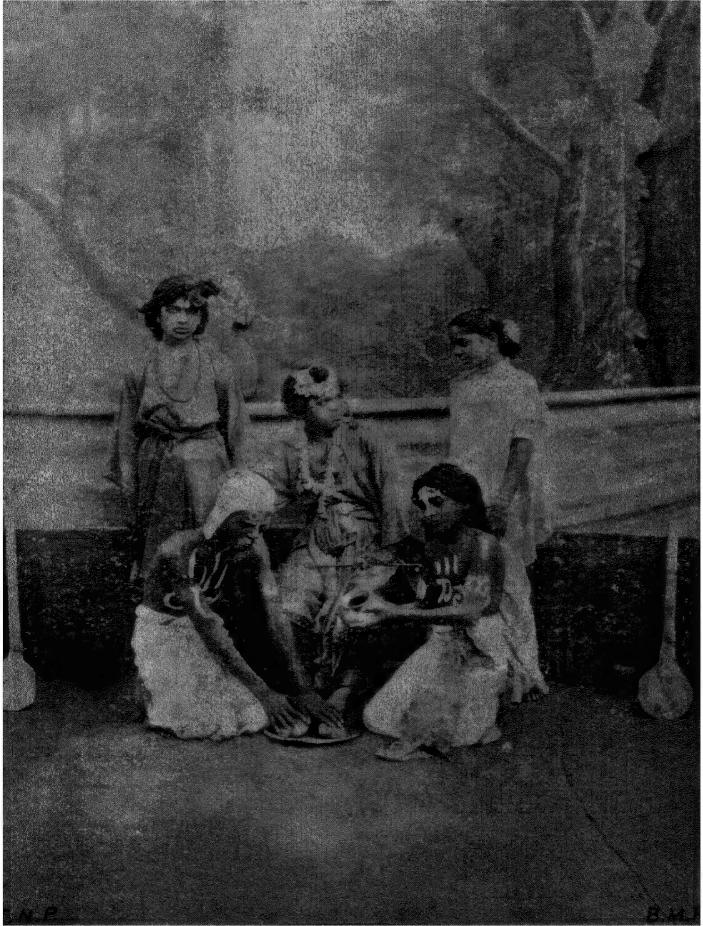
ಗುಹಕ-ನರಸಯ್ಯಾ, ನೀರು ಹಾಕು. ನಾನು ಕಾಲು ತೊಳೆಯುವೆನು'

ಚಾಲ್-ರಾಮಲಾಲೀಸೀತಾರಾಮಲಾಲೀ

ಧನ್ಯನಾದೇನಾನು ಧನ್ಯನಾದೇ || ನರ || ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿಬಂದು ಧನ್ಯನಾ
ದೇ || ಸುತ್ತಿಸಂಘ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯೊತ್ತುವಂಘಾಪಾದ || ವಿತ್ತನಾನು ತೊಳೆಯು
ತಿರುವೆ ಭಾಗ್ಯವಂತಾ || ೧ || ತುಷ್ಟವೆಲ್ಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯವಿದರಮುಂದೆ
ರಾಮ || ವತ್ಸಲತೆಯನು ತೋರಿದನುತಂದೆ || ೨ || ಎಂತುಒಳ್ಳಿಸಲಿ ಮನಕಾ
ದನೋದಾ || ದೇವಾ ನಿಂತುಹೋಯಿತಯ್ಯಾ ಜಪ್ಪಸತ್ಯಪೀಠಾ || ೩ ||

ರಾಮ-ತಡೆಯೆನು ತಡೆಯೆನು; ಈ ದಿವ್ಯಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರುತ್ತಿರು
ವಾನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳಾವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯೆನು. ಇರಲಿ, ಗುಹಕಾ,
ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತೇ ? ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು
ಪೈಲತೀರಕ್ಕೆ ಒಯ್ದು ಮುಟ್ಟಿಸುವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ?

ಗುಹಕ-ಸ್ವಾಮಿ, ಇನ್ನು ಮೇಲಾತಂಕವನ್ನು ಮಾಡೆನು. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ
ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ. ನರಸಯ್ಯಾ, ನೌಕೆಯನ್ನು ತಿರುವಿ ನಿಲ್ಲಿಸು ಮಗೂ.

ರಾಮ-ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರೇ, ನಡೆಯಿರಿ, ಜಾಹ್ನವಿಯನ್ನು ದಾಟುವಾ

ಗುಹಕ-ದೇವಾ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ, ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ನರಸಯ್ಯಾ, ಹುಟ್ಟುನಡೆಸು.

ನೋಡಿದೆಯಾ ? ಮಗೂ, ಭವಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ನಾವಿಕನಿಗೆ
ನಾನು ನಾವಿಕನಾಗುವೆನು !

ನರಸ-ತಾತಯ್ಯಾ, ಎಂತಹ ದೊಡ್ಡವರಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸಣ್ಣವರ ಸಹಾ
ಯವು ಬೇಕೇಬೇಕು.

ರಾಮ-ಗುಹಕನೇ, ಸಾವಕಾಶವೇಕೆ ?

ಗುಹಕ-ಇದೋ ದೇವಾ, ನೌಕೆಯು ಸಾಗಿತು.

ಸದರ

ಭೃಗುನವಮಾತಲೇ ಮನಸೇ ಚಾನಕಿನಾಥನಾ ||

(ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ನೌಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವನು)

ಪ್ರವೇಶ—ಭರತ.

ಭರತ-

ಅರಾ ಸೀತಮಾನನೇತ್ರಯುಗದೋಳ್ | ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರ್ಪುದು |

ಕಾರುಣ್ಯಂಪುಪೂರ್ಣಮಾಗಿ ಮೊಗದೋಳ್ | ಸ್ವಸ್ತಂಧವುಂಜಿಂಪ್ಪೆಯೋಳ್ ||೧||

ಅಣ್ಣನೇ, ನಿನ್ನನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಲಿ ? ಯಾರಿಂದ ನಿನ್ನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ ? ಅಯ್ಯೋ ! ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಕ್ತಜಾಮರ
ಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀನು ವನವಾಸದ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಗುರ
ಯಾದೆಯಾ !

ಸುಮಂತ-ಭಗವಾನ್, ಅದೋ ನೋಡಿದಿರಾ ! ಭರತಮಹಾರಾಜರಲ್ಲವೇ
ಅವರು ?

ವಶಿಷ್ಠ-ಅಹುದಹುದು; ಭರತಕುಮಾರನೇ ಅವನು. ಭೇನುವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡ ವತ್ಸದಂತೆ ರಾಮಭದ್ರನ ಸಲುವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವನವನ ಸಂಚರಿ ಸುತ್ತಿರುವನು ? ಅಯ್ಯೋ ! ಸಾಕೇತರಾಜಪುತ್ರರವೇನು ವಸವಾಸ ವಿಮ ? ಸುಮಂತರೇ, ಅವನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ.

ಸುಮಂತ-ಭರತ ಮಹಾರಾಜರೇ, ತಡೆಯಬೇಕು. ಭಗವಾನ್ ಗುಪ್ತ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕಾಗಿ ದಯವಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ

ವಶಿಷ್ಠ-ಭರತಕುಮಾರನೇ, ಜಯಶೀಲನಾಗು.

ಭರತ-ಭಗವಾನ್, ಅಣ್ಣನೇಲ್ಲಿ ? ದಯವಿಟ್ಟು ತೋರಿಸುವಿರಾ ? ಅತನದೇನು ಗತಿಯಾಯಿತು ?

ವಶಿಷ್ಠ-ಭರತಕುಮಾರಾ, ಕೃತಕರ್ಮ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ದೀನಳಾದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು-

ಭರತ-ಅಲ್ಲ; ಅವಳು ನನ್ನ ತಾಯಿಯಲ್ಲ

ವಶಿಷ್ಠ-ಅಗಲಿ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ದೀನಳಾದವಳು ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಅದಕಾರಣ ನಾವು ಸಹಾ ಅವನ ಶೋಧಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಹೊರಟಿರುವೆವು.

ಭರತ-ಸರಿಸರಿ, ಸರ್ವನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯು ಬಂದಿತೇ ? ಇರಲಿ, ಭಗವಾನರೇ, ರಾಮಭದ್ರನು ನನಗೆಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಾನು ?

ವಶಿಷ್ಠ-ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಿ ? ನಡೆ ಶೋಧವನ್ನಂತೂ ಮಾಡಿ ನೋಡುವ

ದೂತ-ಮಹಾರಾಜರ ಜಯಜಯಕಾರವು. ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರ ಮಹಾರಾಜರು

ಮಹಾದೇವಿಯವರಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯವರ ಸಮೇತರಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಮಹಾರಾಜರ ಸಮೇತರಾಗಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಜಾಹ್ನವಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಚಿತ್ರಕೂಟಪರ್ವತಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋದರಂದು ಅವರನ್ನು ಜಾಹ್ನವೀ ದಾಟಿಸಿದ ಗುಹಕನೆಂಬ ಧೀವರನು ಹೇಳಿದನು.

ವಶಿಷ್ಠ-ಸರೀ, ಹಾಗಾದರೆ ಅವನ ಪರಿಮುಖದಿಂದಲೇ ಪರಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನಡೆಯಿರಿ.

ಸುಮಂತ-(ಹಿಂದಿರುಗಿ) ಭಗವಾನರೇ, ನೋಡಿದಿರಾ ? ಇಡೀ ಸಾಕೇತ ನಗರವೇ ಶ್ರೀರಾಮದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನೋರಟಿರುವದು. ಎನಿದನುಪಮಾದ ರಾಜನಿಸ್ತೆಯು ! ಯುವರಾಜ ಪದದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಇಂತಹ ಪ್ರಜಾಜನಚಿತ್ತವನ್ನು ಹರಣಮಾಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರು ದೇವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು ?

ಉಭಯರು-ಸಂದೇಹವೇನು ?

ಭರತ- ಚಾಲ್-ಇನಕುಲತಿಲಕಾ

ಅಸತುಸಿರುವಾ | ಭಾವಜೈಯ್ಯನು | ಭುವಿತಲದೇ || ಅನಿಬುದಲಾತನಾ |
ನಿರುಪಮಗುಣಗಳ | ವರ್ತಿಸುವರು ಮೂರ್ಖರು ಜಗದೇ | ಸುರತರಾವನು ಧೀಮ
ರಿಸಲುಜಾಲಿಯಾ | ಮರವೆಂದದರಾ ಗೌರವ ಪೋವುದೇ ? ||೧||

ನಾಗರಿಕರು-

ಕಂಹಾಗಯೋ ಶಿರಿರಾಮಚಂದ್ರಜೀ ಕಂಹಾಗಯೋ ಶಿರಿರಾಮ || ಕೌನ
ದಿಬುನೇಗಾಅಜಿ ಹಮಕೂ | ಓಹಸಬ ಸಾಕೇತನಕಾಪ್ಯಾರಾ ||೧||

**ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಅಜಿ ಓ ವಶಿಷ್ಠಗುರುಮಾರಾಜ್, ಹಮಾರಾ ರಾಪ
ರಾಜಾ ಖೈಂಗಯೋ ? ಬತಾವೋನಾಜಿ.**

ಸುಮಂತ-ಶಿಟ್ಟರೇ, ನಾನಾವರೂ ಅವರನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಲೇ ಹೊರಟಿರುವೆವು.

ನಾರಾಯಣದಾಸ-ಅರೇ ! ಏತೋ ಹಮಾರಿಂ ಭೋಟೇ ಭರತಮಾರಾಜಾ
ಕ್ಯಾ ಏಭೀ ಬನವಾಸನಿಕಲೇ ! (ಹಣೆಯನ್ನಪ್ಪಳಿಸಿಕೊಂಡು) ಅರೇ
ಬಾಲಾಜೀ, ಕ್ಯಾ ಗಜಬ್ಬ ಹಮಾರೆ ರಾಜಕಾ ತಮಾಮ್ ಸತ್ಯಾನಾಸ
ಹೋಗಿಯಾ ? ಜಹಾಂಸೇ ಆಯೀ ಓ ಸೈತಾನೀ ಕಿಂಕಿಯಾರಾನೀ

ವತಿಷ್ಠ-ಪೂರವರೇ, ವಿಧಿಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುವವು ನಡೆಯಿರಿ; ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರನನ್ನು ಶೋಧಿಸುವಾ (ಸಕಲರೂ ಹೋಗುವರು)

ಪ್ರವೇಶ.

ನರಸ-ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ಇದೇನು? ಅನ್ನ ಬಿಟ್ಟಿರಿ, ನೀರು ಬಿಟ್ಟಿರಿ; ಹೀಗಾದರೆ ನಿವು
ಜೀವಿಸುವದೆಂತು ? ಹಾಗಾದರೇನು ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ನೀವಿಗ ಅನ್ನ ನೀರು
ಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲವೇ ?

ಗುಹಕ-ಇಲ್ಲ ಮಗೂ; ನನಗನ್ನ ಬೇಡಾ, ನೀರು ಬೇಡಾ. ನಿದ್ರೆ ಬೇಡಾ,
ಯಾವ್ಯಾವದೂ ಬೇಡಾ ಹೀಗೆಯೇ ರಾಮಯ್ಯನ ಧ್ಯಾನವಾಡುತ್ತ
ಮಾಡುತ್ತ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು.

ನರಸ-ಅ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಬರುವಿರಪ್ಪಯ್ಯಾ ?

ಗುಹಕ-(ಸ್ವಗತ) ಅಯ್ಯೋ ಬಾಲಬುದ್ಧಿಗೆ ಪರಲೋಕದ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಇಲ್ಲ
(ಪ್ರಕಾಶ) ಮಗೂ, ಒಂದಾವರ್ತಿ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದನರು ತಿರುಗಿ
ಬರುವದೇ ಇಲ್ಲ

ನರಸ-ಹಾಗಾದರೇ ನನ್ನನ್ನೂ ಅಮ್ಮನನ್ನೂ ಏತಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗು
ವಿರಿ ? ನಮ್ಮನ್ನೂ ಸಹಾ ಆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ
ಆ ಪರಲೋಕವನ್ನು ನಾವಾದರೂ ನೋಡಿಲ್ಲ—

ದೂತ-ಅಯ್ಯಾ ಗುಹಕನೇ, ಅದೋ ನೋಡುನೋಡು ! ಭಗವಾನ್ ವಶಿಷ್ಠ
ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ ಭರತಮಹಾರಾಜರೂ ಮತ್ತು ಸುಮಂತರಾಯರೂ
ನಿನ್ನ ಕಡೆಗೇನೇ ಹೊರಟಿರುವರು

ಗುಹಕ-ಅಹಹಾ ! ನಿಜವೇ ಮಗೂ ನರಸಯ್ಯಾ, ಮಹಾನುಭಾವರಿಗೆ
ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವವಕ್ಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಹಾಕು ತೀವ್ರ (ಹಾಕುವನು)
(ಸಕಲರೂ ಬರುವರು ಗುಹಕನು ಉತ್ಕಾಪನ ಕೊಡುವನು) ದೇವಾ,
ದಯವಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ. ಬಡವನಿಗೇನೆಂದಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು ?

ವಶಿಷ್ಠ-ಗ.ಹಕನೇ, ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಯಾವ ಮಾರ್ಗ
ವಾಗಿ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋದರು ?

ಗುಹಕ-ದೇವಾ, ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೂವರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು
ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹು ಪರಿಯಿಂದ ಬೇಡಿ
ಕೊಂಡೆನು ಆದರೆ ಆ ಮಹಾನುಭಾವರು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ
ಲಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಗೆ ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿಸಿದೆನು.
ಅನಂತರ ಅವರು ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರ್ವತಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋದರು

ಸುಮಂತಾ-ದೇವಾ, ಚಿತ್ರಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ತಪೋನಿಧಿಗಳಾದ
ಜಾಬಾಲಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ
ಪ್ರಾಯಶಃ ನಮ್ಮ ಸತ್ಯಸಂಧರಾದ ರಾಮಭದ್ರಮಹಾರಾಜರು ವಾಸಿ
ಸುತ್ತಿರಬಹುದು.

ಭರತ-ಹಾಗಾದರೆ ನಡೆಯಿರಿ. ತಡವೇಕೆ ? ಚಿತ್ರಕೂಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾ.
ನರಸ-ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ನಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ ದೇವರನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕರದುಕೊಂಡು
ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿರಯ್ಯಾ

ಸಕಲರೂ-ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರಟಿದ್ದೇವೆ

ನರಸ-ಬಹು ಭೇಷ ! ಹಾಗಾದರೆ ದೇವರಿಗಿಂದು ನಾನು ಹೆಣ್ಣುಕಾಯಿ
ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವಶಿಷ್ಠ-ಹಾಗಾದರೆ ಗುಹಕನೇ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಚ್ಚಿ ಧತಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸು
ಅದಷ್ಟು ಬೇಗ ಶ್ರೀರಾಮಭವನನ್ನು ಕಾಣುವಾ.

ಗುಹಕ-ದೇವಾ, ನನಗೂ ನಿಮ್ಮ ಗೂಡ ಬರಲಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು,

ಸುಮಂತ-ನೀನು ನಮ್ಮ ಗೂಡ ಬಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವ ಪ್ರಯಾ
ಣಿಕರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾದೀತಲ್ಲವೆ ?

ಗುಹಕ-ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಈ ನರಸಯ್ಯನು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ
ಮಾಡುವನು. ಅದರ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ

ಎಲ್ಲರೂ-ಹಾಗಾದರೆ ನಡೆಯಿರಿ ಹೋಗುವಾ.

ಗುಹಕ-ನರಸಯ್ಯಾ, ನೌಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎಳೆ ದೇವಾ, ನಡೆಯ
ಬೇಕು. (ಸಕಲರೂ ಹೋಗುವರು)

ಪ್ರವೇಶ.

ರಾಮ-ತಮ್ಮನೇ, ಈ ಚಿತ್ರಕೂಟದಲ್ಲಿ ದಿನಗಳು ಎಷ್ಟು ಅನಂದದಲ್ಲಿ
ಸಾಗಿದೆ ! ನಾಗರಿಕರಿರ ಈ ಅನಂದಾನುಭವವು ಹೇಗಾಗಬೇಕು ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಇಂತಹ ಸ್ವರ್ಗೀಯಾನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದ
ವರು ತಪೋನಿಧಿಗಳೇ, ಕೃತ್ರಿಮಾನಂದಗಳಿಗೆ ಉಬ್ಬರಾಗುವ ಅರಸಿಕ
ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಇದು ನಿರಸವಾಗಿಯೇ ತೋರಬಹುದು ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ
ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಸದಾ ಅವರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು

ಸೀತೆ-(ಅತುರದಿಂದ ಬಂದು) ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಅದೋ ನೋಡಿರಿ! ಎಷ್ಟೋ
ಜನಗಳು ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವರು. ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವಾಸಿ
ಗಳಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಂತೆ ಅವರು ಕಾಣಿಸುವದಿಲ್ಲ

ರಾಮ ನಿಜ ಯಾರೋ ಬೇರೆ ಜನಗಳಿದ್ದಾರೆ ತಮ್ಮಾ, ಸಿದ್ಧನಿರು; ಅವರು
ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿರುಪದ್ರವಿಗಳೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗುವತನಕ
ಧನುರ್ಬಾಣಗಳ ಸಿದ್ಧತೆಯಿರಲಿ.

ಭರತ-

ವೃತ್ತ

ಸ್ವೀರಸ್ಯಾಸ್ತೃತದಾಸದಾ ಪೃಥಯದೋಳ | ಸದ್ವಕ್ತಕಲ್ಯಾಣದಾ |
ಪಾರಾ-ವಾರವಿಚಾರವೇ ತ್ವರಿತದೀ ಆ ರಾಮಸಂ ತೋರೀ ||೧||

ಸೀತೆ-ಸ್ವಾಮಿ, ಇದು ಭರತವೈದುನನ ರೋದನಧ್ವನಿಯಾಗಿದೆ

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ನಿಶ್ಚಯ; ಅದೋ? ಅವನೇ ಭರತನು ಸಂಗಡ ಭಗವಾನ್
ವಶಿಷ್ಠ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳೂ, ಮತ್ತು ಸುಮಂತರಾಯನೂ, ಅಲ್ಲದೆ
ಇತರ ನಾಗರಿಕರೂ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸೀತೆ-ಅದೋ ನೋಡಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಗಂಗಾಪಾರುವಾಡಿದ ಗುಹಕನಾದರೂ
ಅವರ ಸಂಗಡವೇ ಇರುವನು. ಭರತವೈದುನನಿಗೆ ಅವನೇ ನಮ್ಮ
ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನರುಹಿರಬಹುದು.

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಅಣ್ಣನೇ, ಕೈಕಯಾ ಮಾತೆಯ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಭರತನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ.

ರಾಮ-ಬಾಲಬುದ್ಧಿಗನುಸರಿಸಿ ಏನೇನು ಕೊಲಾಹಲವನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ ಏನೋ ?

ದೂತ-ಮಹಾರಾಜರೇ, ಹೀಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಬೇಕು

ಭರತ-(ಓಡಿಬಂದು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು) ಅಹಹಾ ! ಧನ್ಯನಾದೆನು.

ಚಾಲ್-ಬಿಲ್ಹಾರಿ | ಝಂವೆತಾಳ

ಕಂಡೆಕೋದಂಡರಾಮನ ದಿವ್ಯಚರಣಾ | ಕಂಡೆನೂ ಪುಂದ್ರವೈಷ್ಣವ
ಗಂಡನೆನ್ನುವನ || ಕಂಡೆನೂಕೌಸಲ್ಯಸಂಜಾತ ಸುಗುಣಗಣ | ಮಂಡಿತನಚರ
ದಾರುಕುಲತೀಲಕನಾ | ಕಂಡೆನೂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ರಘುನಾಥನಾ | ಪಿಂಡಿ
ತಚಲಾಪುಂಡಲದಿ ಪರಮಭನ್ಯನಾ ||೧||

ಅಣ್ಣನೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನೀನಿಷ್ಟೊಂದೇತಕ್ಕೇ ಕುಪಿತನಾದೆ? ನನ್ನಿಷ್ಟೇನ
ಸರಾಧವಾಗಿರುವದು

ರಾಮ-ಭರತಾ, ಯಾರಿಂದೇನೂ ಅಪರಾಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ
ಸಹಾ ನಾನು ಕೋಪಗೊಂಡಿಲ್ಲ ಕೇವಲ ಪಿತೃವಚನವನ್ನು ಪೂರ್ಣ
ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ವನವಾಸಿಯಾದೆನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ.

ಭರತ-ಅಣ್ಣನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ನನ್ನ
ನೇತಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಗೂಡ ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲಾ? ಏತಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ದೂರಮಾಡುನ?

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ತಮ್ಮನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರ
ಕೈಕಯಾ ಮಾತೆಯ ವಾಂಛಿತವು ಹೇಗೆ ಪೂರ್ಣವಾದೀತು? ಅವಳು
ಪಿತನಿಂದ ಎರಡು ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಒಂದು ವರ

ದಿಂದ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವನವಾಸವು ಮತ್ತೊಂದು ವರದಿಂದ ನಿನಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವು.

ಸುಮಂತ-ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ

ಭರತ-ಆ ಸಿಂಹಾಸನವು ಸುಟ್ಟಿತು. ಅಣ್ಣಾ, ಸಿಂಹಾಸನದೊಡೆಯನಾದ ನೀನು ವನವಾಸದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ್ಗೆ ನಾನು ಭಕ್ತ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಜವೈಭವದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯಲೇ ? ಅಣ್ಣಾ, ನನ್ನನ್ನಷ್ಟು ನೀಚಕೋಟಿಯವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆಯಾ ? ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನೂ, ಪ್ರಜಾಜನರ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗ ಕೇಂದ್ರನೂ ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಪಿತೃಸಮಾನನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನಗಲಿರುವೆನೇ ?

ರಾಮ-ತಮ್ಮನೇ, ಹೀಗೆ ನೀನು ಅಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಡ ಮಾತೆಯ ವಾಂಛಿತವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವದು ಮಕ್ಕಳಾದ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವು ನಡೆ, ಹಿಂತಿರುಗು.

ಭರತ-(ಅಸಂತುಷ್ಟ) ಅಣ್ಣಾ ರಾಮಭದ್ರಾ, ಏತಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ದೂರಮಾಡುವೆ ? ದಶರಥ ತಾತನ ಪಶ್ಚಾತ್ತ ನೀನಲ್ಲವೇ ನನ್ನ ಪಿತೃಸ್ವರೂಪನು ? ಉಭಯರಾಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಬಾಲಕನಾದ ನಾನು ಸಾಕೇತದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಲಿಂತು ?

ರಾಮ-ಏನು ? ಹೀಗೇನು ಹೇಳುವೆ ? ನನ್ನಾಧಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೇನಾಯಿತು ? ನಿನಗೆ ದಶರಥ ತಾತನ ಆಧಾರವಿರುವದಲ್ಲ.

ಸುಮಂತ-ಭಗವಾನ್, ಹಿರೇ ಮಹಾರಾಜರು ದಿವಂಗತರಾದ ಸಂಗತಿಯು ರಾಮಭದ್ರಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ

ಭರತ-ಅಣ್ಣಾ, ನೀನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ. ನೀನು ವನವಾಸಿಯಾದುದಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪಿನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂಥ ಕುಮಾರನ ವಿಯೋಗದುಃಖವನ್ನು

ಸಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ದಶರಥ ತಾತನು ಅದೇ ಪುತ್ರ ವಿಯೋಗದುಃಖದಲ್ಲಿಯೇ ದಿವಂಗತನಾದನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿ ದ್ದರೂ ಮರಣ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನ ಹತ್ತರದಲ್ಲಾ ರೂ ಇಲ್ಲ ದಂತಾಯಿತು (ಸಕಲರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವರು.

ರಾಮು—ತಾತನು ಹೋದನೇ ? ಬಾಲಕರಾದ ನಮ್ಮ ಗಳಾಧಾರನು ದಿವಂಗತ ನಾದನೇ ? ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನಾದ ಧರ್ಮವಂತ ಭೂಸಾಲಕನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಹೋದನೇ ? ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶಕ ಗುರುವರ್ಯನು ಗುಪ್ತನಾದನೇ ? ಹಾಯ್ ದಶರಥಮಹಾನುಭಾವಾ, ಈ ಲೋಕದ ನಿನ್ನ ಮನೋವಾಂಛಿತಗಳೇನೂ ಕೊನೆಗಾಣಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಪ್ರಬದ್ಧ ರಾದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಧರ್ಮದಿಂದಲೂ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದಲೂ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಮಾನತೆಯಿಂದಿರು ವದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾರ್ಧಿಕ್ಕ ದಿನಗಳನ್ನಾ ನಂದದಲ್ಲಿ ಕಳಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಮನೋರಾಜ್ಯದ ಪರ್ಯವಸಾನವು ಇಷ್ಟವಿಪರೀತವಾಯಿತೆ

ಗುಹಕ—ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ಅಳಬೇಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಬರವಣಿಗೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯ ಗಳಾಗುವದಲ್ಲವೇ ? ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮಂಥವರು ಹೀಗೆ ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯಜನಗಳಂತೆ ಪ್ರಲಾಪಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಪ್ರಪಂಚವು ಹೇಗೆ ನಡಿಯಬೇಕು ?

ಸೀತೆ—ಗುಹಕನೇ, ನನ್ನ ಮಾವಂದಿರು ಸಾಮಾನ್ಯರಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಚಾಲ್—ಪರಮಪಾವನೇ

ಅವತರಿಸಿದಾತಾಭವದಿತಿವಸಾರ್ವಭೌಮಾ || ದಿನಿಜತತಿಸಂಭ್ರಮಾ |

ಓವೆಯಂತರಾತ್ಮಾ ! ವರ್ಣಸಲಿನಾ | ಗುಣಗಳಿನ್ನಿತೂ | ರಸನೆಯಿಂದಾ ! ನೃಪ
ಲಲಾಮಾ ||೧||

ಗುಹಕ-ನಿಜವಾಗಿ ಅಮ್ಮನವರೇ, ಅವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೈಲಾಸನಾಥನ ಅವ
ತಾರಿಗಳಂತೇ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮಹಾರಾಜರಂಥ ನವರತ್ನಗಳಿಗೆ
ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಮ-ಇರಲಿ; ಬಾಂಧವರೇ, ಕಾಲಚಕ್ರದ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಗೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ
ವಂಶ ಪರಂಪರೆಗನುಸರಿಸಿ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಗೌರವವನ್ನು
ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಸ್ಮಾತ್ ಭರತನೇ, ನೀನು ಜನನಿಯ ಅಭಿ
ಲಾಷೆಯಂತೆ ಸಾಕೇತನಗರದಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸುಖದಿಂದ
ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡು ನಡೆ

ಭರತ- ಚಾಲ್-ರಾಗ-ಹಿಂಡೋರದಾದರಾ

ಭೋರಘುವರವರಕರುಣನಿಧಿಯೆ ದೂರಮಾಡಬೇಡವೆನ್ನನು || ನಿರುತ
ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲ ಬಳಿಯೊಳಿರುವೆನು || ಕಪ್ಪಿರಜನರ ಸಹವಾಸದೊ | ಕರನ
ಘೋರಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು | ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಎನಗೆ ವಿಧಿಸುವೇತಕೇ ||೧||

ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ತಮ್ಮಾ ಭರತಾ ನಾವು ವನವಾಸದ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾದೆವೆಂದು
ನೀನು ಹೀಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಔದಾಸೀನ್ಯವನ್ನು ತಾಳ
ಬೇಡ. ನೋಡು, ವಿಚಾರಮಾಡಿನೋಡು. ನೀನು ನಮ್ಮಗೂಡ
ವನವನ್ನು ಸೇರಿದೆಯಾದರೆ ಸಿತ್ಯವಚನಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಬರುವದು ಯಾಕಂ
ದರೆ ಕೈಕಯಾ ಮಾತೆಯ ಕೋರಿಕೆಯು ನಿನಗೆ ರಾಜ್ಯಾ; ಮತ್ತು
ನಮಗೆ ವನವಾಸವಾಗಬೇಕೆಂತಲೇ ಇರುವದು.

ವಶಿಷ್ಠ-ಅದೆಲ್ಲ ಇರಲಿ, ರಾಮಭದ್ರಾ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕಯಾ

ರಾಣಿಗೆ ಕೃತಕರ್ಮದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾದುದರಿಂದ ಅವಳು ನಿಮ್ಮಿಲ್ಲ
ರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾಳೆ

ರಾಮ—ಗುರುಗಳೇ, ಹ್ವಮಿಸಿ ನಾನು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದ
ರೇನೇ ಪಿತೃವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು ಅದಕಾರಣ
ದಯವಿಟ್ಟು ನಗರಕ್ಕೆ ನಡೆಯಲಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಡಿ ಎಂದು ಬೇಡಿ
ಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಸುಮಂತ—ಪೂಜ್ಯರು ಅಲೋಚಿಸಿದಂತೆಯೇ ರಾಮಭವ್ರಮಹಾರಾಜರಿಂದ
ಉತ್ತರವು ದೊರೆಯಿತು

ರಾಮ—ತಾವೇ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ; ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಟ್ಟೀದರೂ
ವಚನಭಂಗವಾಗುವದು. ಮತ್ತೂ ಭರತನು ನಮ್ಮಗೂಡ ವನಕ್ಕೆ
ಬಂದರೂ ವಚನಭಂಗವಾಗುವದು ಅದಕಾರಣ ಭರತನನ್ನು ನಗರಕ್ಕೆ
ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು.

ಭರತ—ಅಣ್ಣೇ, ನೀನಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೂ ನಗರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡು
ವದಿಲ್ಲ.

ರಾಮ—ಹಾಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ ಯಾಕಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದ ತಾತನಿಗೆ
ಸಸ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾವು ಆತನ ವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯ
ಮಾಡಬೇಕು

ವಶಿಷ್ಠ—ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನಿನ್ನ ವಚನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯುಂಟೆ ? ನಿನ್ನಂಥ ಸತ್ಯ
ಸಂಧನಿಗೆ ಕಾನನ ವಾಸವು ಬಂದಿರುವದೆಂದ ಬಳಿಕ ಇದರಲ್ಲಿ ನಾದರೂ
ನಾರಾಯಣನ ಸತ್ಯಸಂಪುಕವಿರಬಹುದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೆ. ಆಗಲಿ, ಭರತ
ಕುಮಾರಾ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡದೆ ನಿನ್ನ ಪಿತೃಸಮಾನನಾದ
ಅಣ್ಣನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸು.

ಭರತ-ಗುರುಗಳೇ, ಯದ್ಯಪಿ ನಾನು ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಪಟ್ಟವನ್ನೇರುವ
ದಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ನಾನು ಕನಿಷ್ಠ ನಲ್ಲವೇ? ಜೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಿರುವಾಗ್ಗೆ
ಕನಿಷ್ಠನು ಪಟ್ಟವೇರುವದೆಂತು ?

ವಶಿಷ್ಠ-ನಿಜ; ನೀನು ಹೇಳುವದು ಕೇವಲ ನಿಜ

ಸುಮಂತ-ಹಾಗಾದರೆ ಮುಂದೇನಾಲೋಚನೆ ?

ವಶಿಷ್ಠ-ಭರತಾ, ಹೀಗೆಮಾಡು. ನೀನು ರಾಮಭದ್ರನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ
ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ನಡೆಸು.

ಭರತ-ಹಾಗಾದರೇ, ಅಣ್ಣಾ.

ಚಾಲ್-ದಾನಿತೋಂತನನಿಸನಿಸ

ದಯಪಾಲಿಸುವಾದ-ಕೆಗಳನೂ | ಜಲಜನೇತ್ರ ಸುಲಲಿತಾಂಗ ಸದಯ
ಗುಣಾಲವಾಲಬಾಲನೊಳು ಕರುಣಿಸಿಜವ || ಇಡುತಲೆ ಸಿಂಹಾಸನದಿಯವುಗ
ಳನು ಅಡಿಯೋಳ್ ನಿಲ್ಲುತ ರಾಜ್ಯಭಾರವಾ | ನಡೆಸುನೆಧರ್ಮದಿಂದಲಾಗ್ಯಜಾ

ವಶಿಷ್ಠ, ಸುಮಂತ- ಕೇವಲ ಯೋಗ್ಯ.

ರಾಮ-ಹಾಗಾದರೆ ಇದೋ ತೆಗೆದುಕೋ. (ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು)

ವಶಿಷ್ಠ-ರಾಮಭದ್ರಾ, ವನದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ನಗರದಲ್ಲಿ ಭರತನನ್ನೂ ಸುಖ
ರೂಪವಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಿ. ಅಸ್ತು; ಮಂತ್ರಿಗಳೇ, ಅದಷ್ಟು,
ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರಾಮಪಾದುಕಾಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ
ವನ್ನು ಜರುಗಿಸುವಾ.

ಸುಮಂತ-ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೇನೇ ಸಾಕೇತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿ
ಯುಂಟಾದೀತು.

ಭರತ-ಅಣ್ಣಾ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವು ಯಾವ ಮಿತಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದೋ ಅಂದೇ ನೀನು ನನಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅದೇ ತಕ್ಷಣವೇ ನಾನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವೆನು.

ರಾಮ-ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬರುವೆನು; ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ಹೋಗು

ವಶಿಷ್ಠ-ರಾಮಭದ್ರಾ, ಹೋಗಿಬರುವೆವು. (ಮೂವರೂ ನಮಿಸುವರು)
ಚಿರಂಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಬಾಳಿ (ಸಕಲರೂ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ನಮಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವರು)

ಪ್ರವೇಶ.

ದಂಗುರದವ-ಪೌರವರೇ, ಕೇಳಿಕೇಳಿ ಪಿತೃವಚನವನ್ನು ಸತ್ಯಮಾಡುವ ದಕ್ಕೂ ರವಿಕುಲದ ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಸಾಕೇತ ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯರಾದ ಶ್ರೀರಾಮಭದ್ರ ಮಹಾರಾಜರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ಸರ್ವಶ್ರತವಾದದ್ದು. ಈಗ ನಿರ್ವಾಧಿಗಳಾದ ಭರತಮಹಾರಾಜರು ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವರು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೇನೇ ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿ ತಾವು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೆ ತಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸದಂತಾಗುವದೆಂದು ರಾಜಾಧಿರಾಜ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂದೇಶವಿದೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗೆ ಯಾರೂ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಾಗದು. ಭದ್ರ.

ಪ್ರವೇಶ.

(ಶ್ರೀರಾಮ.ಪಾದುಕೆಗಳಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವದು)

